

Daha bir sosial paket, növbəti dövlət qayğısı

Dövlətimizin başçısı hələ neçə il bundan əvvəl bildirmişdi ki, ölkənin iqtisadi gücü artdıqca insanların sosial müdafiəsi daha da güclənəcək, onların maddi rifah halına daha çox vəsait ayrılacaq. Hər sahədə verdiyi vədə sadıq qalan, sözü də imzası qədər etibarlı olan Prezidentimiz artıq növbəti sosial paketi ilə bunu bir daha sübut etdi. Həm də qeyd edək ki, bu sosial paket heç də sadə bir dövrdə təqdim olunmur. Dünyada baş verən siyasi qarşıdurma və müharibələr global iqtisadiyyatın inkişafının gerilməsinə səbəb olub. Bu da dünyanın hər yerində insanların maddi rifahının və sosial vəziyyətinin aşağı düşməsində özünü göstərir. Azərbaycan dünyaya integrasiya etmiş ölkə olduğundan beynəlxalq bazarda baş verən hadisələr, idxalda bahalaşma ölkəmizdə də müəyyən dərəcədə təsirsiz düşür. Üstəlik, biz erməni vandallarının viran qoyduğu kənd və şəhərlərimizi yenidən tikib qururuq. Bu isə olduqca böyük vəsait tələb edən bir işdir. Bununla belə, hər bir vətəndaşın dolanışığı, güzəranı dövlətin diqqət mərkəzinə

dədir. Dövlət başçısının son günlərdə imzaladığı sözügedən sənədə diqqətlə baxsaq, bunları bir daha görürük. Dövlətimizin başçısının imzaladığı yeni fərman bu ilin əvvəlindən reallaşdırılan növbəti, 2018-ci ildən ötən dövrdə isə beşinci sosial islahatlar paketi çərçivəsində əhalinin bir sıra kateqoriyalarına yönəldilən müavinət və təqaüdlərin artırılmasını təmin edir.

Orqanizminin funksiyaları müxtəlif dərəcədə məhdud olan insanlardan çoxuşaqlı analaradək, körpəsi dünyaya gələn gənc ailələrdən dövlət qarşısında xidmətlərinə görə fəxri ad almış şəxslərədək minlərlə vətəndaş bu paketdən yararlanacaq.

Xatırladaq ki, Prezident İlham Əliyevin keçən il dekabrın 23-də imzaladığı sərəncamla icra olunan yeni sosial islahat paketi çərçivəsində bu ilin əvvəlindən ölkəmizdə minimum əməkhaqqı 400 manata, minimum pensiya fevralın 1-dən 320 manata çatdırılıb. Həmçinin bütün növ pensiyalar ilin əvvəlindən 8,1 faiz indeksləşdirilməklə yüksəlib. Bu günlərdə imzalanmış fərmana əsasən isə vətəndaşlar

onlara şamil olunan müavinət və təqaüdlərini artırımlarla gələn aydan alacaqlar.

Bunlar barədə Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyində 2025-ci ildə həyata keçirilən növbəti sosial islahat paketi çərçivəsində müavinət və təqaüdlərin artırılmasına dair keçirilən brifinqdə ətraflı danışılıb. Brifinqdə çıxış edən Əmək və əhalinin sosial müdafiəsi nazirinin müavini Rəşad Mustafayev vətəndaş rifahı təminatının, sosial müdafiə sisteminin gücləndirilməsinin Prezident İlham Əliyevin uğurlu siyasətinin əsas istiqamətlərindən biri olduğunu deyib. O qeyd edib ki, dövlət başçısının fərman və sərəncamları ilə 2018-2025-ci illərdə 4 milyondan çox vətəndaşı əhatə edən 5 sosial islahat paketi icra olunub və bu islahatlar üzrə ayrılan illik əlavə vəsait 7,6 milyard manat təşkil edir.

Yuxarıda qeyd edilən növbəti sosial paket isə 3 milyon insanı əhatə edir və onlara yönəlməli əməkhaqqı, pensiya, müavinət və təqaüdlərin artırılması üçün illik əlavə olaraq 1,4 milyard manat ayrılıb.

7

Respublikamızda səhiyyənin ayrı-ayrı sahələrinin sürətli inkişafını nəzərdə tutan layihələr və dövlət proqramları ardıcıl icra olunur

Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv ölkələrin onkoloqlarının Birinci Konqresinin iştirakçlarına

Hörmətli konqres iştirakçıları!

Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv ölkələrin onkoloqlarının Birinci Konqresinin Bakı şəhərində öz işinə başlaması münasibətilə sizi ürəkdən salamlayıb, sağlamlığın qorunmasına yönəlmiş nəticə fəaliyyətinizdə hər birinizə müvəffəqiyyətlər arzulayıram.

İnsanların getdikcə daha sıx qarşılaşdıqları sağlamlıq problemlərinə diqqətin artırılması məqsədilə aktual mövzulu ilk belə tədbirin ölkəmizin paytaxtında təşkilini məmnunluq hissi ilə qarşılayır və bunu, Azərbaycanda onkoloji xidmətin ötən illər ərzində keçdiyi uğurlu yola, imza atdığı nailiyyətlərə verilən dəyərini xüsusi ifadəsi hesab edirəm.

Azərbaycanın səhiyyə sistemi bu gün müasir müayinə və müalicə üsulları üçün kifayət qədər geniş imkanlar yaradan zəngin maddi-texniki bazaya və yüksək hazırlıqlı kadrlar potensialına malikdir. Respublikamızda səhiyyənin ayrı-ayrı sahələrinin sürətli inkişafını nəzərdə tutan layihələr və dövlət proqramları ardıcıl icra olunur.

Türk Dövlətləri Təşkilatının ümumi hədəflərə yönəlməli hərəfərləri əməkdaşlığı təşviq etməsi toplanmış qiymətli təcrübədən ölkələrimizin birgə faydalanmalarının və problemlərin həllində ortaq səyləri gücləndirmələrinin zəruriliyini ön plana çıxarır.

Bu baxımdan, konqresdə dünyanın müxtəlif guşələrindən gəlmiş qabaqcıl mütəxəssislərin tibb elminin son yenilikləri əsasında birlikdə aparacaqları geniş diskussiya və ətraflı müzakirələrin Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv ölkələrin səhiyyə qurumları qarşısında duran məsələlərin bir çox mühüm aspektlərini əhatə etməsi təqdirəlayiqdir.

İnanıram ki, konqresiniz elmi və praktiki əhəmiyyəti ilə müalicə üsulları metodlarının daha da təkmilləşdirilməsi işinə öz töhfəsini verəcək, türk dünyası ölkələri onkoloqlarının gələcək qarşılıqlı fəaliyyətinin başlıca prioritetlərini müəyyən edəcəkdir.

Ən xoş arzularla,

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 13 iyun 2025-ci il

Azərbaycan söz sahibi olan qüdrətli dövlətdir

Ulu Öndərin başladığı tarixi missiyanın bu gün eyni əzm və iradə ilə davam etdirildiyini deyən Milli Məclis Sədri qeyd edib ki, Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi daxili və xarici siyasət ölkəmizi keyfiyyətcə yeni inkişaf səviyyəsinə yüksəltmişdir. Azərbaycan dinamik iqtisadi artıma nail olmuş, nəhəng infrastruktur layihələri həyata keçirmiş, ordusunu möhkəmləndirmişdir.

3

Azərbaycan XİN İsrail-İran qarşıdurması ilə bağlı bəyanat yayıb

Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi (XİN) İsrail-İran qarşıdurması ilə bağlı bəyanat yayıb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, bəyanatda deyilir: "İsrail Dövləti tərəfindən İran İslam Respublikasının ərazisinə qarşı həyata keçirilən hərbi əməliyyatlardan ciddi şəkildə narahatıq. Vəziyyətin gərginləşdirilməsini qəti şəkildə pisləyərək, tərəfləri mövcud fikir ayrılıqlarını yalnız beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə uyğun olaraq, dialoq və diplomatik yollarla həll etməyə çağırırıq.

Mülki əhalinin və obyektlərin təhlükəsizliyinin təmin edilməsinin vacibliyini xüsusi olaraq vurğulayıırıq.

Yaxın Şərqdə vəziyyətin daha da gərginləşməsinin qarşısını almaq məqsədilə diplomatik yollarla təmasların və müvafiq beynəlxalq mexanizmlər çərçivəsində səylərin davam etdirilməsi əhəmiyyət kəsb edir".

Medianın İnkişafı Agentliyi: "Azərbaycan hərbi təyyarələrinin İranla sərhəddə uçuşlar həyata keçirdiklərinə dair məlumatlar reallığı əks etdirmir"

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi gəy Azərbaycan hərbi təyyarələrinin İranla sərhəddə uçuşlar həyata keçirdiklərinə dair həqiqətə uyğun olmayan məlumatlarla bağlı açıqlama yayıb.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

AZƏRTAC xəbər verir ki, açıqlamada deyilir: "İsrail-İran münasibətlərinin gərginləşməsi fonunda sosial şəbəkələrin xarici seqmentində gəy Azərbaycan hərbi təyyarələrinin İranla sərhəddə uçuşlar etdiklərinə dair həqiqətə uyğun olmayan məlumatlar yayılmaqdadır.

Bildirmək istərdik ki, informasiya manipulyasiyası məqsədilə hazırlanmış bu tip "xəbərlər" saxtadır və qətiyyətlə reallığı əks etdirmir.

Cəmiyyəti yalnız rəsmi mənbələrin verdiyi məlumatlara inanmağa, jurnalistləri, ictimai fəalları bu kimi hallara qarşı hər zaman prinsipiallıq nümayiş etdirməyə, saxta və yalan məlumat əsaslı kampaniyaların vüsət aldığı bir şərəitdə sa-yıq olmağa çağırırıq".

İndi də İsrail-İran savaşı

İranın dövlət xəbər agentliyi xəbər verir ki, İsrailin zərbələri nəticəsində İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusunun komandiri Hüseyn Solami, Silahlı Qüvvələrin Baş Qərargah rəisi Məhəmməd Baqiri, bir sıra digər SEPAH zabitləri və nüvə alimləri, o cümlədən fizik-alim Məhəmməd Mehdi Tehrançi həlak olublar.

İsrail Müdafiə Qüvvələrinin sözcüsü Efi Defrin bunun qabaqlayıcı hücum olduğunu deyib. Çünki İran "nüvə silahı əldə etməyə həmişəkindən daha yaxındır və İsrail dövlətini məhv etmək istəyən bir rejimin kütləvi qırğın silahlarına sahib olmasına icazə verməyəcək".

İsrailin Baş naziri Benyamin Netanyahu israililərə ivritcə, amerikalılara isə ingiliscə mesajlar verib. O, İrana qarşı əməliyyatın "Şir kimi xalq" adlandırıldığını açıqlayıb. Onun sözlərinə görə, İran 9 nüvə bombası üçün kifayət qədər uran toplayıb və 3 il ərzində 10 min ballistik raket istehsal etmək niyyətindədir.

12

“Hərbi xidmətkeçmə haqqında” Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə” və “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin 1 hissəsinin 18-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alır**:

Maddə 1. Azərbaycan Respublikasının 1997-ci il 3 oktyabr tarixli 377-IQ nömrəli Qanunu (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 1998, № 1, maddə 14 (Cild I); 2024, № 1, maddə 19, № 2, maddə 137, № 7, maddə 755, № 12 (II kitab), maddələr 1328, 1350; 2025, № 1, maddələr 4, 7; Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il 11 aprel tarixli 176-VIIQD nömrəli Qanunu) ilə təsdiq edilmiş “Hərbi xidmətkeçmə haqqında” Əsasnamənin 13-cü maddəsində aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1.1. birinci hissənin səkkizinci abzasına ikinci halda “yaş” sözündən sonra “(bu maddənin ikinci hissəsində nəzərdə tutulmuş hal istisna olmaqla)” sözləri əlavə edilsin;

1.2. ikinci hissə aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“Ordu generalı, habelə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının və Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrindən əlavə hərbi xidmət nəzərdə tutulmuş digər dövlət orqanlarının (dövlət orqanlarının strukturuna daxil olan qurumlar istisna olmaqla) müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən vəzifəyə təyin edilən rəhbəri və müavini üçün yaş həddi müəyyən edilmir. Həqiqi hərbi xidmətdə və ya ehtiyatda olmağın son yaş həddini keçmiş həmin şəxslər vəzifədən azad edildikdə yaşa görə həqiqi hərbi xidmətdən ehtiyata və ya istefaya buraxılırlar.”.

Maddə 2. “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2012, № 2, maddə 56 (Cild I); 2024, № 2, maddə 137, № 4, maddə 363, № 12 (II kitab), maddələr 1328, 1350; 2025, № 1, maddə 4; Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il 14 fevral tarixli 138-VIIQD nömrəli və 7 mart tarixli 152-VIIQD nömrəli qanunları) 39-cu maddəsində aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

2.1. 39.1.5-ci maddəyə ikinci halda “yaş” sözündən sonra “(bu Qanunun 39.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hal istisna olmaqla)” sözləri əlavə edilsin;

2.2. 39.2-ci maddə aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“39.2. Ordu generalı, habelə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanın (qurumun) və Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrindən əlavə hərbi xidmət nəzərdə tutulmuş digər dövlət orqanlarının (dövlət orqanlarının strukturuna daxil olan qurumlar istisna olmaqla) müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqan (qurum) tərəfindən vəzifəyə təyin edilən rəhbəri və müavini üçün yaş həddi müəyyən edilmir. Həqiqi hərbi xidmətdə və ya ehtiyatda olmağın son yaş həddini keçmiş həmin şəxslər vəzifədən azad edildikdə yaşa görə həqiqi hərbi xidmətdən ehtiyata və ya istefaya buraxılırlar.”.

İlham ƏLİYEV,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 16 may 2025-ci il

"Hərbi xidmətkeçmə haqqında" Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə" və "Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il 16 may tarixli 197-VIIQD nömrəli Qanununun tətbiqi və bununla əlaqədar Azərbaycan Respublikası Prezidentinin bəzi fərmanlarında dəyişiklik edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu və 32-ci bəndlərini rəhbər tutaraq, "Hərbi xidmətkeçmə haqqında" Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə" və "Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il 16 may tarixli 197-VIIQD nömrəli Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiqini təmin etmək məqsədilə **qərara alıram**:

1. Müəyyən edilsin ki:

1.1. Azərbaycan Respublikasının 1997-ci il 3 oktyabr tarixli 377-IQ nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş "Hərbi xidmətkeçmə haqqında" Əsasnamənin 13-cü maddəsinin ikinci hissəsinin birinci cümləsində ikinci halda nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikasının Prezidenti həyata keçirir;

1.2. həmin Qanunun 13-cü maddəsinin ikinci hissəsinin birinci cümləsində birinci halda "müvafiq icra hakimiyyəti orqanı" dedikdə Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sərhəd Xidməti, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti, Azərbaycan Respublikasının Xarici Kəşfiyyat Xidməti, Azərbaycan Respublikasının Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidməti, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Təhlükəsizlik Xidməti, Azərbaycan Respublikasının Xüsusi Rabitə və İnformasiya Təhlükəsizliyi Dövlət Xidməti və Azərbaycan Respublikasının Strateji Obyektlərin Mühafizəsi Dövlət Agentliyi nəzərdə tutulur;

1.3. "Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 39.2-ci maddəsinin birinci cümləsində hər iki halda nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikasının Prezidenti həyata keçirir;

1.4. həmin Qanunun 39.2-ci maddəsinin birinci cümləsində ikinci halda "orqan (qurum)" dedikdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti nəzərdə tutulur;

1.5. həmin Qanunun 39.2-ci maddəsinin birinci cümləsində birinci halda "orqan (qurum)" dedikdə Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyi,

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sərhəd Xidməti, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti, Azərbaycan Respublikasının Xarici Kəşfiyyat Xidməti, Azərbaycan Respublikasının Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidməti, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Təhlükəsizlik Xidməti, Azərbaycan Respublikasının Xüsusi Rabitə və İnformasiya Təhlükəsizliyi Dövlət Xidməti və Azərbaycan Respublikasının Strateji Obyektlərin Mühafizəsi Dövlət Agentliyi nəzərdə tutulur.

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti "Hərbi xidmətkeçmə haqqında" Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə" və "Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il 16 may tarixli 197-VIIQD nömrəli Qanunundan irəli gələn məsələləri həll etsin.

3. "Hərbi xidmətkeçmə haqqında" Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1998-ci il 30 mart tarixli 692 nömrəli Fərmanının (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 1998, № 3, maddə 176 (Cild I); 2024, № 1, maddə 34, № 2, maddə 153, № 12 (II kitab), maddələr 1366, 1383; 2025, № 1, maddə 35) 2-ci hissəsində aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

3.1. ikinci abzası birinci halda "hissələrinde," sözündən sonra "13-cü maddəsinin ikinci hissəsinin birinci cümləsində (ikinci halda)," sözləri əlavə edilsin;

3.2. səkkizinci iyrmi yeddinci abzaslar müvafiq olaraq doqquzuncu iyrmi səkkizinci abzaslar hesab olunsun və aşağıdakı məzmununda səkkizinci abzas əlavə edilsin:

"həmin Qanunun 13-cü maddəsinin ikinci hissəsinin birinci cümləsində (birinci halda) "müvafiq icra hakimiyyəti orqanı" dedikdə Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sərhəd Xidməti, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti, Azərbaycan Respublikasının Xarici Kəşfiyyat Xidməti, Azərbaycan Respublikasının Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidməti, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Təhlükəsizlik Xidməti, Azərbaycan Respublikasının Xüsusi Rabitə və İnformasiya Təhlükəsizliyi Dövlət

Xidməti və Azərbaycan Respublikasının Strateji Obyektlərin Mühafizəsi Dövlət Agentliyi nəzərdə tutulur";

4. "Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiqi və "Azərbaycan Respublikasının Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidməti haqqında Əsasnamə"nin təsdiqi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 13 fevral tarixli 593 nömrəli Fərmanının (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2012, № 2, maddə 82 (Cild I); 2024, № 4, maddələr 375, 397, № 5 (I kitab), maddə 529, № 12 (II kitab), maddələr 1366, 1383; 2025, № 1, maddə 35; Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2025-ci il 1 aprel tarixli 358 nömrəli və 17 aprel tarixli 371 nömrəli fərmanları) 5-ci hissəsində aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

4.1. 5.1-ci bəndə "35.2-ci" sözlərindən sonra "maddələrində, 39.2-ci maddəsinin birinci cümləsində (hər iki halda)" sözləri əlavə edilsin;

4.2. aşağıdakı məzmununda 5.1-1-ci bənd əlavə edilsin:

"5.1-1. həmin Qanunun 39.2-ci maddəsinin birinci cümləsində (ikinci halda)"orqan (qurum)" dedikdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti nəzərdə tutulur";

4.3. 5.13-4-cü bəndin sonunda nöqtə işarəsi nöqtəli vergül işarəsi ilə əvəz olunsun və aşağıdakı məzmununda 5.13-5-ci bənd əlavə edilsin:

"5.13-5. həmin Qanunun 39.2-ci maddəsinin birinci cümləsində (birinci halda) "orqan (qurum)" dedikdə Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sərhəd Xidməti, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti, Azərbaycan Respublikasının Xarici Kəşfiyyat Xidməti, Azərbaycan Respublikasının Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidməti, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Təhlükəsizlik Xidməti, Azərbaycan Respublikasının Xüsusi Rabitə və İnformasiya Təhlükəsizliyi Dövlət Xidməti və Azərbaycan Respublikasının Strateji Obyektlərin Mühafizəsi Dövlət Agentliyi nəzərdə tutulur";

İlham ƏLİYEV,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 13 iyun 2025-ci il

“Laçın şəhərinin 2040-cı ilədək inkişafına dair Baş planı”nın təsdiq edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərarı

№ 179

Bakı şəhəri, 13 iyun 2025-ci il

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 119-cu maddəsinin səkkizinci abzasını rəhbər tutaraq, "Azərbaycan Respublikasının Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzimləmə haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2012-ci il 29 iyun tarixli 392-IVQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 4 sentyabr tarixli 695 nömrəli Fərmanı-

nın 4.2-ci bəndinə əsasən, Azərbaycan Respublikası Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin təklifini nəzərə alaraq, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti **qərara alır**:

"Laçın şəhərinin 2040-cı ilədək inkişafına dair Baş planı" təsdiq edilsin *(əlavə olunur)*.

Əli ƏSƏDOV,

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri

III MDB Oyunlarının Təşkilat Komitəsinin ikinci iclası keçirilib

İyunun 13-də Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin müavini Samir Şərifovun sədrliyi ilə III MDB Oyunlarının keçirilməsi üzrə Təşkilat Komitəsinin ikinci iclası keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, tədbirdə Gənclər və İdman Nazirliyinin nəzdində Bakı Şəhər Halqası Əməliyyat Şirkətinin Oyunlara hazırlıq işləri barədə təqdimatları dinlənib.

O cümlədən qeydiyyat, hava limanında qarşılanma və yolasalma, eləcə də açılış, bağlanış və yarışlar dövründə nəqliyyat xidmətlərinin təşkili ilə, təchizat və logistika; inzibati işlər; işçi heyətinin formalaşdırılması; könüllü proqramı; media xidmətləri və kommunikasi-

ya; idman əməliyyatları; yarış məkanlarının hazırlığı, təhlükəsizliyin təmin edilməsi ilə bağlı aparılan işlər barədə məlumat verilib.

Bakıda Türkdilli Dövlətlər Birliyi Onkoloqlarının Birinci Konqresi davam edir

İyunun 13-də Bakıda Türkdilli Dövlətlər Birliyi Onkoloqlarının Birinci Konqresi işə başlayıb. AZƏRTAC xəbər verir ki, tədbir Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi Milli Onkologiya Mərkəzi tərəfindən təşkil edilib və türkdilli ölkələrin onkoloqları arasında elmi əməkdaşlığı gücləndirmək məqsədi daşıyır.

Əvvəlcə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin və şəhidlərimizin əziz xatirəsi birdeqiqəlik sükutla yad edilib, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib.

Milli Onkologiya Mərkəzinin Baş direktoru akademik Cəmil Əliyev Türkdilli Dövlətlər Birliyi Onkoloqlarının Birinci Konqresini açıq elan edib.

Akademik bildirib ki, konqresdə dünyanın 10 ölkəsini, həmçinin yerli və beynəlxalq təşkilatları təmsil edən alimlər, mütəxəssislər və rəsmi şəxslər iştirak edirlər.

Cəmil Əliyev qeyd edib ki, bu tədbir səhiyyənin onkologiya sahəsi və gələcək üçün olduqca önəmlidir. "Türkdilli Dövlətlər Birliyi Onkoloqlarının Birinci Konqresi iştirakçı ölkələrdə onkoloji xidmətin təşkilinin müzakirəsi, təcrübə və bilik mübadiləsinin aparılması, onkologiyanın aktual problemlərinin birgə həlli yollarının hazırlanması üçün mühüm platforma rolunu oynayacaq. Əminəm ki, konqresin nəticələri bizi onkologiya sahəsində əməkdaşlığa bir addım da yaxınlaşdıracaq. Bu səbəbdən konqresin yüksək səviyyədə keçəcəyinə inanır və uğurlar arzu edirəm", - deyərək Baş direktor əlavə edib.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının Humanitar siyasət, diaspor, multikulturalizm və dini məsələlər şöbəsinin müdiri Fərah Əliyeva Prezident İlham Əliyevin konqres iştirakçılarına təbrik məktubunu oxuyub.

Konqresdə çıxış edən Azərbaycan Respublikasının səhiyyə naziri Teymur Musayev bildirib ki, qlobal səviyyədə əhalinin yaşlanması, ətəf mühit amilləri, müxtəlif həyat tərzli nəticəsində xərcəng xəstəliyinin dinamika-sında artım müşahidə olunur. Nazir qeyd edib ki, 2022-ci ildə dünyada xərcəngə 20 milyon yeni tutulma halı aşkar edilib. Dünya əhalisinin hər

lənir. "Türk dövlətlərinin gələcəyə baxışı bizə daha sıx əməkdaşlığa malik, güclü və səmərəli təşkilata çevrilmək imkanı verir. Ötən ilin oktyabr ayında Şuşada keçirilən TDT-yə üzv və müşahidəçi ölkələrin səhiyyə nazirlərinin IV iclası zamanı imzalanan Birgə Bəyannamə əməkdaşlığımızı yeni mərhələyə daşıyıb. Bu ilin aprelində Astanada təşkil olunan növbəti görüş isə bir daha qətiyyətimizi nümayiş etdirib. Həmin görüş çərçivəsində Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı ilə imzalanan Anlaşma Memorandumu da bu yolda mühüm addımlardan biri olub", - deyərək Baş katib diqqətə çatdırıb.

Bu gün türk dünyasının son dərəcə vacib olan tarixi hadisəyə şahidlik etdiyini vurğulayan Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin sədri Əhliman Əmiraslanov fikirlərinə belə davam edib: "Türk birliyi, Türk Dövlətləri Təşkilatının yaradılması Ulu Öndər Heydər Əliyevin ən ümdə arzularından biri olub. Məhz Türk Dövlətləri Təşkilatının ilk dəfə Naxçıvanda elan olunması Ulu Öndərin apardığı siyasətin nəticəsi kimi qiymətləndirilməlidir. Həmin siyasət Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir".

Əhliman Əmiraslanov türkdilli dövlətlərin onkoloqlarının ortaq qurumunun yaradılması təklifi ilə də çıxış edib: "Türk dünyasının çox aktiv və uğurla fəaliyyət göstərən qurumları var. Türkdilli dövlətlərin onkoloqlarının assosiasiyasının yaradılması və fəaliyyəti dövrü olaraq hər il belə tədbirlərin keçirilməsi üçün zəmin yaradacaq".

Tədbirdə çıxış edən Qazaxıstan Onkologiya və Radiologiya Elmi-Tədqiqat İnstitutunun İdarə Heyətinin sədri Yerbol Bekmұxambetov, Qazaxıstan Milli Elmi Onkologiya Mərkəzinin İdarə Heyətinin sədri Jandos Burkitbayev, Qırğızıstan Milli Onkologiya və Hematologiya Mərkəzinin direktoru Nurbek Bukuyev, Avrasiya Onkologiya Cəmiyyətinin sədri Hilmi Kodaz, Özbəkistan Respublika İxtisaslaşdırılmış Onkologiya və Radiologiya Elmi-Praktik Tibb Mərkəzinin direktoru Mirzaqolub Tillaşayxov, Türkmənistan Elmi-Klinik Onko-

logiya Mərkəzinin direktoru Mive Berdimuradova və Tacikistan Respublika Onkologiya Elmi Mərkəzinin nümayəndəsi Jumaboy Sanginov çıxış edərək onkologiyanın dünyada qlobal problemə çevrildiyini bildiriblər. Eyni zamanda son 10-15 ildə tibb sürətli inkişafın baş verdiyini qeyd ediblər. Türkdilli ölkələrin xərcəngin erkən diaqnostikasında, onkoloji xəstəliklərdə mübarizə sahəsində təcrübəsini bölüşməsi, ortaqlıqlarının dərinləşdirməsi baxımından konqresin əhəmiyyətindən böyük olduğunu diqqətə çatdırıblar. Konqresin ölkələrarası elmi əməkdaşlığın gücləndirilməsinə tökan verəcəyi, onkologiya sahəsində xidmətlərin daha da təkmilləşdirilməsinə imkan yaradacağı vurğulanıb. Çıxış edənler ikinci konqresin təşkil olunacağı ölkəni müəyyənləşdirmək üçün püşkatmanın keçirilməsini də təklif ediblər.

Azərbaycanda bu formatda tarixdə ilk dəfə reallaşan konqresin gedişində türkdilli dövlətlər arasında onkologiya sahəsi üzrə elmi əməkdaşlığa dair memorandum da imzalanıb. Azərbaycan, Türkiyə, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Özbəkistandan imzaladığı memorandumda onkoloqların təcrübə mübadiləsi, elmi-praktik fəaliyyətinin birlikdə davam etdirilməsi, elmi işlərin bir yerdə aparılması nəzərdə tutulub.

Tədbir panel iclaslarla davam edib.

Qeyd edək ki, konqresdə Azərbaycan, Türkiyə, Qazaxıstan, Özbəkistan, Qırğızıstan, Türkmənistan, həmçinin Amerika Birləşmiş Ştatları, Almaniya, Tacikistan və Gürcüstandan olan nümayəndələr türkdilli ölkələrdə, eləcə də dünyanın bu sahədə böyük təcrübəsi olan dövlətlərində onkoloji xidmətlərin təşkili, baş-böyün işlərinin müalicəsi və profilaktikası, torakal onkologiya, süd vəzi xərcəngi və digər mövzularda mühazirə və çıxışları dinləyir, fikir mübadiləsi aparırlar.

Tədbirdə klinik onkologiyaya aid mövzular, onkoloji xəstəliklərin diaqnostikası və müalicəsi məsələləri geniş müzakirə olunur.

Konqresin işinə iyunun 14-də yekun vurulacaq.

15 İyun Milli Qurtuluş Günüdür

Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan dövləti qarşısındakı xidmətləri böyükdür. 1969-cu ildən sonrakı tarix göstərir ki, Ümummilli Lider Heydər Əliyev hansı dövrdə respublikamıza rəhbərlik etməsindən asılı olmayaraq, xalqımıza inkişaf və rifah bəxş edib. Ulu Öndərin istər sovet, istərsə də müstəqillik dövründə respublikamızda siyasi rəhbərliyə gəlişi pozitiv dəyişikliklərlə, böhranların sona çatması ilə əlamətdar olub. Bu günlərdə 32-ci ildönümünü qeyd etdiyimiz Milli Qurtuluş Günü də Ümummilli Lider Heydər Əliyevin Azərbaycan dövləti və xalqı qarşısındakı xidmətləri ilə bağlı olan əlamətdar tarixlərimizdən biridir. Əgər Heydər Əliyev 1969-cu ildə Azərbaycanı keçmiş ittifaq miqyasında sosial-iqtisadi baxımdan geridə qalmış respublikadan qabaqcıllar sırasına çıxarmışdasa, xalqımızın milli mədəni və mənəvi dəyərlərini qorumuşdusa, 1993-cü ildə siyasi rəhbərliyə gəlməklə Azərbaycanın müstəqilliyini qorumuş, dövlətçiliyimizin itirilməsinin qarşısını almışdır.

Müstəqilliyimizi əbədi və sarsılmaz edən lider

1993-cü ilin ağır, qanlı və faciəli günləri yaxşı xatırlıdır. O zaman Azərbaycanı yarıtmaz və ancaq öz mənfəəti düşüncə, həttə milli xəyanət yolu tutan AXC-Müsavat iqtidarı hakimiyyətdə idi. Belə bir siyasi qaragüruhuun şərtsiz idarəçiliyinin nəticəsi olaraq ölkəmizdə sonu görünməyən siyasi böhranın yaranması cəmiyyətin həyatının bütün sahələrində problemlərə yol açmışdı. Belə ki, möhaz iqtidarda olan qüvvələrin sərbətsizliyi nəticəsində respublikamızda mərkəzdən-qəçmə meyilləri güclənmiş, separatizmi baş qaldırmış, xaos və anarxiya yaranmışdı. Bütün bunların fonunda isə Ermənistanın hərbi əməliyyatları genişlənir, torpaqlarımız işğala məruz qalırdı. 1993-cü il iyun ayının əvvəllərində Gəncədə baş verən hadisələr, qardaş qanının axıdılması artıq respublikamızdakı siyasi və hərbi böhranın pik həddə çatdığını göstərirdi. Bütün bunlar Azərbaycanı bir dövlət kimi həvə olmaq təhlükəsi ilə üz-üzə qoymuşdu.

Həmin dövrdə respublikamızda baş verən qanlı və faciəli hadisələr, müstəqilliyimizin və dövlətçiliyimizin taleyinin sual altına düşməsi ondan xəbər verirdi ki, azadlığı əldə etmək üçün nə qədər böyük mübarizə və milli iradə lazımdırsa, onu qorumaq və möhkəmləndirmək ondan artıq şey və güc tələb edir. Təəssüf ki, müstəqilliyimizin ilk illərində Azərbaycanda iqtidarda olan qüvvələr bu realıqları anlaya bilmirdilər. Onların idarəçiliyi hələ yenicə əldə edilmiş müstəqilliyimizin daha da gücləndirilməsinə deyil, siyasi və hərbi böhranın, separatçılığın baş qaldırmasına, iqtisadi tənəzzülə, dörin inflyasiyanın yaranmasına, xalqın sosial durumunun aşağı düşməsinə gətirib çıxarmışdı.

O dövrdə baş verən xaoslu proseslər və hadisələr fonunda hakimiyyətin son dərəcə qətiyyətsizliyi həm də ondan xəbər verirdi ki, Azərbaycanı bütün təhlükələrdən yalnız güclü lider xilas edə bilər. Həmin siyasi lider isə xalqımızın snanmış oğlu, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev idi. Ulu Öndər Heydər Əliyev buna qədər həm Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi, həm SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini, həm də Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Sovetinin sədri kimi öz xalqına layiqli şəkildə xidmət etmişdi. Heydər Əliyevin sovet dövründə Azərbaycana rəhbərliyi zamanı respublikamız sosial və iqtisadi göstəricilərinə görə keçmiş sovet

respublikaları arasında 14-cü yerdən qabaqcıllar cərgəsinə yüksəlmişdi. Nə qədər ki Heydər Əliyev vəzifədə idi, ermənilər Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları qaldıra bilmirdilər. Dahi şəxsiyyət ermənilərin bütün mənfur planlarının qarşısını almışdı. Yalnız Ulu Öndərin 1987-ci ilin oktyabrında Mixail Qorbaçovun yeritdiyi siyasi xəttə etiraz olaraq tutduğu vəzifələrindən istefa verdikdən sonra ermənilər Qarabağda mitinqlərə başlamışdılar.

Heydər Əliyev vəzifələrindən istefa versə də, Azərbaycan xalqının siyasi lideri idi. Təsədüfi deyil ki, 1990-cı ilin qanlı 20 Yanvar faciəsindən sonra ilk olaraq möhaz Heydər Əliyev etiraz səsinə ucalmış, Bakıda törədilən qanlı hadisələrdə sovet dövlətinin rəhbərliyində təmsil olunan şəxslərin günahkar olduğunu qətiyyətlə bəyan etmişdi.

Daha sonra Azərbaycana gələn Heydər Əliyevin Naxçıvanda həyata keçirdiyi fəaliyyət də tariximizə qızıl hərflərlə yazılıbdır. O vaxt möhaz Heydər Əliyevin sayəsində ermənilər Naxçıvanda işğalçı planlarını həyata keçirə bilmədilər. Ulu Öndərin qardaş Türkiyə ilə yaratdığı əlaqələr, "Ümid" körpüsünün inşası blokada vəziyyətində olan Naxçıvanın sosial-iqtisadi problemlərinin həllində böyük rol oynadı. Ona görə xalqımız hələ 32 il əvvəl, 1993-cü ilin ağır günlərində əmin idi ki, Azərbaycanı bütün təhlükələrdən yalnız Heydər Əliyev qətiyyəti xilas edə bilər. Bu məqsəddə Ulu Öndərə məktublar və teleqramlar göndərilirdi. 1992-ci ilin noyabrında Yeni Azərbaycan Partiyasının təsis olunması da göstərdi ki, vətəndaşlar respublikanın nicat yolunu yalnız Heydər Əliyevin rəhbərliyində görür. Həttə Heydər Əliyevi özünə düşmən bilən, Naxçıvan Ali Sovetinin Sədri Heydər Əliyev dühəsi Azərbaycanın Sədri vəzifəsindən devirməyə cəhd etmiş, ancaq istəyinə nail ola bilməmişdi. Ulu Öndər bununla bağlı demişdir: "1993-cü ilin iyun ayında Azərbaycanda böyük dövlət böhranı yaranı. Azərbaycan dağılmağa başladı, o vaxtkı iqtidar ölkəni idarə edə bilmədi. Gəncədə toqquşma baş verdi, qan töküldü. Gəncədə başlayan hərəkət Azərbaycanın ərazisinin, demək olar ki, yarısından çoxunda hakimiyyəti öz əlinə aldı. Vaxtilə mə-

ni təqib edən, Naxçıvanda məni devirmək, məni Azərbaycandan sıxışdırıb çıxarmaq istəyən o vaxtkı iqtidar belə bir zamanda ələcsiz qaldı və mənə müraciət etdi. Ancaq ondan əvvəl mənə müraciət edənlər bizim partiyanın üzvləri, Azərbaycanın müxtəlif təbəqələrinin nümayəndələri, ziyalıları oldu. Onlar məni yenidən Bakıya dəvət etdilər".

Heydər Əliyev Bakıya 1993-cü il iyun ayının 9-da gəldi. Ulu Öndərin təyyarədən enməsi ilə cəmiyyətimizin ovqatı tamamilə dəyişdi. Gəldiyi andan xilaskarlıq missiyasına başlayan dahi şəxsiyyət Gəncəyə səfər edərək vəziyyətlə yerində maraqlandı. Heydər Əliyev bu səfəri ilə qarşda qırğınının qarşısını aldı və vətəndaş qarşudumasının genişlənməsinə yol vermədi.

1993-cü il iyunun 15-də Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycan Ali Sovetinin Sədri seçildi. Bu hadisə müstəqilliyimizin və dövlətçiliyimizin xilas istiqamətində xalqımızın arzularının və istəklərinin siyasi ifadəsi idi. Çünki xalqımız Heydər Əliyevin siyasi rəhbərliyə qayıdışını istəyirdi. Yalnız bu qayıdışdan sonra xalqımız rahat nəfəs aldı. O zaman hər kəs əmin idi ki, Heydər Əliyev olan yerdə dövlətimiz üçün heç bir təhlükə ola bilməz. Tarixin gedişatı bu deyənləri təsdiq etdi. Heydər Əliyev görkəmli dövlət və siyasi xadim kimi Azərbaycanı 1993-cü ilin bütün təlatümlərindən və böhranlarından xilas etdi. Buna görə 1993-cü ilin 15 iyun günü tariximizə Milli Qurtuluş Günü kimi həkk olundu.

Həmin ilin oktyabrında ölkə prezidenti seçilən Heydər Əliyev dövlət quruculuğunu uğurla həyata keçirdi. Bu gün nailiyyətləri ilə qürur duyduğumuz müasir Azərbaycanı yaradı. Heydər Əliyevin həyata keçirdiyi hüquqi, iqtisadi və aqrar islahatlar, o cümlədən vahid komandanlığa əsaslanan Azərbaycan Ordusu yaradılması, "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanması kimi uğurlar həm də müstəqil dövlətçiliyimizin etibarlı və sarsılmaz təməllərini formalaşdırdı. Heydər Əliyev dühəsi Azərbaycanın inkişaf yoluna çıxardı, dünya birliyinin ehtiramla qarşılanan üzvünə çevirdi. Milli Qurtuluşun təntənəsi isə hər zaman Azərbaycanı yüksəltsin, o, hədəflərinə çatmasında özünü yaxından büruzə verdi.

32 il əvvəl tariximizdə baş verənlər göstərir ki, lider amili hər bir dövlətin taleyində mühüm siyasi faktorlardan biridir. Bu mənada əgər müstəqilliyimizin ilk illərində Ulu Öndər Heydər Əliyev respublikamızı

za rəhbərlik etsəydi, 1993-cü ilin məlum hadisələri də baş verməz, torpaqlarımız işğal olunmazdı.

Azərbaycan xalqı hər zaman tariximizin dönüş anı olan Milli Qurtuluş Gününi sayğı və qədərbilənliklə qarşılayır. Bu tarixdə bir daha Ulu Öndər Heydər Əliyevin əziz xatirəsi böyük ehtiramla yad edilir. Aradan illər ötdükə, Azərbaycan daha da inkişaf etdikə, qüdrətləndikə Heydər Əliyevin dövlətimiz və xalqımız qarşısındakı xidmətlərinin dəyərini daha dərindən anlayırıq. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə respublikamızın əldə etdiyi uğurlar fonunda Heydər Əliyev tərəfindən təməli qoyulan müasir dövlətçilik və inkişaf tariximizin özəməti hər birimizdə fəxrət hissi doğurur.

Eyni zamanda olduqca qürurvericidir ki, Heydər Əliyevin Milli Qurtuluşla əsasını qoyduğu müasir tariximiz Prezident İlham Əliyevin qətiyyətlə siyasətinin nəticəsi olaraq yeni və möhtəşəm hadisələrlə daha da zənginləşir. Cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 2003-cü ildən sonra Azərbaycan əldə etdiyi nailiyyətlər olduqca möhtəşəmdir. Bu dövrdə iqtisadiyyatımız dəfələrlə artıb, vətəndaşların sosial rifahı yüksəlib, Azərbaycan beynəlxalq münasibətlər sisteminin nüfuzlu üzvünə çevrilib. Bu gün Azərbaycan iştirakı olmadan Cənubi Qafqazda hansısa qlobal layihənin həyata keçirilməsi mümkün deyil.

Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan rəhbərliyinin ən böyük uğuru isə 30 ilə yaxın işğal altında olan torpaqlarımızın azad edilməsidir. Dövlətimizin başçısı öz qətiyyətli siyasəti ilə həm də Qarabağdakı erməni separatçılığına son qoydu, bütün ərazilərimiz üzərində milli suverenliyimiz təmin olundu. Bütün bunları gerçəkləşdirən Prezident İlham Əliyev həm də ata vəsiyyətini yerinə yetirdi və Ulu Öndər Heydər Əliyevin ən böyük arzusunu həyata keçirdi.

1993-cü ilin faciəli günlərində təsəvvür belə edə bilməzdik ki, bütün ağır problemlər tezliklə həll olunacaq. Lakin Heydər Əliyev siyasətinin nəticəsində nöinki bütün bunlar baş verdi, həttə Azərbaycan regionda və dünyada söz sahibi olan dövlətə çevrildi. Prezident İlham Əliyevin qətiyyətlə siyasətinin nəticəsi olaraq bu gün Azərbaycan öz tarixinin ən şərəfli və qüdrətli dövrünü yaşayır.

Eldar QULİYEV,
Azərbaycan Ağsaqqallar Şurasının sədri, Milli Məclisin Hesabatçı komissiyasının sədri, professor

Tariximizi şərəfləndirən missiya

Hər bir xalqın tarixində öz müqəddəratını həll etdiyi bir gün var. 15 iyun Milli Qurtuluş Günü də möhaz Azərbaycan xalqının özünü təsdiq etdiyi bir gündür. 15 iyun tarixi sadəcə bir təqvim bayramı deyil, böyük ictimai, siyasi və tarixi əhəmiyyətə malik bir gündür. Bu günün özəlliyi bərbəş əbədiyaşar liderimiz Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır.

1993-cü ildə məşhur tarixi qayıdış əsrlərin sınağından keçə-keçə min bir əziyyətlə məqsədinə doğru addımlayan bir millətin özünəqaydışına çevrildi, bununla da Azərbaycan özünün müstəqillik tarixinin daha şərəfli və özəmətli mərhələsinə qədəm qoydu. Milli qurtuluş fəlsəfəsi sözün geniş mənasında Azərbaycanın mövcudluğunu, onun ən böyük tarixi nailiyyəti olan müstəqilliyini təmin etdi. Bununla Azərbaycan dünyanın siyasi xəritəsindən silinmək təhlükəsindən, Xalq Cümhuriyyətinin acı taleyini yaşamaq aqibətindən qurtuldu. Millətinin bir əsrdə qurduğu ikinci müstəqil dövlətini dünya xəritəsində silinmək təhlükəsindən xilas edən Ümummilli Lider qayıdışı ilə problemlər məngənəsində sıxılan Azərbaycanı regionun liderinə çevirdi.

Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışı Azərbaycan dövlətçiliyində həlledici dönüş oldu. Heydər Əliyevin Prezident seçilməsi isə Azərbaycanda təməli yeni bir siyasi-ictimai münasibətlər sisteminin bərqərar edilməsinə, nəhayət, ümumxalq maraqlarının gerçəkləşməsinə xidmət edən proseslərin start götürməsinə səbəb oldu, xalqın özünəinamını, sabaha nikbin baxışlarını bərpa etdi, dövlətçiliyimizin əsasını təmin edən ictimai-siyasi sabitliyin əsasını qoydu. Azərbaycan yalnız Ulu Öndərin siyasi hakimiyyətə qayıdışından sonra özünün geosiyasi imkanlarını gerçəkləşdirdi. Çağdaş Azərbaycan tarixinin haqiqi müstəqillik mərhələsi başladı. Azərbaycan beynəlxalq aləmdən təcrid olunmaq təhlükəsindən sovuşdu, dünya dövlətləri arasında özünə layiqli yer qazandı. Ölkənin ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi, elmi-mədəni həyatında dönüş yaranı, sivil və hüquqi dövlət quruculuğunun əsası qoyuldu. Möhaz Ulu Öndərin müdrikliyi, uzaqgörənliyi, qətiyyəti və dövlətçilik istedadı sayəsində Azərbaycan qısa vaxtda təlatümlərdən, sarsıntılardan uğurla çıxaraq gələcəyə inamla baxan bir dövlətə çevrildi.

Dövlət müstəqilliyi qorunub saxlandı, müstəqil dövlət təsisatlarının yaranması və dövlət quruculuğu prosesi böyük vəsət aldı, müstəqil Azərbaycanın ilk konstitusiyası qəbul edildi, milli-mənəvi sərvətlərimizə, dilimizə, dinimizə, tarixi irsimizə qayğı dövlət siyasəti səviyyəsinə qaldırıldı.

Heydər Əliyev ərası dünyanın ayrı-ayrı ölkələrinə səpələnmiş milyonlarla azərbaycanlıyı milli məfkurə əsasında birləşdirib onların tarixi vətənlərinə və dövlətə bağlanmasını, Azərbaycan diasporunun yaradılmasını təmin etdi.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin gərgin səyləri nəticəsində ölkənin neft strategiyası işlənilib hazırlandı. 20 sentyabr 1994-cü il Heydər Əliyev iradəsinin gücü ilə Azərbaycan Respublikasının tarixinə qızıl hərflərlə yazıldı. Möhaz həmin gün möhtəşəm "Gülüstan" sarayında "Əsrin müqaviləsi" imzalandı.

Ümumilikdə yeni neft strategiyası ilə sürət gətirən inkişaf dinamikası sonrakı illərdə daha genişmiqyaslı formata davam etdirildi. Ulu Öndərin qətiyyəti xalqa ruh yüksəkliyi gətirdi, sabitlik və əmin-amanlıq yarandı. Ölkədə sabitlik yaratmaqla Heydər Əliyev öz gücünə, təcrübəsinə güvənən dahi siyasətçi kimi dəfələrlə söylədiyi məşhur kəlamına sadiq qaldığını sübut etdi: "Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əbədi olacaqdır, sarsılmaz olacaqdır, dönməz olacaqdır..."

Artıq o vaxtdan 32 il ötür. Aradan keçən bu illər yalnız sözügedən qayıdışa bəslənən ümidlərin özünü doğrultması ilə yadda qalmadı, həm də bu dövrdə Azərbaycanın gələcək inkişafının etibarlı bünövrəsinin təməli qoyuldu. Heydər Əliyev tarixi qayıdışı ilə xilaskarlıq missiyasını ləyaqətlə yerinə yetirdi. Bütün bunlar, eyni zamanda Azərbaycanın indiki sürətli inkişafının strategiyası, bütün sahələrdə həyata keçirilən köklü islahatlar öz başlanğıcını milli qurtuluşdan götürdü.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin qayıdışını zərurət kimi irəli sürən obyektiv tarix, eyni məntiqə də dahi şəxsiyyətin müəyyənəşdirdiyi siyasətin davamının yeni tarixin yeni zərurətinə çevirmək hökmünü verdi. Bu zəruri siyasəti yaşadan, yüksəldən, zənginləşdirən və dünyaya təqdim edən isə Ulu Öndərin siyasi varisi - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevdir. Bu siyasət cənab İlham Əliyev tərəfindən inamla və uğurla davam etdirilir. Bu gün Prezident İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyeva bir dövlətçilik ideyasının, bir ideoloji kursun, vahid məramın, böyük Heydər Əliyev yolunun ayrılmaz təbənnümçüləri, yekdil mövqenin ifadəçiləridirlər. Dövlət başçısı və Birinci vitse-prezident vahid tam olaraq Azərbaycanı xidmət edir və Azərbaycan xalqı da onları vahid tam kimi ən qüdrətli şəxsiyyətləri, ən böyük xeyirxahları, ən doğma dostları kimi tanıyır. Hər addımı ilə ölkəmizin inkişafına böyük töhfələr verən Mehriban xanım Əliyeva öz nümunəsi ilə ən böyük nailiyyətimiz olan müstəqillik tariximizin yaradıcısı və qurucusu Heydər Əliyevin əməllərini qoruyan və inkişaf etdirən ictimai və siyasi xadim zirvəsini xalqın könlündə fəth etmişdir.

Azərbaycan Ulu Öndərin ideyalarından nur alaraq gələcəyə doğru inamla addımlayır. Bu yol Heydər Əliyevin müəyyənəşdirdiyi yoldur. Bu yolla gedən Azərbaycan yüksəlir, inkişaf edir, uğurlar qazanır. Prezident İlham Əliyevin müdrik rəhbərliyi sayəsində artıq dünya birliyində öz layiqli yerini tutan, dayanıqlı və davamlı iqtisadi inkişafa nail olan respublikamız dünyanın ən inkişaf etmiş ölkələrindən birinə çevrilmək hədəfinə doğru böyük inamla irəliləyir.

Ulu Öndər Heydər Əliyev müdrikcəsinə demişdir: "Heç bir qüvvə Azərbaycanın müstəqilliyini əlinədən ala bilməz. Bundan sonra heç bir qüvvə Azərbaycan dövlətçiliyini məhv edə bilməz". Bu onu göstərir ki, nə qədər Azərbaycan var, Heydər Əliyev də olacaq, onun ideya və əməlləri yaşayacaq, bizi daim doğru yolla, irəliləyəcəkdir.

Asif ƏSGƏROV,
Milli Məclisin deputatı

15 İyun Milli Qurtuluş Günüdür

Möhtəşəm uğurların başlangıç günü

Tarixin hələddici anlarında xalqın iradəsini ifadə edən liderlər dövlət və millət taleyində mühüm rol oynayırlar. Belə şəxsiyyətlərdən biri də mütəsarrif Azərbaycan dövlətinin banisi, xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevdir. Ulu Öndərin müdrikliyi, siyasi uzaqgörənliyi və sarsılmaz iradəsi sayəsində ölkəmiz dərin tənəzzüldən çıxaraq davamlı inkişaf yoluna qədəm qoymuşdur.

1991-ci ilin oktyabrında Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi ilə olan əlsuna da, siyasi bəhrən, hakimiyyət uğrunda mübarizə və daxili çəkişmələr ölkəni xaos sürükləmişdi. Dövlət institutları iflic vəziyyətə düşmüşdü. Ermənistanın hərbi təcavüzü noticəsində torpaqların ard-arda işğalı və minlərlə gümənış insanın qətlə yetirilməsi, bir milyondan artıq soydaşımızın qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətə düşməsi gənc müstəqil dövlətin ciddi təhlükə qarşısında olduğunu göstərdi.

Belo müəllərkəb geosiyasi proseslər fonunda 1993-cü ildə Azərbaycan vətəndaş müharibəsi təhlükəsi ilə üzləşdi. Bu cür şəraitdə xalq bütün ümidlərini böyük siyasi iradəyə və zəngin idarəçilik təcrübəsinə malik olan Ulu Öndər Heydər Əliyevə bağladı. Xalqın təkidli tələbi ilə Heydər Əliyev 1993-cü il iyunun 9-da Bakıda dövlət ocldu və iyunun 15-də Ali Sovetin Sədri seçildi. Ulu Öndörin siyasi arenaya qayıdışı il ölkədə sabitlik bərpa olundu, vətəndaş müharibəsi təhlükəsi aradan qaldırıldı. Milli Qurtuluş Günü kimi tarixə düşən 15 iyun ölkəmizin inkişaf yolunda taleyüklü bir dönüs nöqtəsinə çevrildi. Bu öləmətdə hər cinyə zamanda xalqın öz gələcəyini qorumaq məqsədilə nümayiş etdirdiyi ümmətimli həmrəylik və liderinə olan dərin inamla səciylənir.

1993-cü il oktyabrın 3-də keçirilən prezident seçkilərində xalqın mütləq əksəriyyəti Heydər Əliyevə səs verdi. Bu, xalqın Ümummilli Lideri olan inamı, etibar və etimadının təzahürü idi. Yuxarı Öndirin Prezident kimi fəaliyyəti başlaması ilə dövlət idarəçiliyində köklü dəyişikliklərə start verildi, bütün sahələrdə islahatlar aparıldı. Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə görülən tədbirlər nəticəsində dövlət strukturları möhkəmləndi, hüquq-mühafizə orqanlarının fəaliyyəti bərpa edildi, qanunların aliliyi təmin olundu.

1994-cü il sentyabrın 20-də Bakının "Gülüstən" sarayında Azərbaycanın enerji tarixində dönüş nöqtəsi olan mühüm hadisə baş verdi. Ülkə Öndər Heydər Əliyevin siyasi iradəsi və uzaqgörənliyi sayəsində dünyanın aparıcı neft şirkətləri ilə imzalanan "Əsrin müqaviləsi" Azərbaycanı global enerji bazarının fəal iştirakıcısına çevirdi. Bu müqavilə təkcə neft hasilatı və ixracı ilə bağlı texniki-iqtisadi sənəd deyil, eyni zamanda dövlətimizin beynəlxalq nüfuzunu möhkəmləndirən, ölkənin suverenliyini və müstəqil enerji siyasətini tanıdan strateji nailiyyət idi.

"Əsrin müqəviləsi"nin imzalanması ilə Azərbaycanın neft və qaz ehtiyatları beynəlxalq sərmayələr hesabına iqtisadiyyatına cəlb olundu, bu resurslar real milli sərvətə çevrildi.

Yeni neft strategiyası ölkəmizə investisiya axını təmin etdi, nəqliyyat və infrastruktur layihələrinin icrası sürətləndi. Dövlətimizin Çəhəri Qafqazda etibarlı tərəfdaş, sabit və təhlükəsiz enerji təchizatçısı kimi mövqeyi formalaşdı. Bu strateji addım ölkəmizin iqtisadi dirçəlişinə təkan verdi, siyasi müstəqilliyini daha da möhkəmləndirdi və gələcək illərdə reallaşdırılacaq transmilli layihələr üçün etibarlı zəmin yaradı.

Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti nəticəsində Azərbaycanın enerji çətiylərinə yalnız iqtisadi inkişafın mühüm mənbəyinə çevrilməklə kifayətlənmədi, həm də ölkənin dünyada gedən ictimai-siyasi proseslərdə rolunu gücləndirən strateji vasitə oldu. Onun təşəbbüsləri ilə Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft kəməri, Bakı-Tbilisi-Ərzürum qaz kəməri kimi global əhəmiyyət daşıyan layihələr reallaşdırıldı. Bu layihələr Azərbaycanın Avropa ilə Asiyaı birləşdirən mühüm enerji və neqliyyat dəhlizi statusunu möhkəmləndirdi. Nəticədə ölkəmiz həm regionun enerji və logistik mərkəzinə çevrildi, həm də global enerji təhlükəsizliyinin təminatında etibarlı tərəfdaş və aparıcı iştirakçı kimi tanındı. Bu uğurlar Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunun yüksəlməsinə və geosiyasi məqəyinin möhkəmlənməsinə mühüm töhfə verdi.

Güclü dövlətin mövcudluğu güclü və mü-
təşəkkil ordu ilə təmin oluna bilər. Bu strateji
yanaşma dövlət siyasətində prioritet istiqamət-
lərdən birinə çevrildi. Məhz Ulu Öndər Hey-

Milli Qurtuluşun davamı - şanlı Zəfər və Böyük Qayıdış

İnkaredilməz həqiqətdir ki, müstəqil Azərbaycanın qazandığı tarixi nailiyyətlər uzaqgörən liderin düşünülmüş və ardıcıl şəklidə həyata keçirdiyi strategiya, güclü siyasi iradə və gələcəyə hesablanmış məqsədyönlü fəaliyyəti ilə əlaqədardır.

Ötən əsrin 90-cı illərinin əvəzində Ümummilli Lider Heydər Əliyevin xalqı təkidli tələbi ilə hakimiyyətə qayıdışı ölkədə sabitliyin bərpası və dövlətin iqtisadi möhkəmləndirilməsi istiqamətində dönüş nöqtəsi olmuşdur. Onun rəhbərliyi ilə hüquqi dövlət qurulub, sosial-iqtisadi islahatlara və milli həmrəyliyə əsaslanan yeni inkişaf mərhələsi başlanmışdır.

1991-ci ildə dövlət müstəqilliyi bərpa edən Azərbaycan mü-rəkəb və ziddiyyətli bir döv-rə qədəm qoymuşdu. Ermənistan gənijmişqanlı hərbi təcavüzü ilə Qarabağ və ətraf rayonlarımız iş-gəl olunmağa başlamış, bir mil-yondan artıq insan qaçqın və mə-buri köçkünlər vəziyyətinə düşmüş-dü. Ölkə daxilində baş verən saka-miyyət çəkişmələri, qanunsuz hi-ləli qruplaşmaların fəallaşması, ayrı-ayrı bölgələrdə separatizm meyillərinin güclənməsi dövlətin mövqidlərini və suverenliyini ciddi təhlükəyə məruz qoymuşdu.

Belo ağır və tələyküklü soraidə xalqın yeganə ümidi dünya miqyasında tanınmış siyasi xadim, zəngin idarəçilik təcrübəsinə malik Ümummilli Lider Heydər Əliyev idi. Dövlətçiliyin iflası uğramaq təhlükəsi ilə üz-üzə qaldığı bu müərrəkəb dövrdə Ulu Öndərini hakimiyyətə qayıtması xalqımız tərəfindən tökdülə tələb

olunurdu. Həmin vaxt Naxçıvan da fəaliyyət göstərən Heydər Əliyev ümumxalq çağırışına səs verərək Bakıya gəldi. 1993-cü il iyunun 15-də Heydər Əliyevin Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Sədri seçilməsi müstəqil dövlətimizin xilası baxımından müstəsna əhəmiyyət daşıyan böyük nöqtəsi oldu.

Ulu Önder hakimiyyətiyə gəliddən dərhal sonra ilk növbədə daxili sabitliyi bərpa etdi. Sonra dövlətiyyəlin möhkəmləndirilməsi, iqtisadi infrastrukturun bərpası və ölkənin beynəlxalq mövqelərinin gücləndirilməsi istiqamətində tədbirlər gördü.

1995-ci il noyabrın 12-də ümumxalq səsverməsi ilə qəbul edilmiş müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyası hüquqi dövlət quruluşu yolunda fundamental mərhələ oldu. Bu mühüm sənəd dövlətin idarəetmə prinsiplərini,

hakimiyetü şer'îatı arasında sâlih-i hükmü bulğınsın, insan ve vâd-tesdâq hüquq ve azadlıqlarının tîminat mexanizmlerini döşq müeyyenleşdirdi. Konstitusiyada qanunun aliliyi esas prinsip kimi götürüldü, müstəqil məhkəmə hakimiyyətinin formalaşdırılması, parlamentin rolu və demokratik seçki hüququ konstitusion qaydada təsbit olundu. Milli suverenliyi və dövlət müstəqilliyi-

beynəlxalq yarışlarda ölkəni layiqincə təmsil etməyə başladılar.

Ulu Önderin rəhbərliyi ilə Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrində vahid komandanlıq sistemi formalaşdırıldı, hərbi hissələrin fəaliyyəti ardıcıl şəkildə təkmilləşdirildi, döyüş hazırlığının artırılmasına və peşəkar zabit korpusunun yetişdirilməsinə xüsusi önəm verildi. Ordunun strukturlaşdırılması, intizam və mərkəzləşdirilməsi idarəetmə sisteminin qurulması ilə yanaşı, hərbi təhsil sahəsində də mühüm addımlar atıldı. Hərbi liseylər, akademiya və zabit hüzurlığı mərkəzləri fəaliyyətə başladı. Müdafiə sənayesinin təşkili istiqamətində sistemli tədbirlər görüldü, ölkənin müdafiə qabiliyyətinin gücləndirilməsinə yönəlməli yerli istehsal infrastrukturunun əsası qoyuldu. Hərbi vətənpərvərlik tərbiyəsi dövlət siyasətinin ayrılmaz tərkib hissəsi-nə çevrildi.

Ünümüllü Liderin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən xarici siyasət kursu müstəqil Azərbaycanın milli maraqlarına əsaslanmaqla qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq prinsipini özündə quruldu. Ölkənin beynəlxalq nüfuzu artdı, etibarlı və dialoqa əhli tərəfdaş imici formalaşdı. Beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində Azərbaycanın maraqlarını qoruyan təşəbbüslər irəli sürüldü, ölkənin ərazi bütövlüyü və suverenliyi ilə bağlı prinsiplər mövqeyi global platformalarda dəfələrlə səsləndirildi və gətirdikə daha çox dəstək qazandı.

1994-cü il sentyabrın 20-də imzalanar "Əsrin müqaviləsi". Azərbaycanın sosial-iqtisadi təhlükəsizliyinin təmin olunması, xarici sərmayələrin cəlb edilməsi və ölkənin global enerji bazarına inteqrasiyasında tarixi əhəmiyyətə kəsb edir. Bu layihə ilə ölkəmiz zəngin karbohidrogen ehtiyatlarını dünya bazarlarına çıxarmağa və həmin sahədə transmilli şirkətlərlə strateji tərəfdaşlığa başladı. Ulu Öndər müəllifi olduğu neft strategiyası həm də geosiyasi və diplomatik güc amilinə çevrildi.

Bütün bu addımlar Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə söz sahibi olan, uğurlu bir yol seçmiş dövlət kimi tanınmasına şərait yaratdı. Heydər Əliyevin uzaqgörən xarici siyasəti ölkənin gələcək geosiyasi mövqeyinin möhkəmlənməsində mühüm rol oynadı.

Beləliklə, Heydər Əliyevin sabitlik, inkişaf və dövlətçiliyin gücləndirilməsi strategiyası sayəsində Azərbaycan regionun aparıcı ölkəsinə çevrildi. Ümummillî Liderin rəhbərliyi ilə baxətə ke

Edirne'nin fəhməyini nə hiyayətə keçirən siyasi və iqtisadi islahatlar, dövlət idarəçiliyinin gücləndirilməsi, ordu quruculuğu və milli həmrəyliyin təmin olunması istiqamətində atılan addımlar sonrakı illərdə ölkəmizin ərazi bütövlüyü uğrunda aparılan mübarizənin əsaslarını formalaşdırdı. Bütün bu amillər müstəqil dövlətimizi gələcək zəfərlərə aparan yolun başlanğıcı idi.

2003-cü ildə xalqın böyük etimadı ilə prezident seçilən İlham Əliyev Ulu Öndər Heydər Əliyev ünvanını qoyduğu siyasi kursu müasir dövrün çağırışlarına uyğun şəkildə inkişaf etdirdi. Dövlətimizin başçısının rəhbərliyi ilə həyata keçirilən ardıcıl islahatlar, beynəlxalq əlaqələrin gücləndirilməsi, hərbi potensialın artırılması sayəsində Vətən müharibəsində Azərbaycanın tarixi qələbəsi təmin olundu. 2023-cü ildə işə şanlı ordumuzun həyata keçirdiyi lokal xarakterli antiterror tədbirləri ilə ölkəmizin suverenliyi tam bərqərar oldu.

15 İyun Milli Qurtuluş Günü Azərbaycan xalqının tarixi yaddaşında əzədlilik, sabitlik və qurtuluş ideyalarının təəcəssümüdür. Ulu Öndərin siyasi irsi və Prezident İlham Əliyevin uzaqgörən liderliyi sayəsində Azərbaycan XXI əsrdə qalib dövlət kimi dünya miqyasında böyük nüfuz qazanıb. Qurtuluşdan başlanan bu yolun davamı şanlı Zəfər və Böyük Qayıdışdır.

Məşhur MƏMMƏDOV,
Milli Məclisin deputatı

Ulu Öndərin
vəsiyyətinə
əməl etdik

İnsanın həyatında bəzən elə anlar olur ki, onun bir ömür boyu yol yoldaşına çevrilir. O anın fərhəi, qüruru ilə yaşayıb yaradır, həyatla bağlanır, özünü xoşbəxt sanırsan. Nə yaxşı ki, mənim də taleyimdə elə bir an yaşanıb.

Birinci Qarabağ müharibəsi başlayanda 7 yaşım vardı. Nənəmlə anam hər gün televizorun qarşısında oturub, göz yaşları içində ermənilərə lənət oxuyurdular. Və bir də tez-tez atamın "yənə şəhidimiz var" deməsi mənə ermənilərə qarşı nifrət və qəzəb oyaatmışdı. Nənəmi qaçaqlayıb, "qorxmayın, mən erməniləri öldürəcəm", - deyirdim. Bəyüdükcə içimdəki qəzəb də böyüdü. Qet etdim ki, hərbiç olmalıyam. Valideynlərim də mənəmlə razılaşdılar. 9-cu sinifdən C.Naxçıvanski adına hərbi liseydə təhsil almağa başladım. Çətin və şəərəfli hərbi peşəsinə apararı vü başlangıcıı buradan götürür. Üçillik lisey həyatım mənəim iradə və dözümümün snəğldi. Bir də həyatımın unudulmaz anırı yaşadım lisey illərində.

2001-ci ildə liseyin son sınıfında oxuyurdum. Həmin il liseyimizin 30 illik yubileyi respublika səviyyəsində qeyd olunurdu. Yubiley tədbiri "Gülüstan" sarayında keçiriləcəkdi. Tədbirə liseyimizdən 30 şagird gələcəkdi. Bir gün qalmış tədbirə iştirak edəndə şagirdlirdən adları oxundu. Siyahıda öz adımlı çıxdım çətin sevindim. Bildirdim ki, tədbirə çoxlarınmı görmək, eşitmək istəyirdi. Ulu Öndərimiz Heydər Əliyev iştirak edəcek. Atamın həmişə haqında çox böyük ehtiramla danışdığı o böyük insanı görəcekdik. O anı səbirsizliklə gözləyirdim...

Tədbir başlandı. Ulu Öndərin gəlişi gurultulu alqışlarla qarşılandı. O dahi insanın səsi hələ də qulağımdadır: "...Mən bilirdim gələcəkdə Azərbaycanın milli hərbi kadrlara ehtiyacı olacaq. Ana görə də mən məktəbi yaratdım. Çətinliklə də olsa buna nail oldum. Sizə səmimi deyirəm, Cəmid Naxçıvanski adına Hərbi Lisey mənim üçün bir övləddir. Ana öz övladım kimi baxıram və nə qədər yaşayırsınız. Ona bax bu cür baxacağam".

Daha sonra dedi ki, men sizlerle fexr ediorəm. Bilirəm ki, bu gün Azərbaycanın qarşısızla təyüklük məsələləri müə C.Naxçıvanski adına liseyin yetirmələri olan Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin zabıtorı həl edəcəklər. Azərbaycanın güclü ordusu, ordunun zabıtorı isə öz peşəsini, Vətəninə sevon hərbiçilər olmalıdır. Müstəqil dövlətimizin suverenliyü, toparqlamızın işğal dan azad edilməsi sizlorin hərbi bilik və bacarığınızdan və bir də böyük Vətən sevginizdən aslıdır. Bu gün Azərbaycanın əsl igid oğulları ehtiyacı var. Sizlorin üzərinizə böyük məsuliyyət düşür...

Qürurla tarixi şəxsiyyətin, Heydər Əliyevin nitqini dinləyir, məsuliyyətimizin böyükliyünü dərk edirik...

Liseyimizin 30 illik yubileyindəki nitqi dahi Liderimizin Azərbaycan zabitinə bir növ nəsihəti, vəsiyyəti, həyatımızın isə ən unudulmaz anı kimi bir ömür bizimlə yaşayacaq xatirə olaraq qalır.

Bu gün çox böyük qürurla deyirəm, ruhun sad olsun, Ulu Öndər! Biz vəsiyyətinə əməl etdik. Prezidentimiz, Müzəffər Ali Baş Komandanımız İlham Əliyevin hər birliyi ilə Azərbaycan Ordusu Sizin arzularınızı gerçəkləşdirdi. Bu gün Azərbaycanın güclü ordusu və hərbi birlikləri mükməlləl yiyələndi böyük zabit heyotı var. Azərbaycan tarixinə qalib xalq qururunu hokk edən oğulların önündə mehiz Cəmiş Naxçıvanski adına hərbi liseyin yetirmələri oldu biz zabitlər də gedirdik. Azərbaycan Ordusunun zabitləri Sizdən Vətənrək əsgərinə nümunə olmağı bacardı. 44 günlük Vətən müharibəsində səhidd olan zabitlərimizin hər biri bir qəhrəmanlıq dastanı yazdı. Biz Sizdən öyrəndik qəhrəmanlığı, ən çətin anda xalqına arxa olmağı, dövləti, Vətəni üçün canımızı fəda etməyi...

Bu gün Azərbaycan qüdrətli bir dövlətdir. Və Azərbaycan Ordusu dünyanın 50 ən güclü ordularından biridir. Fəxr edirəm ki, Vətəninə xidmət edən Azərbaycan Ordusunun zabitiyəm.

*Sadiq ƏFƏNDİYEV,
Azərbaycan Hərbi Hava Qüvvələrinin pilotu,
polkovnik-leytenant,
44 günlük Vətən müharibəsinin veteranı*

Daxili işlər naziri Vilayət Eyvazov gürcüstanlı həmkarı ilə görüşüb

Azərbaycan Respublikasının daxili işlər naziri general-polkovnik Vilayət Eyvazovun dövləti ilə Gürcüstanın daxili işlər naziri Gela Geladze ölkəmizə rəsmi səfərə gəlib.

İyunun 13-də cənab Gela Geladze və onu müşayiət edən şəxslər Fəxrli xiyabana gedərək xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin əziz xatirəsinə ehtiramla anıblar.

Həmin gün Azərbaycan Respublikasının daxili işlər naziri Vilayət Eyvazov Gürcüstanın daxili işlər naziri Gela Geladzenin başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüşüb.

V.Eyvazov daxili işlər naziri vəzifəsinə təyin olunması münasibətilə Gela Geladzeni təbrik edərək bu səfərin əməkdaşlığın daha da möhkəmləndirilməsinə xidmət edəcəyinə əminliyini bildirib. O, xalqlarımız arasındakı dostluğun qədim tarixə malik olduğunu, dövlətlərimizin əməkdaşlığının hər zaman strateji tərəfdaşlıq xarakteri daşıdığını xatırladaraq Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Gürcüstan rəhbərliyinin ikitərəfli əlaqələrin da-

ha da genişləndirilməsinə xüsusi önəm verdiklərini qeyd edib. Vilayət Eyvazov bu münasibətlərin dövlət başçılarının siyasi iradəsinə uyğun uğurla inkişaf etdiyini, dövlət və hökumət rəhbərlərinin qarşılıqlı səfərləri nəticəsində daha da dərinləşdiyini bildirib.

Daxili İşlər nazirlikləri arasında əməkdaşlığın, xüsusilə də transmilli cinayətkarlığın bütün növləri ilə, o cümlədən kibercinayətkarlıqla mübarizə sahəsində birgə əlaqələrin, təcrübə və informasiya mübadiləsinin və yaradılmış normativ-hüquqi bazanın ilk növbədə dost və qardaş xalq-

larımızın mənafələrinə, bölgədə təhlükəsizliyin təmini işinə xidmət etdiyi nəzərə çatdırılıb.

Problemlərə toxunularkən narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi, beynəlxalq terrorçuluq, insan alveri və qanunsuz miqrasiya, kibercinayətkarlıqla mübarizənin daim diqqət mərkəzində dayandığı, onlara qarşı səmərəli mübarizənin yalnız birgə səylərlə mümkün olduğunu qeyd olunub.

Səmimiyyət və işgüzarlıq şəraitində keçən görüşdə tərəfləri maraqlandıran bir sıra digər məsələlər barəsində də ətraflı fikir mübadiləsi aparılıb.

Gela Geladze səmimi qəbula, ətraflı məlumata və göstərilən qonaqpərvərliyə görə təşəkkür edib, mehriban qonşu və yaxın dost olan Azərbaycanın daxili işlər orqanları ilə ölkəsinin müvafiq qurumları arasında əlaqələrin bundan sonra daha da inkişaf etdirilməsində maraqlı olduqlarını, bunun üçün gələcəkdə də səylərini əsirgəməyəcəklərini bildirib.

Görüşdə Gürcüstan Respublikasının ölkəmizdəki fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Zurab Pataradze iştirak edib.

"Azərbaycan"

Polşanın yeni səfiri etimadnaməsinin surətini xarici işlər naziri Ceyhun Bayramova təqdim edib

İyunun 13-də Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov Polşanın ölkəmizdə yeni təyin olunmuş səfiri Pavel Radomski ilə görüşüb.

Xarici İşlər Nazirliyinin Mətbuat xidməti idarəsindən AZƏRTAC-a bildiriblər ki, görüşdə səfir etimadnaməsinin surətini nazir Ceyhun Bayramova təqdim edib. Nazir səfiri təyinatı münasibətilə təbrik edib, ona ölkəmizdə diplomatik fəaliyyətində uğurlar arzulayıb. Yeni səfirin iki ölkə arasında münasibətlərin daha da inkişafı üçün səylərini əsirgəməyəcəyinə dair əminlik ifadə olunub.

Söhbət zamanı Azərbaycan-Polşa siyasi dialoqunun hazırkı səviyyəsindən məmnunluq ifadə olunub, yüksək-

səviyyəli qarşılıqlı səfər və təmasların münasibətlərimizin dayanıqlı xarakter daşıması üçün möhkəm zəmin yaratdığı bildirilib.

Azərbaycan-Polşa dövlətlərarası əlaqələrinin hərtərəfli və sisteməlik inkişafında Xarici İşlər nazirlikləri arasında siyasi məsləhətləşmələr, iqtisadi əməkdaşlıq üzrə Hökumətlərarası Komissiya və Parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupları kimi mexa-

nizmlərin əhəmiyyətindən bəhs olunub.

İqtisadi, o cümlədən enerji, nəqliyyat və logistika sahələrində əməkdaşlığımız üçün mövcud potensial və imkanlardan maksimum faydalanmaq üçün birgə fəaliyyətlərin gücləndirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb. Humanitar istiqamət, o cümlədən təhsil, mədəniyyət, idman və gənclər ölçüləri üzrə əməkdaşlı-

ğın inkişafı və mübadilələrin gücləndirilməsi imkanları barədə danışılıb.

Nazir Ceyhun Bayramov görüş zamanı keçmiş Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin tarixçəsi, eləcə də post-münaqişə dövrünün realı və inkişafı barədə qarşı tərəfə ətraflı məlumat verib. Cari ilin martında Azərbaycan-Ermənistan sülh sazişi üzrə danışıqların yekunlaşdığı, sazişin imzalanmasına maneə törədən amillər, o cümlədən Ermənistan konstitusiyasında ölkəmizin ərazi bütövlüyünə qarşı iddialar və Minsk qrupu kimi aktuallığını və funksionallığını itirmiş mexanizmlərin ləğvi məsələsindən bəhs olunub.

Görüş zamanı tərəflər arasında qarşılıqlı maraq doğuran digər regional və beynəlxalq inkişaf və çağırışlar ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Bəzi qanunlara dəyişiklik ediləcək

İyunun 13-də Milli Məclisin Aqrar siyasət komitəsinin iclası keçirilib.

Milli Məclisin Mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinin verilən məlumata görə komitənin sədri Tahir Rzaev iclasda Torpaq Məcəlləsində, Mülki Məcəllədə, Mənzil Məcəlləsində, Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsində, "Bələdiyyə torpaqlarının idarə edilməsi haqqında", "Bələdiyyə torpaqlarının ayrılmasına dair sənədlərin hazırlanması və razılaşdırılması haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə" və "Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında qanunlarda dəyişiklik edilməsi barədə" qanun layihəsinin birinci oxunuşda müzakirə ediləcəyini bildirib.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 aprel 2022-ci il tarixli Fərmanı ilə təbii fəlakət, texnogen qəza və ya hərbi əməliyyat nəticəsində (işğaldan azad edilmiş ərazilər istisna olmaqla) yararsız vəziyyətə düşmüş yaşayış sahələrinin əvəzinə dövlət vəsaiti hesabına yeni yaşayış evlərinin və çoxmənzilli binaların tikintisinin, torpaq sahələrinin ayrılmasının, daşınmaz əmlakın qeydiyyatının və tikinti prosedurlarının sadələşdirilməsi nəzərdə tutulduğunu bildirib. Məlumat verilib ki, qanun layihəsinə tikinti məqsədilə torpaq sahələrinin dövlət ehtiyat fondundan, bu mümkün olmadıqda isə bələdiyyə mülkiyyətində olan torpaqlardan ayrılması, habelə həmin ərazilərdə ti-

sonədlərinin təqdim edilməsi, bu sənədlər əsasında mülkiyyət hüquqlarının daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatına alınması, həmçinin lazım gəldikdə ölçmə planlarının hazırlanması və torpaq sahələrinin kateqoriyasının dəyişdirilməsi kimi məsələlər tənzimlənib. Yaşayış evləri bələdiyyə mülkiyyətində olan torpaq sahələrində inşa edildiyi hallarda, həmin bələdiyyələrə müvafiq dəyərə dövlət torpaqlarının ayrılmasını və bu torpaq sahələrinin yaşayış məntəqələri kateqoriyasına keçirilməsini təmin edəcək.

Milli Məclis Aparatının İqtisadi qanunvericilik şöbəsinin müdiri Məhəmməd Bəziqov qanun layihəsi barədə məlumat verərək, layihədə təbii fəlakət, texnogen qəza və ya hərbi əməliyyat nəticəsində (işğaldan azad edilmiş ərazilər istisna olmaqla) yararsız vəziyyətə düşmüş yaşayış sahələrinin əvəzinə dövlət vəsaiti hesabına yeni yaşayış evlərinin və çoxmənzilli binaların tikintisinin, torpaq sahələrinin ayrılmasının, daşınmaz əmlakın qeydiyyatının və tikinti prosedurlarının sadələşdirilməsi nəzərdə tutulduğunu bildirib. Məlumat verilib ki, qanun layihəsinə tikinti məqsədilə torpaq sahələrinin dövlət ehtiyat fondundan, bu mümkün olmadıqda isə bələdiyyə mülkiyyətində olan torpaqlardan ayrılması, habelə həmin ərazilərdə ti-

kinti məqsəduyğun hesab edilmədikdə, alternativ torpaq sahələrinin ayrılması və ya həmin sahələrin döyərini ödənilməsi şərtlə rekvizisiya olunması daxildir.

Eyni zamanda "Bələdiyyə torpaqlarının idarə edilməsi haqqında" qanuna və digər müvafiq hüquqi aktlara əsasən, bələdiyyə mülkiyyətində olan torpaqlarda yeni yaşayış evlərinin və çoxmənzilli binaların tender və ya hərrac keçirilmədən inşasına şərait yaradan hüquqi mexanizmlər yaradılır.

Bildirilib ki, Mülki Məcəlləyə və "Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında" qanuna dəyişikliklər yeni yaşayış binalarındakı mənzillərin dövlət qeydiyyatına alınması üçün hüquqi əsasların və tələb olunan sənədlərin müəyyən edilməsini əhatə edir. Mənzil Məcəlləsinə ediləcək əlavə ilə dövlət vəsaiti hesabına tikiləcək yaşayış sahələrinin, o cümlədən icbari sığortası olan əmlakın yenidən təmin olunması hüquqi cəhətdən mümkün olacaq.

Komitə üzvləri Azər Badamov, Vüqar İsgəndərov, Eldar İbrahimov qanun layihəsi ilə bağlı fikirlərini təhlil ediblər.

Müzakirələrin sonunda qanun layihəsi birinci oxunuşda Milli Məclisin plenar iclasına tövsiyə olunub.

"Azərbaycan"

Gömrük borcunun ödənilməsində çeviklik və effektivlik artırılır

İyunun 13-də Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin növbəti iclası keçirilib. Milli Məclisin Mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinə verilən məlumata görə iclasda 3 məsələ müzakirə olunub.

Komitənin sədri Azər Əmiraslanov əvvəlcə Azərbaycan Respublikasının Gömrük Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş) barədə məlumat verib. Bildirib ki, sənəd Gömrük Məcəlləsinin təkmilləşdirilməsi ilə yanaşı, gömrük borcunun ödənilməsi sahəsində məsul subyektlərin dəqiqliyini artırmaq məqsədilə nəzərdə tutulmuş və bu sahədə daha çevik və effektiv fəaliyyətin təmin olunmasını nəzərdə tutur.

İclasda iştirak edən Dövlət Gömrük Komitəsinin Hüquqi Təminat İdarəsinin rəisi Tural Həsənlı Məcəllənin müvafiq maddəsinə Gömrük borcunun ödənilməsi qaydalarına təklif olunan dəyişikliklərin mahiyyətini barədə məlumat verərək, onların təbii mexanizmi və gözlənilən təsirləri haqqında ətraflı danışdı, dəyişikliklərin beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla hazırlandığını bildirdi. Qeyd olunub ki, layihəyə əsasən gömrük borcu hesablanmış gömrük ödənişləri üzrə borclu olan və ya bu Məcəllənin 258.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş üsullardan istifadə etməklə təminat verildikdə, həmin təminat üzrə öhdəlik daşıyan şəxslər tərəfindən ödənilə bilər.

Gündəliyin ikinci məsələsi olan "Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi (birinci oxunuş) haqqında məlumat verən İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədr müavini Azər Badamov bildirib ki, dəyişikliklərə əsasən, əmlak üzərində hüquqların dövlət qeydiyyatına alınması qaydalarında dəqiqliyin təmin olunması, həmçinin mümkün hüquqi kolliziyaların həlli məqsədilə qüvvədə olan qanunun 9-cu və 15-ci maddələrinə yeni bəndlərin əlavə olunması təklif olunur. Diqqətə çatdırılıb ki, dəyişikliklər hüquqların dövlət qeydiyyatının aparılması və dövlət qeydiyyatından imtina hallarında hüquqi əsasların daha dəqiqliyini təmin edilməsini hədəfləyir.

Gündəliyin sonuncu məsələsi - Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsində, Mülki Məcəlləsində, Mənzil Məcəlləsində, Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsində, "Bələdiyyə torpaqlarının idarə edilməsi haqqında", "Bələdiyyə torpaqlarının ayrılmasına dair sənədlərin hazırlanması və razılaşdırılması qaydaları haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə" və "Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi (birinci oxunuş) haqqında danışıq komitə sədri Azər Əmiraslanov bildirib ki, sənəd bir sıra qanunlara müəhim düzəlişləri ehtiva edir.

"Azərbaycan"

Bakıda Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı Parlament Assambleyasının 65-ci plenar sessiyası keçiriləcək

İyunun 17-dən 19-dək Bakıda Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı Parlament Assambleyasının (QDİƏT PA) 65-ci plenar sessiyası keçiriləcək.

Milli Məclisin Mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinə verilən məlumata görə

tədbirdə çoxsaylı qonaqlarla yanaşı, bir neçə ölkənin parlament sədrlərinin də iştirakı gözlənilir. Milli Məclisin və QDİƏT PA-nın Sədri Sahibə Qafarova plenar sessiyada açılış nitqi ilə çıxış edəcək.

Tədbir çərçivəsində təşkilatın büro, daimi komitə, həm-

çinin iqtisadi, hüquqi və sosial sahələr üzrə komitələrinin iclasları keçiriləcək, o cümlədən bir sıra təşkilatı məsələlərə baxılacaqdır.

Plenar sessiyada isə "QDİƏT regionunda əlaqələrin gücləndirilməsi, smart və davamlı nəqliyyat infrastrukturu-

runun yaradılması yolu ilə mobilliyin artırılması" mövzusunda müzakirələr aparılacaq, müvafiq qərarlar qəbul ediləcək.

Tədbir çərçivəsində QDİƏT PA-ya sədrlik Azərbaycandan Bolqarıstana təhvil veriləcək.

"Azərbaycan"

"Milli Suverenlik və Hüquqi Təminatlar: Prokurorluğun Rolu" mövzusunda seminar keçirilib

İyunun 13-də Kürdəmir şəhərində "Milli Suverenlik və Hüquqi Təminatlar: Prokurorluğun Rolu" mövzusunda seminar təşkil olunub. Tədbirdə 12 regiondan prokurorluq əməkdaşları, qeyri-hökumət təşkilatlarının nümayəndələri və media təmsilçiləri iştirak ediblər.

Kürdəmir rayon prokuroru Tural İbrahimov giriş nitqində bildirib ki, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası dövlət suverenliyinin möhkəmləndirilməsi və hüquq sisteminin inkişafı üçün əsas hüquqi sənəddir. O vurğulayıb ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev konstitusiyanın hazırlanması və qəbulunda böyük rol oynayıb. Prezident İlham Əli-

yevin rəhbərliyi altında hüquqi islahatların uğurla davam etdirildiyini qeyd edən Tural İbrahimov, dövlət suverenliyinin qorunması və qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi sahəsində prokurorluğun vacib rolunu xüsusi vurğulayıb. Baş Prokurorluğun Mətbuat xidmətinin böyük prokuroru Kənan Zeynalov çıxışında bildirib ki, konstitusiyada

təsbit olunmuş suverenlik prinsipləri prokurorluğun fəaliyyətinin əsasını təşkil edir. O, dövlət başçısı İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın davamlı diqqət və qayğısı nəticəsində suveren ölkəmizin bütün bölgələrində, xüsusilə işğaldan azad olmuş ərazilərdə gənişmiqyaslı abadlıq və quruculuq işlərinin həyata keçiril-

diyini, eləcə də Böyük qayıdış strategiyasının uğurla icra olunduğunu vurğulayıb.

Seminar zamanı milli suverenliyin və hüquqi təminatların qorunmasında prokurorluğun rolu geniş müzakirə olub. İştirakçılar prokurorluğun bu sahədə üzərinə düşən vəzifələri və həyata keçirilən tədbirləri ətraflı təhlil ediblər.

Tədbirdə hüquqi dövlətin möhkəmləndirilməsi və vətəndaş hüquqlarının müdafiəsi ilə bağlı aktual məsələlər müzakirə olub, çıxışçılar prokurorluğun qarşısında duran əsas vəzifələr barədə fikirlərini bölüşüblər.

Seminar interaktiv formatda davam edib, iştirakçılar hüquqi məsələlərə dair sualları verərək geniş cavablar alıblar.

"Azərbaycan"

Xankəndidə Ekoloji məsələlər üzrə İşçi qrupun iclası

Xankəndi şəhərində Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərində məsələlərin mərkəzləşdirilmiş qaydada həll edilməsi üçün yaradılmış Əlaqələndirmə Qərarqəbulu nəzdində fəaliyyət göstərən İdarələrarası Mərkəzin Ekoloji məsələlər üzrə İşçi qrupunun növbəti iclası keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, iclasda İşçi qrupda təmsil olunan müvafiq dövlət qurumlarının nümayəndələri, Cəbrayıl, Qubadlı, Zəngilan, Laçın, Kəlbəcər, Şuşa, Ağdam, Füzuli, Xocavənd, Ağdərə, Xocalı rayonlarında və Xankəndi şəhərində

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəliklərinin, eləcə də Bərpə, Tikinti və İdarəetmə xidmətlərinin nümayəndələri iştirak ediblər.

İclasda İşçi qrupun üzvləri və dövlət olunan digər qurumların nümayəndələri tərəfindən Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında infrastruktur layihələri həyata keçirilərkən və yaşıllıqların götürülməsi zamanı ekoloji tələblərin icra vəziyyəti, bu ərazilərdə yaranan tikinti-söküntü tullantılarının səmərəli idarə olunması və onlardan xammal kimi təkrar istifadə edilməsi barədə, yer təkindən istifadə sahəsində görülən işlər, filiz və

qeyri-filiz yataqlarının, şirin və termal mineral su yataqlarının, kəhrizlərin mövcud vəziyyəti və onlardan istifadə perspektivləri, bu ərazilərdə ekoloji pozuntuların qarşısının alınması istiqamətində görülən işlər haqqında məlumat verilib.

İclasda iştirak edən digər qurumların nümayəndələri tərəfindən infrastruktur layihələri həyata keçirilərkən ekoloji icazələrə bağlı qaldırılan məsələlər və müvafiq qurumlar arasında kommunikasiyanın gücləndirilməsi, fəaliyyətin əlaqələndirilməsi məqsədilə Əlaqələndirmə Qərarqəbulu tərəfindən verilmiş tapşırıqların icrası ilə bağlı məsələlər müzakirə edilib.

Daha bir sosial paket, növbəti dövlət qayğısı

Azərbaycan dövlətinin siyasətinin mərkəzində vətəndaşların maraqları, rifahı dayanır. Birbaşa mətləbə keçərək vurğulayaq ki, Prezident İlham Əliyevin bu il iyunun 12-də imzaladığı fərman öz təsdiqini tapmış bu həqiqətin daha bir aydın təzahürüdür.

Dövlətimizin başçısı hələ neçə il bundan əvvəl bildirmişdi ki, ölkənin iqtisadi gücü artıqca insanların sosial müdafiəsi daha da güclənəcək, onların maddi rifah halına daha çox vəsait ayrılacaq. Hər sahədə verdiyi vədə sadıq qalan, sözü də imzası qədər etibarlı olan Prezidentimiz artıq növbəti sosial paketi ilə bunu bir daha sübut etdi. Həm də qeyd edək ki, bu sosial paket heç də sadə bir dövrə təqdim olunmur. Dünyada baş verən siyasi qarşıdurma və müharibələr global iqtisadiyyatın inkişafının gerilməsinə səbəb olub. Bu da dünyanın hər yerində insanların maddi rifahının və sosial vəziyyətinin aşağı düşməsinə özünü göstərir. Azərbaycan dünyaya inteqrasiya etmiş ölkə olduğundan beynəlxalq bazarda baş verən hadisələr, idxalda bahalaşma ölkəmizə də müəyyən dərəcədə təsirsiz ötüşmür. Üstəlik, biz erməni vandallarının vıran qoyduğu kond və şəhərlərimizi yenidən tikib qururuq. Bu isə olduqca böyük vəsait tələb edən bir işdir. Bununla belə, hər bir vətəndaşın dolanışığı, güzəranı dövlətin diqqət mərkəzindədir. Dövlət başçısının son günlərdə imzaladığı sözügedən sənədə diqqətlə baxsaq, bunları bir daha görürük. Dövlətimizin başçısının imzaladığı yeni fərman bu ilin əvvəlindən reallaşdırılan növbəti, 2018-ci ildən ötən dövrdə isə beşinci sosial islahatlar paketi çərçivəsində əhalinin bir sıra kateqoriyalarına yönəldilən müavinət və təqaüdlərin artırılmasını təmin edir.

Orqanizminin funksiyaları müxtəlif dərəcədə məhdud olan insanlardan çoxuşaqlı analaradək, körpəsi dünyaya gələn gənc ailələrdən dövlət qarşısında xidmətlərinə görə fəxri ad almış şəxslərədək minlərlə vətəndaş bu paketdən yararlanacaq.

Xatırladaq ki, Prezident İlham Əliyevin keçən il dekabrın 23-də imzaladığı sərəncamla icra olunan yeni sosial islahat paketi çərçivəsində bu ilin əvvəlindən ölkəmizdə minimum əməkhaqqı 400 manata, minimum pensiya fevralın 1-dən 320 manata çatdırılıb. Həmçinin bütün növ pensiyalar ilin əvvəlindən 8,1 faiz indeksləşdirilməklə yüksəlib. Bu günlərdə imzalanmış fərmana əsasən isə vətəndaşlar onlara şamil olunan müavinət və təqaüdlərini artırımlarla gələn aydan alacaqlar.

Bunlar barədə Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyində 2025-ci ildə həyata keçirilən növbəti sosial islahat paketi çərçivəsində müavinət və təqaüdlərin artırılmasına dair keçirilən brifinqdə ətraflı danışılıb. Brifinqdə çıxış edən Əmək və əhalinin sosial müdafiəsi nazirinin müavini Rəşad Mustafayev vətəndaş rifahı təminatının, sosial müdafiə sisteminin gücləndirilməsinin Prezident İlham Əliyevin uğurlu siyasətinin əsas istiqamətlərindən biri olduğunu deyib. O qeyd edib ki, dövlət başçısının fərman və sərəncamları ilə 2018-2025-ci illərdə 4 milyondan çox vətəndaşı əhatə edən 5 sosial islahat paketi icra olunub və bu islahatlar üzrə ayrılan illik əlavə vəsait 7,6 milyard manat təşkil edir.

Yuxarıda qeyd edilən növbəti sosial paket isə 3 milyon insanı əhatə edir və onlara yönəldilən əməkhaqqı, pensiya, müavinət və təqaüdlərin artırılması üçün illik əlavə olaraq 1,4 milyard manat ayrılıb.

Qürur yerimiz olan şəhid ailələrinin birincilər sırasında yada düşməsi təbii və təqdirəlayiqdir. Belə ki, şəhid ailəsi, 20 Yanvar şəhədinin ailəsi, Əfqanıstanda həlak olan hərbiçilərin ailələri üçün Prezidentin aylıq təqaüdü artırılaraq 700 manata çatdırılıb. Müharibə, 20 Yanvar hadisələri, hərbi xidmət vəzifələrini yerinə yetirmək və Çernobil AES-də hərbi xidmət ilə əlaqədar əlilliyi olan şəxslərin təqaüdləri orqanizmlərinin funksiyalarının pozulmasının dərəcələrinə müvafiq olaraq artırılıb. Əlilliyi olan şəxslərin təqaüdlərinin artımı da bu qayda ilə həyata keçiriləcək.

Gələn aydan Prezidentin aylıq təqaüdü Vətən Müharibəsi Qəhrəmanlarına 2200 manat, Azərbaycanın Milli Qəhrəmanlarına 2000 manat olacaq. Prezidentin fərdi təqaüdü isə 1700 manata çatdırılıb.

Uşaqlar və onların valideynləri də unudulmayıb. Belə ki, uşağın anadan olmasına görə ailəyə birdəfəlik 600 manat veriləcək. 1 yaşnadək uşağı olan aztəminatlı ailələrə (ünvanlı yardım alan) hər uşağa görə aylıq müavinət 140 manat, 5-dən çox uşağı olan qadınlara hər uşağa görə aylıq müavinət 140 manat təşkil edəcək. Diqqət mərkəzində olan kateqoriyalardan biri də övladlığa uşaq götürən ailələrdir. Eləcə də müddətli həqiqi hərbi xidmət qulluqçularının uşaqlarına aylıq müavinət (hər uşağa görə) 140 manata çatdırılıb.

Qeyd edək ki, sosial paket bir sıra digər təbəqələri də əhatə edib. Bütün təqaüd və müavinətlərin nə qədər artırıldığı sadalamaq fikrində deyilik. Onlar sözügedən sənədə öz əksini aydın şəkildə tapıb və vətəndaşlarımızın həyatında, dolanışığında müsbət təsirinə göstərəcək. Belə ki, bütün sosial paket dövrün çağırışlarına uyğun şəkildə tərtib olunub.

Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"

Demokratiyanın iki üzü - ədalətin ikili standartı

"Azərbaycan Respublikasında Rus pravoslav kilsəsi, Gürcü pravoslav kilsəsi, Erməni apostol kilsəsi, Yeddinci günün adventistləri, Molokan kilsəsi, Roma katolik kilsəsi, yevangelistlər, baptistlər və Yehovanın şahidləri, yəhudilərin və bəhailərin sinaqoqları, məbədləri və digər dini evləri də fəaliyyət göstərir".

Bu fakt ABŞ Dövlət Departamentinin dünyada dini etiqad azadlığının vəziyyəti ilə bağlı 2021-ci il üçün illik hesabatında dərc edilib.

Hesabatda qeyd olunub ki, Azərbaycanın işğaldan azad olunmuş ərazilərinə səfər etmiş diplomatların, vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələrinin və jurnalistlərin sözlərinə görə, Ermənistanın nəzarəti altında olan bu ərazilərdə yüzlərlə abidələr, o cümlədən regionun etnik azərbaycanlıların istifadə etdiyi məscidlər, ziyarətgahlar talan edilib, vandaliz-

lənin təəssüfədgüran halı bunu əksər hallarda "din" adı altında dünyada ni-faq toxumu səpənlərin olmasıdır.

Erməni kilsəsinin keçmiş Qarabağ münafiqşəsinə dini don geyindir-mək cəhdi hamıya bəllidir. Bu münafiqşə konkret olaraq təcavüzkar Er-mənistanın Azərbaycan ərazilərinə iddiası ilə başlamışdı. Ermənistan tər-ofindən torpaqlarımızın işğalı, yüz minlərlə vətəndaşımızın məcburi köçkün vəziyyətinə salınması, onil-liklər boyu sürən mənasız danışıqlar-ın ardınca Azərbaycanın BMT TŞ-nin

yerlər mövcuddur: "30 il ərzində er-məni işğalçıları tərəfindən Qafqaz Albaniyasına məxsus irs dağıdılıb. Onların bir çoxu da ermənilərə sərf edən formada dəyişdirilib. Alban ir-sinin bölgənin tarixi baxımından əhəmiyyətini dərk edən ermənilər istər işğal illərində, istərsə də ondan əvvəl onu özlərinə bağlamaq və Azərbaycan torpaqlarına iddialarını bu amillə gücləndirmək üçün xeyli saxtakarlıqlar ediblər".

İcma rəhbəri onu da vurğulamışdı ki, saxtakarların söyi ilə Qafqaz Al-baniyasının və alban kilsəsinin irsinə aid olan bir çox şey mənimənilib və ən acınacaqlısı isə budur ki, erməni-lərin səyləri ilə beynəlxalq səviyyə-də erməni irsi kimi qəbul edilib.

Azərbaycan dövləti hazırda Qara-bağ və Şərqi Zəngəzurdə genişmiş-yaslı tikinti-quruculuq işləri həyata

alət olub. Təəssüf ki, onlar bəzi rıya-kar və qərəzli beynəlxalq qurumlar-dan da çirkin məqsədləri üçün istifa-də etməyi bacarırlar. Ümumdünya Kilsələr Şurası da bu siyahının başın-da gəlir. Xüsusilə son dövrlər ölkə-mizə qarşı qərəzli mövqe nümayiş etdirən qurunun baş katibi Jerry Pille-yin bu ilin mayında dini konfrans za-manı səsləndirdiyi absurd fikirlər də buna növbəti misaldır.

"Dindar", "humanist" Pilley öz çı-xışında deyib ki, 2023-cü ildə Laçın yoluna yaxın ərazidə olduğu zaman guya "...fiziki yaraların, həm də öz kökündən qoparılan insanların izti-rablarının şahidi" olub. Açıq şəkildə separatizmə dəstək verərək dünyada belə bir ərazi vahidi olmadığı halda "Artsax" sözünü dilə gətirib, Qaraba-ğı öz xoşlarına tərk edən ermənilərin qayıtma haqqından bəhs edib...

ildə keçmiş Ermənistan-Azərbaycan münafiqşəsinin sülh yolu ilə həllinə töhfə verən və münafiqşənin dini mə-hiyyətə kösb etmədiyini o vaxt təsdiq edən ÜKS-nin hazırda ermənipərəst-liyi, xristian təəssübkeşliyi ilə veril-lən birtərəfli bəyanatları, sizin baş katib olaraq erməni tərəfinin açıq-aydın təsiri altında verdiyiniz açıqla-malar Ümumdünya Kilsələr Şurası-nın sülhpərvər nüfuzuna və ədalətli mövqeyinə xələf gətirir, onun dinlər-arası əməkdaşlıq müstəvisində fəə-liyyətinə kölgə salır, dinlərarası dia-loq işinə sağalmaz zərbə vurur. Tə-əssüflə vurğulayıırıq ki, ÜKS kimi beynəlxalq kilsə təşkilatının erməni məkri və iftiralarna istinad edən sə-nədlərində islamofob dəst-xəti aydın seçilir ki, bu, rəhbərlik etdiyiniz təş-kiilatın adına ləkə gətirir", - deyə bil-dirib.

Ermənipərəst Ümumdünya Kilsələr Şurasının islamofob dəst-xəti

mə, təhqirlərə məruz qalıb və ya ta-mamilə dağıdılıb.

Məsələn, Füzuli rayonundakı 19-cu əsrə aid olan Hacı Ələkbər məscidi-nin ermənilər tərəfindən dağıdılma-sını, Ağdamdakı Cümə məscidinin üzərində erməni dilində graffiti ya-zılmasını və mehərabının güllələnmə-sini qeyd etmək olar. Ağdam rayo-nundakı qəbiristanlıqlar, o cümlədən şəhərin Şəhidlər xiyabanı və İmarət Qərvənd qəbiristanlığının 18-ci əsrə aid müqəddəs və tarixi məqbərələri təhqir olunub, talan edilib və ya dağı-dılıb.

ABŞ Dövlət Departamentinin sö-zügedən hesabatından da aydın gö-ründüyü kimi, Azərbaycan min illik multikultural və tolerantlıq ənənələ-rinə malik ölkə olaraq bu gün də bü-tün dinlərə, konfessiyalara dözümlü yanaşması ilə dünyada unikal ünvan olduğunu nümayiş etdirir.

Eyni zamanda bu sənəd irqi ayrı-seçkiliyin, etnik nifrətin, dini dözümsüzliyin hökm sürdüyü monoetnik Ermənistanın əsl vandal siyasını bir daha təsdiqləyir. Azərbaycan ərazi-lərinin işğal altında saxlandığı müd-dətdə xalqımıza məxsus tarixi, dini, mədəni irsin necə barbarlıqla, vəhşi-liklə dağıdıldığını nümunələrlə orta-ya qoyur.

İslam dövrünə aid abidələr xüsusi amansızlıqla dağıdılıb

Lakin Ümumdünya Kilsələr Şu-rasının Baş katibi Jerry Pilleyin bu il 27-28 may tarixlərində Berndə keçir-ilən dini konfrans zamanı revanşist erməni keşişlərinin ağzı ilə ölkəmizə qarşı səsləndirilən tamamilə böhtan xarakterli fikirlər göstərir ki, hələ də dünyada hay dəyirmanına su tök-məklə məşğul olanlar var. Və məsə-

məlum qətnamələrinə öz gücünə həll edərək ərazi bütövlüyünü və suve-renliyini təmin etməsi dünyanın gözü qarşısında baş verən gerçəkliklərdir. Azadlığından sonra Qarabağa və Şərqi Zəngəzura səfər edən hər kəsi, istər yerli, istər əcnəbi vətəndaşları erməni barbarlarının törətdiyi vanda-lizmin, talanın, dağıntıların miqyası-nın dəhşətə salması da bir başqa ağ-rı-acılı reallıqdır. Bu ərazilərdə canlı həyata dair hər nə varsa məhv edən erməni vəhşiləri mədəni irsimizə də qənim kəsiliblər. Tarixi Azərbaycan ərazisi olan İrovan quberniyası ərazi-sində 300 məscidi yer üzündən silən vandallar 30 il ərzində işğalda saxla-dıqları Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə da Azərbaycan xalqına qarşı mədəni soyqırımı törədiblər. İşğal dövründə bu ərazilərdəki islam mədəniyyətinə aid olan bütün məscidlər, abidələr dağıdılıb.

Mütəxəssislərin qənaətinə görə, işğal olunmuş ərazilərdə islam dö-vrünə aid olan tarixi abidələrin ermə-nilər tərəfindən xüsusi amansızlıqla dağıdılmasının əsas səbəbi onların üzərində müsəlman epigrafiyası ilə yazıların olmasıdır. Bildirirlər ki, bu abidələri erməniləşdirmək mümkün olmadığı üçün tamamilə dağıdıblar.

Alban irsinə göz dikiblər

Ermənilər Qarabağ və Şərqi Zən-gəzura olan alban məbədlərindən isə mərkəli planlarını həyata keçir-mək üçün istifadə ediblər. Bu abidə-ləri özünüküldürməkdən üçün tarixi faktları saxtalaşdırıblar.

Alban-Udi dini icmasının rəhbəri Robert Mobil "Azərbaycan" qəze-tinə verdiyi müsahibəsində sözügedən məsələ ilə bağlı bildirmişdi ki, Qara-bağ və Şərqi Zəngəzur bölgəsində 200-ə yaxın alban məbədi, monastrı, alban xristian kilsəsi ilə bağlı tarixi

keçirir, bu ərazilərdə tarixi, dini, mə-dəni abidələr bərpa olunur. Eləcə də ermənilər tərəfindən saxtalaşdırılan alban abidələri öz tarixi simasına qay-tarırlar. Erməni vandallarını, irqçi, din-siz erməni keşişlərini də məhz bu mə-sələ narahat edir və bunu guya bura-dakı "erməni dini abidələri"nin dağı-dılması kimi təqdim etməyə çalışırlar.

Sonradan köçdükləri ərazilərin tarixini saxtalaşdırmaq, dini və digər abidələri məhv etmək, orada kilse ti-kərək bir müddətdən sonra həmin yerin onlara məxsus olduğunu dün-yaya car çəkmək ermənilərin köhnə xəstəliyi olduğu hamıya bəlli həqi-qətdir. Saxtakarların 2012-2017-ci il-lər ərzində Cəbrayıldə "kilse" tik-məklərinin də əsas məqsədi bu olub. Əslində isə xristian dininə heç bir ai-diyyəti olmayan bu tikili dini ayınlar yox, hərbiçilər tərəfindən tikilərək cəbbəxana kimi istifadə üçün nəzər-də tutulmuşdu.

Bu misaldan da göründüyü kimi, hiyləgər ermənilər kilse adı altmda gizlənərək həyata keçirdikləri çirkin əməllərinə dini don geyindirməyə, xristian dünyasının diqqətini Qaraba-ğa çəkməyə, Azərbaycana qarşı qa-rayaxma kampaniyasında onların dəstəyini qazanmağa çalışıblar.

Maraq doğuran məsələlərdən biri də odur ki, bu sadalanan faktlar indi erməni iftiralarna uyaraq ölkəmizə qarşı qərəzli fikirlər səsləndirən Ümumdünya Kilsələr Şurasının diq-qətini heç zaman çəkməyib.

ÜKS-nin adından belə sui-istifadə hallarının qarşısı alınmalıdır

Qarabağı könüllü tərk edən ermə-niəsilli sakinlər də erməni revanşist-lərin, erməni lobbisinin, erməni kil-səsinin yalanlarına, mərkəli planlarına

təhqidlərini "Azərbaycan" və ya "Türkiyə izi" kimi təqdim etmək cəhdləri ikiüzlüliyin təzahürüdür. Baş nazir vurğula-yıb ki, çoxları onun yeni ka-tolikosluğa namizədinin ol-masına haqq qazandırmaq is-təşə də, təəssüf ki, onun bu posta namizədi yoxdur.

"Hıraparak" nəşri yazıb ki, Nikol Paşinyan hakim partiya-nın idarə heyətinin üzvlərinə

kilsəyə qarşı təzyiqləri artır-mağı tapşırıb. Qeyd edilib ki, ruhanilərə aid edilən dəhşətli hekayələri yaymaq, əsəb sa-vaş aparmaq, kilse xadimləri-ni hər gün gözənd salmaq tap-şırılıb: "Yeri gələndə, hüquq-mühafizə orqanlarına qanun-suz göstərişlər vermək, insan-ların şəxsi həyatının toxunu-lmazlığını pozmaq nəticəsində əldə edilmiş sübutları, faktları

strategiyasında hədəf kimi er-məni apostol kilsəsi də yer alır: "Biz hökumət-kilsə mü-nasibətlərinin hansı səviyyə-də olduğunu dəfələrlə gör-müşük. Ermənistan hakimi-yətinin strategiyası təkcə kil-səni gözənd salmaq deyil, həm də statusunu dəyişdir-məklə, erməni apostol kil-səsinin rolunu daha da aşağıla-mağa cəhd etmektir".

Erməni politoloq Vigen Hakopyan deyib ki, 2018-ci ildən başlayaraq, hakimiyyəti ələ keçirdikdən sonra Er-mənistan Apostol Kilsəsinə hü-cumlar başlandı. Onun sözlə-rinə görə, o vaxt artıq nəzərə çarpırdı ki, yeni hökumətin

Elçin CƏFƏROV,
"Azərbaycan"

Demokratiyanın iki üzü - ədalətin ikili standartı

Azərbaycan Afrika ölkələri ilə münasibətə böyük əhəmiyyət verir

Azərbaycan Respublikası ümumbəşəri dəyərləri rəhbər tutaraq bütün dünyaya dövlətləri ilə beynəlxalq hüququn ümumtənnis normalarında əksini tapan prinsiplər əsasında münasibətlər qurmaqda, habelə BMT nizamnaməsinə əsasən əməkdaşlıq etməkdə maraqlıdır və bu niyyətini konstitusion səviyyədə də bəyan edib. Azərbaycanın çoxşaxəli siyasət kursunda Afrika coğrafiyası ilə münasibətlər də məhz bu prinsiplərə əsaslanıb, "qoca qitə"nin ayrı-ayrı ölkələri ilə ötan dövr ərzində kifayət qədər qarşılıqlı, faydalı əməkdaşlıq mühiti formalaşdırıla bilib.

Əvvəlki dövrdə Afrika coğrafiyası ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin potensialının tam realizə oluna bilinmədiyini deyən Milli Məclisin deputatı Bəhruz Məhərrəmov "Azərbaycan" qəzetinə açıqlamasında bildirib ki, o dövrün konfiqurasiyasında bu, o qədər ciddi şəkildə hiss edilməmişdi. Azərbaycanın Vətən müharibəsi və antiterror tədbirlərindən sonra global mühitdə artan rol, ölkəmizin regionun əsas hərbi-siyasi güc mərkəzi kimi özünü təsdiqləməsi, o cümlədən Afrikada başlanan inkişaf tendensiyası və neokolonializmlə mübarizə coğrafiyalarımız arasında münasibətlərin potensialının tam realizəsi üçün imkan yaradıb, eyni zamanda, bu münasibətlərin inkişafını zərurətə çevirib: "Afrika dövlətləri ilə münasibətdən danışıqdan əvvəlcə ondan başlamaq lazımdır ki, Azərbaycan Afrika qitəsində global birlikdə özünün müstəqil mövqeyi və siyasi iradəsi olan ölkə, Azərbaycan Prezidenti isə beynəlxalq siyasətin önəmli və həlledici aktorlarından biri kimi qəbul edilir və hesablaşılır. Afrika coğrafiyasında istər siyasi elitalarda, istərsə də ictimai fikir mühitində ölkəmizə və dövlət başçımıza münasibətin bu yöndə olmasının isə kifayət qədər faktiki və hüquqi əsasları mövcuddur. Belə ki, Azərbaycan lideri Afrika dövlətlərinin, xüsusən az inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələrin haqlarının, o cümlədən yüz illərdir istismar olunan Afrika insanların hüquqlarının ön səmərəli və real müdafiəçisi kimi çıxış edib. Pandemiya dövründə "vaksin millətçiliyi" ilə üz-üzə qalan Afrika qitəsinin, xüsusən yoxsul Afrika ölkələrinin haqlarını ilk dəfə olaraq məhz cənab İlham Əliyev dilə gətirdi, "vaksin millətçiliyi" ilə mübarizədə global söylərin birləşdirilməsini təşkil etdi, habelə BMT Baş Assambleyasının bu mövzuya dair xüsusi sessiyasının çağırılmasına nail oldu. Eləcə də

Azərbaycan Respublikası aralarında böyük əksəriyyəti Afrika dövlətləri olmaqla otuzdan artıq ölkəyə həyatı əhəmiyyətli humanitar yardımlar, həmçinin vaksinlər ixrac edərək əvəzsiz formada ümumbəşəri dəyərlərə sadiq qaldığını nümayiş etdirdi".

Deputat qeyd edib ki, Prezident İlham Əliyev Qoşulmama Hərəkatının sədri qismində, xüsusən də Afrikaya ağısuna almış neokolonializmlə mübarizədə yeni bir cığır açıb, faktiki olaraq uzun bir dövr ərzində beynəlxalq ictimaiyyətin qəsdən göz yumduğu və ümumbəşəri niyyətləri hədəfə alan cinayətləri ifşa edərək bu

tendensiyaya son qoyulmasını tələb edib. Bundan başqa, dövlət başçısının beynəlxalq mexanizmlərin işləkliyi ilə bağlı qaldırdığı məsələlər, xüsusən BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvlərinin sayının artırılması və Afrika qitəsinə də bir mandat verilməsi ilə bağlı bəyanatları,

əslində, bu qitənin maraqlarının global səviyyədə effektiv təmininin növbəti mərhələyə daşınması demək idi. Prezident İlham Əliyev daim inkişaf etməkdə olan dövlətlər arasında həmrəyliyin gücləndirilməsinin önəmini vurğulayıb və Azərbaycanın Afrika ölkələri ilə əlaqələrin inkişafına da bu çərçivədə yanaşır. Eyni zamanda Azərbaycan Afrika qitəsi subyektləri üçün alternativsizdir, turizm, kənd təsərrüfatı, investisiyalar və digər sahələrdə əməkdaşlıq imkanlarının böyük perspektivləri mövcuddur.

Deputat vurğulayıb ki, Qoşulmama Hərəkatına sədrlik Afrika ölkələri ilə də sıx təmaslar qurmaq üçün yaxşı imkan yaradıb: "COP29 çərçivəsində möhtərəm Prezidentlə görüşün Efiopiya Federativ Demokratik Respublikasının Prezidenti Taye Atske Sellasiyenin dediyi kimi, Azərbaycanın təcrübəsi ölkələr üçün maraqlıdır. Eyni zamanda dövlət başçımızın Toqo Respublikasının Prezidenti For Essozimma Qna ilə görüşdə də qeyd etdiyi kimi, Azərbaycan Afrika ölkələri ilə münasibətlərə böyük əhəmiyyət verir. Habelə Prezidentin Benin Respublikasının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Akambi Andre Okunlo-Biaunun etimadnaməsini qəbul edərkən də bildirdiyi kimi, Azərbaycan Afrika qitəsində fəal iş aparır, Afrika İttifaqında səfirlərimiz fəaliyyət göstərir, bu təşkilatla əlaqələrimizi hərtərəfli şəkildə genişləndirməkdə maraqlıyıq. Cənab Prezidentin Burkina Fasonun Azərbaycanına yeni təyin olunan səfiri Vinta Somenin etimadnaməsini qəbul edərkən isə bildirdiyi kimi, Azərbaycanın Afrika İttifaqı yanındakı səfirinə Afrika ölkələri ilə daha sıx münasibətlərin qurulması, onlarla müxtəlif istiqamətlər üzrə ikitərəfli formatda konkret əməkdaşlıq məsələlərinin planlaşdırılması barədə də təlimat verilib.

Cənab İlham Əliyevin göstərişinə müvafiq olaraq Azərbaycan Afrika ölkələri üçün təhsil təqaüdü proqramı ayrılır". B.Məhərrəmov əlavə edib ki, BMT, Qoşulmama Hərəkatı və digər təşəvvüslər çərçivəsində də Azərbaycanla Afrika dövlətləri arasında fəal əməkdaşlıq var, ölkələrimiz BMT-də və onun strukturlarında bir-birinin namizədliklərini daim dəstəkləyirlər.

Əsmər QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"

Rusiya rəsmisinin sərgilədiyi mövqə qəbuledilməzdir

Vladimir Medinskinin iddiası bir çox suallar ortaya çıxarır

Rusiya Federasiyası Prezidentinin köməkçisi Vladimir Medinski müsahibə zamanı keçmiş Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi ilə bağlı faktları təhrif edərək, Qarabağ bölgəsini "mübahisəli ərazi" kimi təqdim edib. Rusiya rəsmisinin belə mövqə sərgiləməsi təbii ki, bir çox suallar ortaya çıxarır.

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin əməkdaşı Aqşin Kərimov qəzetimizə açıqlamasında bildirib ki, Vladimir Medinskinin Ukraynadakı müharibənin gələcəyini keçmiş Qarabağ münaqişəsi ilə müqayisə etməsi Rusiyanın Qərbi qarşısında geosiyasi qələbə nəzəriyyəsini təbliğ etmək cəhdidir. Medinskindən sonra Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin nümayəndəsi Mariya Zaxarovanın Azərbaycan və Ermənistanla NATO ilə əlaqədar diplomatik xəbərdarlıq mətnini səsləndirməsi də Kremlin Qərbdə güzəştə etməkdə maraqlı olmadığını ifadə edir: "Lakin Rusiyanın bu ritorikası nə regionda Azərbaycanın

strategi imkanlarını zəiflətmək, nə də Bakının NATO ilə əlaqələrindəki konturları zəiflətmək iqtidarındadır. Azərbaycan Rusiya ilə olduğu kimi NATO və Çinlə də strateji əlaqələr quraraq bunu inkişaf etdirib və münasibətlərdəki meyarları yenilənən dünya nişanına uyğunlaşdırır".

Ekspert qeyd edib ki, Medinskinin açıqlamasının başqa bir tərəfi isə Azərbaycan-Ermənistan əlaqələrində yaranmış yeni motivasiya mənbələrinə xələl gətirmək məqsədinə xidmət edir. Rusiya Azərbaycan və Türkiyə strateji mütəfəqqiliyinin Ermənistanın ictimai-siyasi sferasına, təhlükəsizlik arxitekturasına ca-

vabdehlik daşıya bilmək potensialına yaxınlaşdığını görməkdədir. Bu, perspektivdə Ermənistanın Rusiyanın orbitindən çıxması deməkdir. Üstəlik, Azərbaycanla Türkiyə Ermənistanın Qərbin çətinliyi altından da çıxarılmasına çalışaraq regionda yeni təhlükəsizlik modeli qurmağa doğru getməkdədir. Rusiya ABŞ ilə qarşıdurmada olsa da, Ermənistanla əlaqədar sövdələşmə strategiyasının hazırlanmasını vəşinqtondan istəyir bilər. Demək ki, Moskva regionda Azərbaycan-Türkiyə mütta-

fəqiliyi önünə ABŞ-Rusiya sövdələşməsi ilə çıxmaqda maraqlı tərəf kimi görünür.

A.Kərimov vurğulayıb ki, Medinskinin dediklərinin üçüncü tərəfi isə Rusiya-Ukrayna müharibəsi kontekstində Kremlin Azərbaycanı istədikləri ilə əlaqəlidir: "Ria Novosti"də sonrakı günlərdə yayımlanan məqalə həmin mətləbləri açıq. Ukrayna ərazilərinin Rusiyanın ərazi subyekti kimi tanınmasına çağırışlar isə Azərbaycan üçün qəbuledilməzdir. Rusiyanın istəyi regional təhlükəsizlik və sülhün təmin edilməsi məqsədləri ilə bir araya sığmır. Nəticə olaraq, Rusiya Medinskinin təmsilindəki strategiya ilə regionda "oyun qaydaları"ni yenidən formalaşdırmağa çalışsa da, bu, Azərbaycanın maneəvrlərinə əngəl yarada bilməyəcəkdir".

Ə.QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"

Levon MNATSAKANYAN:

"Silahları Ermənistan silahlı qüvvələrindən onların tərkib hissəsi kimi alırdıq"

Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü nəticəsində sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, müharibə cinayətləri, o cümlədən təcavüzkar müharibənin hazırlanması və aparılması, soyqırımı, müharibə qanunlarını və qaydalarını pozma, habelə terrorçuluq, terrorçuluğu maliyyələşdirmə, hakimiyyəti zorla ələ keçirmə, onu zorla saxlama və digər çoxsaylı cinayətlər törətməkdə təqsirləndirilən Ermənistan Respublikasının vətəndaşları Arayik Harutyunyan, Arkadi Qukasyan, Bako Sahakyan, Davit İşxanyan, David Babayan, Levon Mnatsakanyan və digərlərinin barəsində olan cinayət işləri üzrə açıq məhkəmə prosesinin baxış iclası iyunun 13-də davam etdirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Bakı Hərbi Məhkəməsinə hakimlər Zeynal Ağayev, sədrliyi ilə, Camal Ramazanovdan və Anar Rzaevdən ibarət tərkibdə (ehtiyat hakim Günel Səmədova) keçirilən məhkəmə iclasında təqsirləndirilən şəxslərin hər biri bildikləri dildə tərcüməçi, həmçinin müdafiələri üçün vəkillərlə təmin olunub.

İclasda təqsirləndirilən şəxslər, onların müdafiəçiləri, zərərçəkmiş şəxslərin bir qismi, onların hüquqi varisləri və nümayəndələri, həmçinin dövlət ittihamını müdafiə edən prokurorlar iştirak ediblər.

Məhkəmə iclasında təqsirləndirilən şəxs Levon Mnatsakanyana Baş Prokurorluğun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsinin şöbə rəisi Nəsir Bayramov tərəfindən növbəti suallar verilib.

L.Mnatsakanyan 2015-2018-ci illərdə qondarma rejimin "ordu komandanı", 2018-2019-cu illərdə "fövqəladə hallar xidmətinin rəisi", 2019-cu ilin iyunundan 2020-ci il iyunun əvvəlində "polis rəisi" işlədiyini, sonra təqaüdə çıxdığını bildirib və əlavə edib: "Vəzifədən" azad olunduqdan sonra mən heç bir ictimai və rəsmi yerdə iştirak etməmişəm, polis təqaüdcüsü olmuşam".

L.Mnatsakanyan "vəzifədən azad olunması"nı Ermənistanın Yereyabad Kəndünlülər Birliyinin sədri Sasun Mikayelyanın dediklərinə cavab verməsi ilə əsaslandırır.

O, "Hansı vəzifəli şəxsin ömrü ilə azad olundu?" sualına "baş nazirin iştirakı ilə Ermənistan prezidentinin" cavabını verib. Əlavə edib ki, həmin vaxt Ermənistan baş nazir vəzifəsini Nikol Paşinyan, prezident vəzifəsini isə Armen Sarkisyan tutub.

Təqsirləndirilən şəxs dövlət ittihamını müdafiə edən prokurorun suallarını cavablandırarkən 2020-ci ildə 44 günlük müharibə zamanı qondarma qurumun "prezidenti" Arayik Harutyunyanın istəyi ilə bir neçə istiqamətdə olduğunu bildirib.

Belə ki, A.Harutyunyan müharibə zamanı ona ayrı-ayrı vaxtlarda iki dəfə müharibə edərək təhlükəsizlik, mülki müdafiə işləri ilə əlaqədar yerli "hakimiyyət orqanları"na kömək etməsini və artilleriyanın vəziyyətini yoxlamasını istəyib. L.Mnatsakanyan da öz növbəsində qeyd olunanlarla bağlı Hadrut, Suqovuşan və digər istiqamətlərdə olub.

Bundan sonra məhkəmədə L.Mnatsakanyanın da iştirak etdiyi və 44 günlük müharibə dövründə Şuşakənd orta məktəbində hərbiçilərin keçirdikləri müşavirənin videoyazısı nümayiş olunub.

Müşavirədə çıxış edən qondarma rejimin 1994-2000-ci illərdə "ordu komandanı" olmuş Samvel Babayan (qondarma rejimin keçmiş "müdafiə naziri", keçmiş "təhlükəsizlik şurasının katibi" - red.) hərbiçilərə tapşırıq verərək, rəqibi Şuşada mühasirəyə almaq üçün hazırlanan hücum əməliyyatının planını izah edib. O, xəritədə konkret yerləri göstərərək orada minəlanmış sahənin olduğunu deyir. Bildirir ki, həmin sahəni keçməyib. Samvel Babayan özünü hərbiçilərə tutaraq bildirir ki, Qarabağın taleyi sizin sabahkı fəaliyyətinizdən asılıdır. Kim hansı tapşırıq alırsa, onu da icra etməlidir. Əməliyyat formal deyil və əgər baş tutmasa, Qarabağla vidalaşmaq vaxtı gəlməliyə. Getmək üçün də Azərbaycanın icazə verib-verməyəcəyi bəlli deyil.

O qeyd edir ki, sürət əsas tapşırıqdır və tez bir zamanda lazım olan mövqələr tutulmalıdır. Samvel Babayan səhər saat 6-da hadisə yerində olmağı, 7-də isə artilleriyanın işə düşəcəyini, hücumu keçəcəklərini söyləyir.

Məhkəmədə Levon Mnatsakanyan həmin müşavirədə iştirakını təsdiqləyərək deyib ki, kadrlar 2020-ci il noyabrın 5-də çəkilib.

Müşavirəni Samvel Babayan keçirib. Cavabdeh şəxs də S.Babayan olub. Müşavirədə 3 taburun "komandiri" iştirak edib. L.Mnatsakanyan həmin yeri bir gün əvvəl getdiyini bildirib. Əlavə edib ki, məqsəd 3 taburun gücü ilə hücum edib Çanaqçı, Daşaltı, Şuşa istiqamətlərində yolu bağlamaq olub. Yəni, qüvvələr bölünməli, rəqib bütün təminat növlərindən məhrum edilməli idi. Müşavirə rəhbərinin fikrincə, uğurlu əməliyyat nəticəsində Şuşanı gələcəkdə müdafiə etmək daha asan olacaqdı. Əməliyyat səhər saat 6-da başlamalı idi. Amma rəhbər həyat getdikdən sonra orada qalan komandirlər planın narazılıqlarını bildirərək, bunun üçün hazır olmadıqlarını və hazırlaşmaq üçün vaxt verilmədiyini bildiriblər.

L.Mnatsakanyan deyib ki, əməliyyat baş tutmayıb. O, müşavirənin iştirakçılarından birinin həmin vaxt ordu tərəfindən Şuşa istiqamətində "məsul şəxs" təyin edilən Artur Harutyunyan olduğunu qeyd edib.

Dövlət ittihamını müdafiə edən prokuror təqsirləndirilən şəxsin əvvəlki ifadələrinə istinad edərək onun "İskəndər M", "Smerç", "Elbrus" və "Toçka U" raketlərinin qondarma rejimin "ordusu"nun arsenalında olmaması barədə fikirlərini xatırladı. Ardınca həmin raketlərin Azərbaycanı yaşayış məntəqələrində, mülki infrastruktur obyektlərinə atılması barədə əmrin kim tərəfindən verildiyini soruşub.

L.Mnatsakanyan sualı belə cavablandıraraq: "Bu silahlar Ermənistan Respublikasının silahlı qüvvələrində Raket qoşunlarının artilleriya idarəsindədir və onlar idarə edirlər. İndi orada hansı qaydalar var, onu artıq bilmirəm. Ermənistan Respublikasının qanununa görə, Ermənistan Respublikasının Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən sənədlər paketi təsdiqlənir".

O, qondarma rejimin silah idxalına dair heç bir dövlətə müqavilə bağlamadığını da vurğulayaraq deyib: "Mən "ordu komandanı" olduğum dövrə (2015-2018-ci illərdə - red.) bağlı cavab verim. Heç bir ölkə ilə müqavilə bağlanmayıb, heç bir silah-sursat idxal edilməyib. Silahları yalnız Ermənistan silahlı qüvvələrindən onların tərkib hissəsi kimi almışıq".

Baş Prokurorluğun dövlət ittihamçıları Fuad Musayevin suallarını cavablandıraraq təqsirləndirilən şəxs Azərbaycanı vaxtilə işğal altında olan ərazilərdə döyüşmək üçün Rusiyadan, Livandan, Amerikadan, Fransadan, Suriyadan, Kanadadan, Avstraliyadan, İspaniyadan, Avropanın müxtəlif ölkələrindən ermənionisilli şəxslərin gəldiyini bildirib.

O, digər suallara cavab verərək Aprel döyüşləri zamanı silahlı birləşmələrin ehtiyatda olan dəstələrinin Ağdam və Xaçınçay istiqamətlərinə yerləşdirilməsi ilə bağlı əmrin özü tərəfindən verildiyini deyib.

L.Mnatsakanyan Aprel döyüşləri zamanı şimal və cənub istiqamətlərində artilleriya üzrə cavabdeh olmuş şəxslərin adlarını da açıqlayıb: "Briqada komandiri Qriqori Sahakyan, artilleriya rəisi Gena Baqdasaryan idi".

O, prokurorun suallarını cavablandırarkən 2016-cı ildə Aprel döyüşlərindən bir qədər sonra Ermənistan Respublikasının prezidenti Serj Sarkisyanın Azərbaycanın həmin vaxt işğal altında olan ərazilərinə səfər etdiyini təsdiqləyib və deyib: "Ermənistan Respublikasının prezidenti hər il Qarabağa səfər edirdi və səfər çərçivəsində hərbi hissələrə də gəlirdi. Bu, 2016-cı ildə istisna təşkil etməyib. Yəni həmin ildə də gəlib, hərbi hissələrə səfər edib".

O, həmçinin qondarma rejimin "ordu komandanı" olduğu dövrdə bu səfərlərdə Ermənistan prezidentini müşayiət etdiyini də bildirib.

Təqsirləndirilən şəxs Aprel döyüşlərində iştirak edən hərbiçilərin bir qisminin təltif olduğunu da diqqətə çatdırıb.

L.Mnatsakanyan minalar basdırılardan sonra tortib olunan xəritələrlə bağlı sualı da cavablandırıb. O deyib: "Minalanmış sahələrin xəritələri "yuxarı"ya - Ermənistan silahlı qüvvələrinin Mühəndis qoşunları idarəsinə gedirdi. Amma formulyarları dəqiq bilmirəm".

Ardınca təqsirləndirilən şəxs müdafiəçilərin suallarını cavablandırıb.

Məhkəmə iclasında dövlət ittihamçısı Vüsal Abdullayev təqsirləndirilən şəxs David Manukyanın suallar verib. Lakin D.Manukyan sualların əksəriyyətini cavablandırmaqdan yayınıb.

Təqsirləndirilən şəxs azərbaycanlı əhalinin evlərindən didərgin salınmasında iştirak etmədiyini iddia edib.

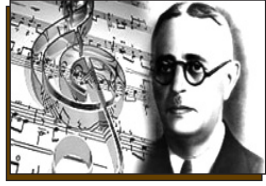
O, mina basdırılması barədə sualı cavablandırarkən "Biz onları basdırmışıq ki, ön xətti keçə bilsənlər", - deyib.

Məhkəmə prosesi iyunun 19-da davam etdiriləcək.

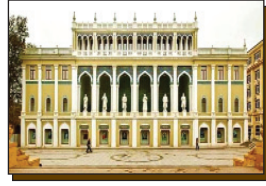
Qeyd edək ki, Ermənistan dövlətinin, onun dövlət qurumlarının vəzifəli şəxslərinin, hərbi qüvvələrinin və qanunsuz silahlı birləşmələrin bilavasitə rəhbərliyi və iştirakı, şifahi-yazılı qaydada verdiyi tapşırıq, göstəriş və təlimatları, maddi, texniki, şəxsi həyatla əlaqəli dəstəyi, mərkəzi qaydada idarəçiliyi əsasında, eləcə də ciddi nəzarəti altında Azərbaycan ərazisində daxil və beynəlxalq hüquq normalarına zidd şəkildə, Azərbaycanla hərbi təcavüz etmək məqsədilə yaradılmış, həmçinin Köçəryan Robert Sedrak, Sarkisyan Serj Azati, Manukyan Vazgen Mikaeli, Sarkisyan Vazgen Zaveni, Babayan Samvel Andraniki, Balasanyan Vitali Mikaeli, Balayan Zori Hayki, Ohanyan Seyran Muşeqi, Qaramyan Arşavir Surenoviç, Melkonyan Monte Çarlz və digərlərinin rəhbərliyi, bilavasitə və dolaylı iştirakları ilə Ermənistan dövləti, o cümlədən sözügedən cinayətkar birlik tərəfindən aparılan təcavüzkar müharibənin gedişində törədilmiş çoxsaylı cinayət faktlarına dair cinayət işi üzrə ermənionisilli 15 təqsirləndirilən şəxs ittiham edilir.

Həmin şəxslər, yəni, Harutyunyan Arayik Vladimiri, Qukasyan Arkadi Arşaviri, Sahakyan Bako Sahaki, İşxanyan Davit Rubeni, Manukyan David Azatini, Babayan David Klimi, Mnatsakanyan Levon Henrikoviç, Beqlaryan Vasil İvani, Qazaryan Erik Roberti, Allahverdiyev Davit Nelsoni, Stepanyan Qurgen Homeri, Balayan Levon Romiki, Babayan Madat Arakeloviç, Martirosyan Qarık Qriqori, Paşinyan Melikset Vladimiri Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 100 (təcavüzkar müharibəni planlaşdırma, hazırlama, başlama və aparma), 102 (beynəlxalq müdafiədən istifadə edən şəxslərə və ya təşkilatlarla hücum etmə), 103 (soyqırımı), 105 (əhalini məhv etmə), 106 (köləlik), 107 (əhalini deportasiya etmə və ya məcburi köçürmə), 109 (təqib), 110 (insanları zorakılıqla yoxa çıxarma), 112 (beynəlxalq hüquq normalarına zidd əzədlərdən məhrum etmə), 113 (işğal), 114 (müharibə qanunlarını və adətlərini pozma), 116 (silahlı münaqişə zamanı beynəlxalq humanitar hüquq normalarını pozma), 118 (hərbi soyğunçuluq), 120 (qəsdən adam öldürmə), 192 (qanunsuz sahibkarlıq), 214 (terrorçuluq), 214-1 (terrorçuluğu maliyyələşdirmə), 218 (cinayətkar birlik (təşkilat) yaratma), 228 (qanunsuz olaraq silah, onun komplekt hissələrini, döyüş sursatı, partlayıcı maddələr və qurğular əldə etmə, başqasına vermə, satma, saxlama, daşıma və gözdirmə), 270-1 (aviasiya təhlükəsizliyinə təhdid yaranan əməllər), 277 (dövlət xadiminin və ya ictimai xadimin həyatına sui-qəsd etmə), 278 (hakimiyyəti zorla ələ keçirmə və onu zorla saxlama, dövlətin konstitusiyası quruluşunu zorla dəyişdirmə), 279-cu (qanunvericiliklə nəzərdə tutulmayan silahlı birləşmələri və qrupları yaratma) və digər maddələrlə ilə ittiham olunurlar.

Mədəniyyət

Ziyalılarımız

Dövrünün böyük maarifçisi

Mirzə Hüseyn Qayıbzadə dövrünün görkəmli ziyalılarından idi. O, qayğıkeş müəllim, öz dəst-xətti ilə seçilən publisist, yorulmaz ədəbiyyatşünas və ictimai xadim olmuşdu. Məktəblər açaraq, gənclərə əl tutaraq, biliyə yiyələnmək istəyənlərə dəstəkləyici olaraq maarifin inkişafına imkanları daxilində kömək etmişdi. Mirzə Hüseyn Molla Yusif oğlu Qayıbzadə 1830-cu ildə Qazax qəzasının Salahlı kəndində dünyaya göz açmışdı. Valideynlərini uşaqlıqdan itirmişdi. Nə yaxşı ki, əmisi - kənd mollası İbrahim Əfəndi onu himayəsinə almış, oxumağına, təhsillə olmasına şərait yaratmışdı.

Hüseyn ilk təhsilini müdərris Məhəmməd Musazadədən alır. Dinlə yanaşı, digər elmləri də öyrənir, Şərq ədəbiyyatını və tarixini mükəmməl mənimsəyir. Dilləri tez qavradığından ərəb, fars və türk dillərinin sirlərinə yiyələnir. Hüseynin 17 yaş ılanda onu təhsil aldığı Salahlı kənd məktəbində müəllim saxlayırlar. Qeyd edək ki, Hüseyn Qayıbzadənin pərvəriş tapdığı Salahlı Azərbaycanın ən qədim, həm də yetirmələrinin adı-sanı sayəsində hər yanda tanınan kənd idi. Yerləşdiyi coğrafi məkan da bu kəndin taleyində az rol oynamamışdı. Belə ki, Gürcüstanla gedən məqəstrıl yol Salahlının içərisindən keçirdi. Bir sıra Gürcüstan kəndləri ilə qonşu, xüsusilə də Tiflis ilə məsafəyə yaxın olması kəndin iqtisadi, siyasi və mədəni əlaqələrində özünü göstərmişdir.

Dildən-dilə, nəsildən-nəslə keçən xatirələrdən məlum olur ki, bir dəfə Abbasqulu ağa Bakıxanov Aleksandr Qriboyedovu özü ilə bu kəndə qonaq götürmüşdü. Onlar gələndə ev sahibinin xanımı toxuduğu təzə xalçanın son ilmlərini vuraraq onu xanadan düşürməyə hazırlamışdı. Xalça Qriboyedovu bir sənət əsəri kimi vələh edir. Elə qərrib qonağın qisməti olduğunu deyərək təzə xalçanı ona bağışlayırlar.

Təsəvvifi deyil ki, Hüseyn Əfəndi Qayıbzadəyə Salahlının suyu və havası, şəir-sənət ocağı olması, tarixi, adət-ənənəsi, insanların nümunəsi çox şey bəxş etmişdi. Bunlar onun dünyagörüşünün formalaşmasında, bir şəxsiyyət kimi yetişməsində mühüm rol oynamışdı.

Alim və pədaqoq Zülfüqar Qayıbov öz şəcərələrinin "xəritə"sini çəkməyə nail olmuşdu. Nəslin nümayəndələrinin bir-birilə qohumluq dərəcəsinə böyük zəhmətlə öyrənən Zülfüqar müəllimin uzun axtarışlardan sonra yaratdığı "xəritə" 1990-cı il martın 2-də "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində dərc edilmişdi. Bu "xəritə"dən məlum olur ki, onlar şair Molla Vəli Vidadi ilə qohum olublar.

Bu və ya digər mənbələrdən əldə etdiyimiz məlumatlarda bildirilir ki, 1857-ci il iyulun 25-də Qafqaz müftisi Məhəmməd Əfəndi Hüseyn Qayıbzadənin Tiflisdəki üçüncü ruhani məktəbində işə düzəlməsinə nail olur. 1858-ci ilin fevral ayında Qayıbzadənin həmyerlisi, sonralar isə kürekbani olmuş general Əliqası Şıxlinski onun önməməsinə işq tutaraq xatırlayırdı ki, Hüseyn Əfəndi həyata erkən atılmış, ictimaiyyətə tez qaynayıb-qarışmışdı. Hələ 17 yaşında ikən balaca uşaqlara dərs deməklə öz müəlliminin köməkçisi olmuşdu. O zaman Qafqazqaziya müftiliyinə təzəcə təyin olunmuş Məhəmməd Əfəndi Müftizadə təftiş üçün Qazax qəzasına gəlmişdi vaxt Hüseynin dərs verdiyi uşaqların uğurları onun diqqətini cəlb edib. Odu ki, müftinin himayəsi altında Tiflisdə rus-tatar məktəbi açıldıqda o, Hüseyni bu məktəbə Şərq dillərindən dərs deməyə çağırır. Hüseyn Tiflisə gələrək burada öz üzərində ciddi işləməyə başlayır. Fars və ərəb dillərində yazılmış elmi ədəbiyyatı öyrənir. O, rus dilini də yaxşı bilir.

XIX əsrin 70-ci illərinin sonu - 80-ci illərinin əvvəllərində Hüseyn Əfəndi Qayıbzadə Qafqazqaziya Müəllimlər Seminariyasında (Qori Seminariyası) müəllimlik edir. Seminariyanın ilk ərəb və fars dili müəllimi olur. Öz vəsəiti hesabına Tiflisdə kasib azərbaycanlılar üçün məktəb

açır. Sonralar - XX əsrin əvvəllərində buranı genişləndirərək altı sinifli "Müfti-İslam məktəbi"nə çevirir. 1883-cü ildə Hüseyn Əfəndi Qayıbzadə Qafqaz müftisi təyin olunur. O, həmin vəzifəni uzun illər yerinə yetirir. Din xadiminin eyni zamanda maarifçi, ictimai xadim olması Azərbaycan tarixində nadir hadisə deyil. Müxtəlif vaxtlarda ruhani idarəsində çalışan bir çox din xadimləri elmdən, siyasətdən və digər sahələrdən yaxından xəbərdar olub, xalqına hər işdə dəstək verib. XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəllərində 34 il Qafqaz müftisi vəzifəsini yerinə yetirmiş Mirzə Hüseyn Əfəndi bunlardan biri idi.

"Cəli Məmmədquluzadə ensiklopediyası"nda onun haqqında belə yazılıb: "Qayıbov Mirzə Hüseyn Əfəndi (1830-1917) maarifpərvər din xadimi, ədəbiyyatşünas, publisist. Ərəb və fars dillərini mükəmməl öyrənmiş, mədrəsədə dərs demişdir. Zaqafqaziya müftisi Məhəmməd Əfəndinin köməyi ilə Tiflisdə müsəlman ruhani idarəsinə münşi (katib), sonra isə mədrəsəyə şəriət müəllimi təyin edilmişdir. Dövrünün görkəmli maarifpərvərləri M.F.Axundov və İlyə Çavçavadzə ilə dostluq etmişdir. Qori Müəllimlər Seminariyasında bir müddət dərs demişdir. O, 1881-ci ildə müəllimlikdən azad olunub Zaqafqaziya müftisi təyin edilir, ömrünün sonunadək bu vəzifədə işləyir. M.F.Axundzadənin məsləhəti ilə tərtib etdiyi "Azərbaycanda məşhur olan şüəranın əsərinə məcmuədir" adlı dərciddilik əlyazması milli ədəbiyyat tarixinin öyrənilməsinə qiymətli qaynaqdır. Bu məcmuədə XVIII-XIX əsrlərdə yaşamış Azərbaycan şairlərinin əsərlərindən nümunələr toplanmışdır".

Göründüyü kimi, Hüseyn Əfəndinin yazdığı qələmi də olub. O, bir neçə kitabın və çoxsaylı məqalələrin müəllifidir. Bunların arasında müsəlman mədrəsəsində tədris edilməsi üçün riyaziyyata dair "Məsaili-ammil-hesab" ("Hesabın ümumi məsələləri") və ana dilini təzə öyrənənlər üçün "Məbdəyi-təlimi-sıbyan" ("Yeniyyətmlər üçün başlanğıc") adlı dərs vəsaitləri xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Hüseyn Əfəndi qələmini təkcə maarif mövzusunda deyil, ədəbiyyatşünaslıqda da sinayıb. Bu sahəyə böyük əmək sərf edərək çoxlu atalar sözü, zərb-məsəl, hikmətli söz toplayıb və bunları qələminin süstügündən keçirərək 9 hissədən ibarət "Tövsiyyətnamə" kitabını araya-ərsəyə götürüb. XVIII-XIX əsrlərdə yaşamış 109 nəfər Azərbaycan şairinin əsərlərindən ibarət dərciddilik antologiya da Hüseyn Əfəndindən ədəbiyyat tariximizə yadigar qalıb.

Mirzə Hüseyn Əfəndi öz xalqına, soy-kökünə möhkəm tellərlə bağlı olmaqla yanaşı, digər xalqlarda mütərəqqi nə varsa onları da görməyi və qiymətləndirməyi bacarırdı. Hətta yeri gəldikcə bunları təqdir edirdi. Başqa sözlə, o, beynəlmiləci bir ziyalı idi. Buna misal kimi Hüseyn Əfəndinin gürcü şairi İlyə Çavçavadzə ilə dostluğunu göstərmək olar. Bu dostluq Azərbaycan-Gürcüstan münasibətlərinin tarixində parlaq bir səhifədir.

Hüseyn Əfəndi Azərbaycan ədəbiyyatını çox sevirdi. Bu, adi bir oxucu və yazar məhəbbəti deyildi, daha üstün idi. Belə olmasaydı, o, unudulan yazıçıların əsərlərini axtarıb tapmaqla məşğul olmazdı.

Onun Azərbaycan şairlərindən 109-nun şeirlərini toplaması, üzünü köçürməsi və dərciddilik "Azərbaycanda məşhur olan şüəranın əsərinə məcmuədir" adı ilə əl-

yazması kimi saxlaması hələ müəllifin sağlığında müasirlərinə böli idi və təqdir olunurdu.

Lakin bu məcmuəni nəşr etdirmək Hüseyn Əfəndinin imkanları daxilində deyildi. Nə yaxşı ki, şəirə-sənətə yüksək qiymət verən Qayıbovların yeni nəsiləri həmin əlyazmaları qoruyub saxlaya bildirmişdilər. Axı, aradan çox sular axıb - ağır müharibələr, repressiya illəri keçib. Üstəlik də, sovet hakimiyyəti dövründə Hüseyn Əfəndidən söhbət açmaq mümkün olub. Bununla belə, onun əsərləri Əlyazmalar İnstitutunda mühafizə edilib. İnstitut onların nəşrində müəyyən uğurlu addımlar atıb.

Hüseyn Əfəndi geniş dünyagörüşünə malik, ətrafındakı aləmə açıq gözə baxan, qəlbinin dərinliyində demokratik fikirləri bir insan idi. Maraqlıdır ki, o, ateist ruhlu mütəfəkkir M.F.Axundzadə ilə dostluq edib. İlk baxışdan qərribə görünəndə, burada qeyri-adi heç nə yox idi. Hüseyn Əfəndi din xadimi olsa da, xalqdan söhbət gedəndə, yaxşı nə varsa onu təqdir etməyə can atırdı. Bu xüsusiyyət ona Axundzadə ilə birlikdə bir sıra ictimai və mədəni problemlərin həllində kömək edirdi. Qori Seminariyasında Azərbaycan şöbəsinin açılmasına da onlar birgə nail olmuşlar.

Xarakterindəki müsbət xüsusiyyətlər Hüseyn Qayıbzadənin Azərbaycan qadınlarının təhsilinə, cəmiyyətə qaynayıb-qarışması sahəsində özünü daha bariz şəkildə göstərmişdi. O, qadınların təhsil alıb savadlı olmasını xalqın mədəni inkişafında mühüm şərt hesab edirdi. Bu baxışı bir sıra əsərlərində, o cümlədən "Dəsturi-nısan", "Qadın və qızların azırların təlim və tərbiyəsi" məqalələrində öz ifadəsini tapmışdır.

Hüseyn Əfəndi ömür-gün yoldaşı Səadət xanım "Qafqaz qadınlarının xeyriyyə cəmiyyəti"ndə iştirak etməyə icazə vermişdi. İki qız övladı - Nigar və Gövhər Tiflis Hücubə Qızlar İnstitutunda təhsil almışdı. Nigar buranı 1889, Gövhər isə 1903-cü ildə bitirmişdi. Nigar general Əliqası Şıxlinskiin, Gövhər isə general İbrahim ağa Usubovun həyat yoldaşı olmuşdu.

Hüseyn Əfəndi Qayıbzadədən danışarkən onun övladı Nigar xanımın həyatından söhbət açmamaq mümkün deyil. İlk ali təhsilli azərbaycanlı qızı kimi Nigar Qayıbzadənin (sonra Şıxlinskaya) taleyi vətəninin, xalqının taleyindən ayrılmazdır. 1878-ci ildə Tiflisdə dünyaya göz açan Nigar eyni zamanda ilk azərbaycanlı şəfqət bacısı olmuşdu. Birinci Dünya müharibəsində iştirak etmişdi. O, rus, fransız, ərəb, fars dillərini dərindən öyrənmişdi. Bu gənc xanım Əliqası Şıxlinski ilə 1909-cu ildə ailə qurmuşdu. Onda Şıxlinski 46 yaşında idi. Onlar bir-birini təmiz məhəbbətlə sevirdilər. Evləndəndən sonra Şıxlinski Rusiyada yaşamışlar.

1914-1918-ci illərdə Nigar xanım zabıtların həyat yoldaşlarını yaratdığı "Qızıl xaç" adını almış hərbi xəstəxanaya başçılıq edən komitənin sədri seçilmişdi. Oktyabr inqilabından sonra Əliqası Şıxlinski istefaya çıxır və xanımı ilə birlikdə Bakıya qayıdır. Nigar xanım 1931-ci il avqustun 15-də Bakıda vəfat edir. Əliqası Şıxlinski öz xatirələrində yazır ki, onun həyatının ən xoşbəxt anları Nigar xanımın keçirdiyi 22 ildə olmuşdur. Nigarın xarakterindəki bütün bu yüksək keyfiyyətlər, şübhəsiz ki, gəndən və Qayıbzadələr ailəsində aldığı tərbiyədən irəli gəlirdi.

Mirzə Hüseyn Qayıbzadə bir çox imtiyazlara malik olub. O, dövrünün yüksək mükafatlarını alıb. Onun sinəsinə çoxlu çar orden və medal bəzəyib.

Biz bu qısa qeydlərlə Azərbaycan marafinin və ədəbiyyatının inkişafına özünəməxsus töhfələr vermiş bir din xadiminin həyatına diqqəti cəlb etmək istədik. Çox təəssüf ki, onilliklər boyu onun həyatı və fəaliyyəti barədə söz demək yasaq olub. İndi zaman da dəyişib, xalqın özünün müxtəlif dövrlərdə yaşamış, hansı sahədə fəaliyyət göstərməsindən asılı olmayaraq vətəninin amalı, mənafeyini qoruyan, gələcəyinə xidmət edən oğullarına münasibəti də.

Bu il Mirzə Hüseyn Qayıbzadənin anadan olmasının 195 ildir. Bu insanın həyatı özünün dərin tədqiqini gözləyir.

*İradə ƏLİYƏVA,
"Azərbaycan"*

Musiqi xadimlərimiz

Taleyinə zirvəyə yol açmaq yazılmışdı

Tarzen, müğənni, bəstəkar və dirijor kimi Azərbaycan musiqi mədəniyyətində özünəməxsus yeri olan Məşədi Cəmil Əmirovun anadan olmasının 150 il ötür.

Məşədi Cəmil Əmirov Azərbaycanın mədəniyyət mərkəzi Şuşada 1875-ci ildə dünyaya gəlib. İlk təhsilini mədrəsədə alıb. Ancaq atası Kərbəlayi Əmiraslanın vəfatından sonra o, nə təhsilini davam etdirə, nə də qayğısız günlər yaşaya bilib. Kərbəlayi Əmiraslan dünyasını dəyişəndə Məşədi Cəmil on iki yaşındaydı. Altı nəfərlik ailənin yükünü anası Məşədi Yaxşı tək çəkməsin deyərək, təhsilini yarımcı qoymalı olub. Kiçik yaşlarında ailəsinə kömək etmək üçün Şuşanın "Torpaq meydan"ında bəmiş noxud satıb.

Özünü oda-közü vurur, varlı ailələrdə nökrəçilik, baqqal dükanlarında satıcılıq edirdi. Anası onu bir dərinin yanına şagird qoyur ki, oğlu özünə ömürlük peşə öyrənsin. Çox keçmir ki, şuşalılar Məşədi Cəmilə mahir bir dərci kimi tanıyırlar.

O zamanlar da Azərbaycan musiqi beşiyi idi Şuşa. Bu şəhərdə hər kəs yüksək musiqi zövqünə malik idi. Şuşada bənərsiz, ecazkar səslə xanəndələr çox olduğundan seçilib fərqlənmək asan deyildi.

Məşədi Cəmil Azərbaycan musiqisinin və muğamlarının varlığını idarə edirdi. Musiqidən, muğamların inceliklərindən bəhs edən söhbətləri böyük maraqla dinləyər, arabir özü-özünə zümzümə edərdi.

İlk dəfə Şuşa məclislərində Qaragöz Zülfüqarla çalıb-oxudu. Azərbaycanın görkəmli musiqişünaslarından

olan Mir Möhsün Nəvvab Məşədi Cəmil Əmirovun klassik Azərbaycan muğamlarının sirlərini öyrənməsində müstəsna rol oynadı. Mir Möhsün Nəvvabın musiqi məclislərinin onun musiqiçisi kimi yetişməsinə əvəzsiz yeri oldu.

Məşədi Cəmil Əmirov 1907-ci ildə Gəncə şəhərinə köçdü. Tarın mahir ifaçısı olan Məşədi Cəmil bu şəhərdə yaşadığı illərdə təcridcən qamron, kamança, skripka və pianoda ifa etməyi də öyrəndi. Gəncə məclislərində Məşədi Məhəmməd Fərzəliyevi, Malıbəyli Həmid, Musa Şuşinski, sonralar isə Bülbülü və Seyid Şuşinski müşayiət etdi.

O dövrdə şöhrət Azərbaycanın sərhədlərini aşan sənətkarlardan biri də Məşədi Cəmil Əmirov idi. 1910-cu ildə o, bir qrup musiqiçisi ilə Rıqa şəhərindəki "Qrammofon" şirkətinə dəvət edildi. Orada bir sıra muğam və xalq mahnılarını vala yazdırdı.

Məşədi Cəmil yalnız Azərbaycan musiqisinin deyil, eyni zamanda teatr sənətinə də inkişafında, təbliğində mühüm xidmətlər göstərdi. Şuşada, sonralar Gəncədə Üzeyir Hacıbəylinin opera və operettalarında "Məcnun", "Zeyd", "Kərəm", "Rza bəy" və başqa rolları məharətlə ifa etdi, teatr orkestrlərində dirijor oldu.

Musiqiyə qəlbinə bağlı idi Məşədi Cəmil. Musiqi təhsili almaq arzusunda idi. Elə bu arzu onu 1911-ci ildə İstanbul apardı. İki ilə yaxın burada təhsil aldı, Türkiyədə Azərbaycan musiqisinin təbliğatçısı oldu. Tarı sinədə çalmaq türkioyları ilk dəfə onda gördülər. Məşədi Cəmil və Azərbaycan musiqisi barədə Tür-

kiyən "Şəhbal" jurnalında böyük bir məqalə dərc olundu.

Azərbaycan musiqi tarixində muğamları ilk nota salanlardan biri də Məşədi Cəmil Əmirov oldu. "Heyratı" muğamını 1912-ci ildə nota salaraq "Şəhbal" jurnalında dərc etdirdi.

1913-cü ildə Gəncəyə qayıdan Məşədi Cəmilin niyyəti şəhərdə musiqi məktəbi açmaq idi. Ancaq qəzım dövrünün qadağaları ona mane oldu. Musiqi məktəbi açmağa icazə ala bilməyən Məşədi Cəmil muğam kursu yaratdı. Seyid Şuşinski, Zülfü Adıgözülov, Bülbül, Əbdürrəhman Fərov və başqa sənətkarlar bu kursdan bəhrələndilər.

1915-ci ildə "Seyfəlmülk" operasını yazdı. Məşədi Cəmil əsəri səhnəyə qoymaq məqsədilə bir çox sənətkarı Gəncəyə dəvət etdi. Operada gənc Səadət xanım rolunu oynamaq üçün incə səslə qız tapmaq müşkülə döndü. Axır ki, bu rolu ifa etməyə Bülbül razılıq verdi.

Opera Gəncədə iki dəfə uğurla nümayiş etdirildi. Sonra Tiflisə dəvət olundular. 1916-cı il iyunun 3-də Tiflis Kozyanın teatrında səhnələşdirilən operanın quruluşçu rejissoru Sıdqi Ruhulla idi. Ope-

ra Tiflisdən sonra İrəvanda tamaşaya qoyuldu.

Məşədi Cəmil Əmirov 1921-ci ildə Gəncədə dram truppası yaratdı. İki ilə yaxın truppa Gəncə, Şəki, Qazax məhəllələrində musiqili dramlar, opera tamaşaları göstərdi. 1923-cü ildə Məşədi Cəmil Əmirov "Namuslu qız" operettasını yazdı. Bu əsər də Gəncədə uğurla səhnəyə qoyuldu. 1924-cü ildə "Namuslu qız" operettası ayrıca kitabça şəklində çap olundu. "Namuslu qız" operettası Şuşada, Ağdaşda, Şəkiddə, Bərdədə, Zaqatalada, Ağdamda və Tiflisdə nümayiş etdirildi.

Bu müddətdə Məşədi Cəmil Əmirov Gəncədə musiqi məktəbi açmaq fikrindən daşınmamışdı. Uzun mürciətlərdən, mübarizələrdən sonra 1923-cü ildə arzusuna çatdı - Gəncədə musiqi məktəbi yaratmağa icazə ala bildi.

Bir çox istedadlı musiqişünasın zirvəyə gedən yolu bu məktəbdən başladı. Musiqi məktəbinin yetimləri arasında sonradan məşhurlaşanlar, Azərbaycan musiqi sənətinin inkişafına böyük xidmətlər göstərənələr oldu. Onlardan biri də Məşədi Cəmilin oğlu, sonralar bəstəkar kimi məşhurlaşan Fikrət Əmirov idi.

Məşədi Cəmil musiqi məktəbində tərən dərs deyir, eyni zamanda xalq çalğı alətlərindən ibarət orkestrə rəhbərlik edirdi. Onun böyük səylə, zəhmətlə yaratdığı məktəbin fəaliyyəti genişləndi. 1928-1929-cu tədris ilində musiqi texnikumuna çevrildi.

1928-ci ildə Gəncədə dünyasını dəyişən Məşədi Cəmil Əmirov həmin şəhərdə dəfn olunub.

**Zöhrə FƏRƏCOVA,
"Azərbaycan"**

Yekaterinburqda həmyerlimiz Mirzə Məmmədovun sərgisi açılıb

"Konstitusiya və Suverenlik İli" çərçivəsində Azərbaycanın Yekaterinburq şəhərindəki Baş Konsulluğunun təşkilatçılığı ilə Oktyabr rayonunun Sərgi Mərkəzində həmyerlimiz, Ural Dövlət Memarlıq və İncəsənət Akademiyasının professoru Mirzə Məmmədovun rəsm əsərlərindən ibarət sərgi açılıb.

Tədbirdə dövlət və hökumət rəsmiləri, elmi dairələrin nümayəndələri, diplomatik korpus rəhbərləri, Sverdlovsk vilayətində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporunun üzvləri və yerli azərbaycanlı tələbələr iştirak ediblər.

Açılış mərasimində çıxış edən Baş konsul vəzifəsini icra edən Şöhrət Mustafayev, Yekaterinburq şəhərinin merinin müavini Marina Fadayeva, Rusiya XİN-in Yekaterinburq üzrə nümayəndəliyinin rəhbəri Aleksandr Xarlov, Beynəlxalq Xarici İqtisadi Əlaqələr na-

**Fəridə ABDULLAYEVA,
AZƏRTAC-ın xüsusi müxbiri**

"Qərbi Azərbaycan aşiqlərinin dastan repertuarı" adlı layihəyə başlanılıb

Ötən il Azərbaycan Respublikasının Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Agentliyinin dəstəyi ilə "Çağdaş Qərbi Azərbaycan aşiqlərinin musiqi repertuarı" adlı layihəni uğurla həyata keçirən Azərbaycan Aşıqlar Birliyi Agentliyin 2025-ci il üçün kiçik qrant müsabiqəsində də qalib olanlar sırasında. Bu il həyata keçirilməsi nəzərdə tutulan layihənin mövzusu yenə Qərbi Azərbaycanla bağlıdır. Üç ay ərzində yekunlaşdırılması nəzərdə tutulan layihənin icrasına başlanılıb.

Bu barədə Azərbaycan Aşıqlar Birliyindən məlumat verilib. Bildirilib ki, ötənillik layihənin bir növ davamı olan hazırkı layihə

"Qərbi Azərbaycan aşiqlərinin dastan repertuarı" adlanır. Layihənin həyata keçirilməsində əsas məqsəd Azərbaycan aşıq sənətinin inkişafında Qərbi Azərbaycan aşıq mühtilərinin mühüm rol oynamasına diqqət yönəltmək, öz dədə-baba torpaqlarından didərgin salınaraq bu gün Azərbaycanın müxtəlif guşələrində məskunlaşmış aşıqların yaradıcılıq fəaliyyətinə əlavə stimül verməkdir.

SOCAR-in transformasiyası

Azərbaycan iqtisadiyyatının təməl sütunu olan SOCAR yeni transformasiya mərhələsinə qədəm qoyub. Şirkətin əsas məqsədi ənənəvi neft-qaz şirkətindən ölkənin enerji təhlükəsizliyini davamlı olaraq təmin edən və dəyər yaradan beynəlxalq enerji şirkətinə çevrilməkdir. Şirkətin transformasiyası yalnız milli sərhədlərlə məhdudlaşmayıb - beynəlxalq layihələrdə fəal iştirakı və strateji tərəfdaşlıqlar sayəsində şirkət gəlir mənbələrini şəxəndlərək beynəlxalq səviyyədə fəaliyyətini genişləndirib.

Bütün bunlar SOCAR-in uzunmüddətli dayanıqlı inkişafı üçün möhkəm əsas formalaşdırır və şirkətin global enerji ekosisteminə daha dərin inteqrasiyası üçün bir platforma rolunu oynayır. Şirkətin karbonsuzlaşdırma, beynəlxalq tərəfdaşlıq və "yaşıl keçid" çərçivəsində əlavə dəyər yaradılması istiqamətindəki strategiyası SOCAR-ı yeni enerji dünyasının aparıcı regional oyunçularından birinə çevirir.

SOCAR-in transformasiya mərhələsi üç əsas strateji istiqamət üzrə formalaşır: 1 - Çətin şəraitə, neft yataqlarında hasilatın təbii şəkildə azalmasına və köhnəlməmiş infrastrukturun mövcudluğuna baxmayaraq əməliyyat göstəricilərinin artırılması.

2 - SOCAR-in beynəlxalq enerji bazasına çıxışı ilə yanaşı, Azərbaycanın enerji təhlükəsizliyinin möhkəmləndirilməsi

3 - SOCAR-in sosial missiyasının effektiv şəkildə yerinə yetirilməsi ilə yanaşı, yüksək maliyyə dayanıqlılığının təmin edilməsi.

1. Çətin şərait fonunda əməliyyat dayanıqlılığı

Azərbaycanın hazırda istismarda olan yataqlarında hasilat uzun müddətdir ki, davam edir. Üç əsas yataq - AÇĞ ("Azəri-Çıraq-Günəşli"), "Dayazsulu Günəşli" və "Neft Daşları" 25 ildən çoxdur ki, istismardadır. "Neft Daşları"nda hasilat 70 ildən, "Dayazsulu Günəşli"də 35 ildən, AÇĞ-də isə 25 ildən artıq müddətdir ki, davam edir.

Ölkəmizdə neft yataqlarında təbii hasilat azalması öncədən proqnozlaşdırılırdı. Lakin təbii azalma prosesi ilkin proqnozdan daha sürətli olub. Bu azalmaya əsasən, iki amil təsir göstərib: HPBS çərçivəsində AÇĞ yatağında hasilatın azalması (əlavə azalmanın təxminən 90%-i məhz AÇĞ yatağı ilə bağlı olub). "Qarabağ" kimi bözi layihələrin icrasında gecikmənin olması.

Yeni ACE platforması: AÇĞ blokunda uğurlu start

2024-cü il aprelin 16-da BP şirkəti Azəri-Çıraq-Günəşli (AÇĞ) blokuna daxil olan yeni "Azəri Mərkəzi Şərq" (ACE) platformasından neft hasilatına başladığını elan etdi. Artıq ilin sonuna kimi ACE platformasından hasilat gözləntiləri üstələyərək sutkada 24 min barrel əvəzinə 26 min barrel təşkil etmişdir.

ACE platforması AÇĞ blokunda sayca yeddinci olub və 48 layihə quyusunun tam istismara verilməsindən sonra sutkada 100 min bareldək neft hasilatı gücünə malikdir.

Bundan əlavə, 2025-ci ilin sonuna qədər sualtı və quru işlərinin başa çatması ilə "Qərbi Çıraq" platformasından da qaz hasilatına başlanacağı gözlənilir.

Təbii qaz: Hasilat artımı və yeni Shah Deniz Compression layihəsi

2024-cü ildə SOCAR təbii qaz hasilatında müsbət dinamika qeydə aldı. "Şahdəniz" və "Ümid" yataqlarında səmərəli istismar nəticəsində ümumi hasilat həcmi 50 milyard kubmetrə ötürək, 2016-cı ildə müəyyən olunan 45 milyard kubmetrlik uzunmüddətli proqnozu (təkrar vurulmuş qaz da daxil olmaqla) aşdı.

Qaz potensialının genişləndirilməsi baxımından əhəmiyyətli addımlardan biri, "Şahdəniz" konsorsiumunun Shah Deniz Compression (SDC) layihəsi üzrə yekun investisiya qərarının qəbul olunmasıdır. Bu layihə ölkənin ən iri qaz yatağının işlənməsinin üçüncü mərhələsidir.

2,9 milyard ABŞ dolları dəyərində olan SDC layihəsi, lay təzyiqinin aşağı

salınması ilə çıxarılma əmsalını artırmağa yönəlib. Layihə çərçivəsində əlavə olaraq 50 milyard kubmetr qaz və 25 milyon barrel qaz kondensatı hasil edilərək ixrac ediləcək.

"Midstream" və "downstream" infrastrukturunun köhnəlməsi: Problemlərin həlli üçün genişmiqyaslı transformasiya

Strateji əhəmiyyətinə baxmayaraq, SOCAR-in midstream və downstream segmentlərindəki neft-qaz aktivləri yüksək dərəcədə köhnəlməmiş infrastruktur şəraitində fəaliyyət göstərməyə davam edir. Ən bariz nümunə qaz nəqli sistemində müşahidə olunur: "Azəriqaz" İB-nin mövcud boru kəmərlərinin 60%-i 35 ildən artıqdır ki, istismardadır və bu səbəbdən qaz itkiləri məqbul səviyyədə deyil.

"Downstream" fəaliyyətinin əsas hissəsinə təşkil edən Heydər Əliyev adına Neft Emalı Zavodu (NEZ) isə artıq 70 ildən çoxdur ki, fəaliyyət göstərir.

Köhnəlməmiş infrastrukturda baxmayaraq, 2022-ci ilə qədər SOCAR-in digər prioritet layihələrinə görə, təəssüf ki, mövcud aktivlərin qorunub saxlanılmasına məhdud həcmdə investisiya qoyuluşu həyata keçirilib. Bu xüsusda, 2019-2021-ci illər ərzində istismarda olan yataqlarda hasilatı stabil saxlamaq məqsədilə ümumi investisiya qoyuluşları 1 milyard ABŞ dollarından az olub. Bu isə analoji sənaye obyektləri üçün orta investisiyaya göstəricisinin yansını təşkil edib. Eyni şəkildə, 2022-ci ildə Heydər Əliyev adına NEZ-ə qoyulan investisiya həcmi təxminən 20 milyon ABŞ dolları olub. Halbuki NEZ-in müəkkəb infrastrukturuna miqyası nəzərə alınarsa, global etalon (benchmark) üzrə bu məbləğ təxminən 60 milyon dollar olmalı idi.

Bu problemlərin aradan qaldırılması üçün SOCAR bütün əsas fəaliyyət sahələrində əməliyyatların təkmilləşdirilməsinə yönəlməmiş genişmiqyaslı transformasiyalara start verib. Diqqət köhnə infrastrukturun yenilənməsinə, səmərəliliyin artırılmasına və hasilatın davamlı genişləndirilməsinə yönəlib.

Upstream segmentində ilk addım AÇĞ potensialının təkrar qiymətləndirilməsi olub: AÇĞ yatağında hasilatın gözləniləndən aşağı səviyyədə olması səbəbindən, SOCAR HPBS tərəfdaşları ilə birgə yatağın hasilat proqnozlarını qiymətləndirilməsi və yenidən nəzərdən keçirilməsi məqsədilə texniki tədqiqat işlərinə başlayıb. Bu tədqiqat müstəqil texniki məsləhətçi şirkətlərin dəstəyi ilə həyata keçirilib. Nəticə olaraq, növbəti beş il ərzində AÇĞ yatağında hasilatın 2024-cü il səviyyəsində qorunub saxlanılması ilə bağlı öhdəlik qəbul edilib. Bu yeni öhdəlik sayəsində 2030-cu ilə qədər əlavə olaraq 5 milyon ton neftin hasil olunacağı, bununla da uzunmüddətli hasilatın və dəyərin artırılacağı proqnozlaşdırılır.

Paralel olaraq digər perspektivli aktivlərdə də miqyaslı layihələr gerçəkləşdirilir.

KADUA layihəsi çərçivəsində (BP ilə birgə) ilk neft hasilatı 2029-2030-cu illərdə nəzərdə tutulur. Layihənin pik hasilat mərhələsində illik 3 milyon tondan artıq neft hasilatı gözlənilir.

"Ümid Faza-2" layihəsi üzrə yekun investisiya qərarının 2026-cı ilin sonuna qədər verilməsi nəzərdə tutulur. İlk qaz hasilatı isə 2028-ci ilin sonuna planlaşdırılır. Ümumilikdə "Ümid" yatağında 2050-ci ilə qədər 50 milyard kubmetrdən çox qaz hasil ediləcəyi, pik hasilat dövründə isə (2030-cu illərin əvvəllərində) illik 4,4 milyard kubmetr qaz hasilatı proqnozlaşdırılır.

Oxşar dinamika "Abşeron" yatağında müşahidə olunur: "Abşeron" yatağının

işlənməsinin İkinci Hasilat Sxemi mərhələsi üzrə qaz hasilatına 2023-cü ildə başlanılıb. Yatağın tammiqyaslı işlənməsi ("Total" və ADNOC ilə birgə) üzrə yekun investisiya qərarının 2025-ci ilin sonuna qədər verilməsi planlaşdırılır. Layihə çərçivəsində ilk qaz hasilatı isə 2028-ci ilin sonuna nəzərdə tutulur. Pik hasilat dövründə (2030-cu ilin əvvəllərində) proqnozlaşdırılır) illik hasilatın 6 milyard kubmetrə çatacağı gözlənilir.

"Babək" perspektiv sahəsinin kəşfiyyatı üzrə yeni HPBS-nin hazırlanması planlaşdırılır. Hazırkı qiymətləndirmələrə əsasən, "Babək" yatağında çıxarıla bilən qaz ehtiyatları 100 milyard kubmetrdən çoxdur ki, bu da onun uzunmüddətli strateji əhəmiyyətini göstərir. Eyni zamanda bu yeni HPBS-də iştirak etməkdə maraqlı bir sıra investorlar mövcuddur. Bundan əlavə, SOCAR, "ExxonMobil" (ABŞ), "MOL Group" (Macarıstan) və ENI (İtaliya) kimi global enerji şirkətləri ilə yeni kəşfiyyat sahələri üzrə əməkdaşlıq imkanlarını müzakirə edir.

Yeni layihələrlə yanaşı, şirkət köhnə yataqlarda əməliyyat fəaliyyətinin yaxşılaşdırılmasına diqqət ayırır. 2023-2024-cü illərdə "Azneft" İB-də neftçilərin yataqxana, yeməxana və digər ümumi istifadə yerlərinin təmiri daxil olmaqla platformalarda yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün 350-dən çox iş görüldü. Digər əsas istismar olunan yataqların modernləşdirilməsi üçün tərəfdaş şirkətlər ilə dəyər mübadiləsi çərçivəsində əməkdaşlıq modelinin müzakirəsinə start verilib.

Uzun müddət istismarda olan "Dayazsulu Günəşli" yatağının yenidən işlənməsi planına, o cümlədən su axınının optimallaşdırılması kimi təşəbbüslərə başlanılıb. İnfrastrukturun və əməliyyatların modernləşdirilməsi təşəbbüsləri çərçivəsində 2024-cü ildə pilot olaraq təbii edilən sahələrdə hasilat 3% artıb ki, bu da ilkin proqnozları üstələyir. Hazırda bu pilot

mərəliyin artırılmasına və müştəri xidmətlərinin yaxşılaşdırılmasına yönəlib. Bu xüsusda, 2031-ci ilin sonuna kimi təşəbbüslərin pik həddə çatdırılması ilə birlikdə 50 milyon ABŞ dollarından çox mənfəət əldə edilməsi gözlənilir (5 illik müddətdən sonra ~250 milyon ABŞ dolları).

2022-2024-cü illərdə 820 km-dən çox boru kəmərinə təmir-bərpa işləri aparılıb. 2023-cü ilə müqayisədə 2024-cü ildə CAPEX-də (kapital xərcləri) 17% səmərəliliyi nail olunub. 2024-cü ildə sayğacların 10%-i yüksəkkeyfiyyətli sayğaclarla yenilənib. Aparıcı global şirkətlərlə əməkdaşlıq nəticəsində və rəqəmsal həllərlə birlikdə qaz sızmalarının ~1% azalmasına nail olunub. 2024-cü ildə sahə işi, hesablama, müştəri həlləri və digər əməliyyat və kommersiya prosesləri üçün 15-dən çox rəqəmsal həllər hazırlanıb.

Yığımlar 4,4 faiz artaraq 2023-cü ildəki 94,8%-dən 2024-cü ildə 99,2%-ə

azaldılmasına, Karbon Krediti mexanizminin gələcəkdə tətbiqinə imkan yaratmaq məqsədi daşıyır.

Uzunmüddətli strategiya çərçivəsində Yaxın Şərq ölkələrindən tərəfdaşlar cəlb olunub və bu əməkdaşlıq ağıllı qaz infrastrukturlarının inkişafını hədəfləyir. Bu tərəfdaşlıqların məqsədi sızmaların müəyyən olunması dəqiqliyinin artırılması, əməliyyat səmərəliliyinin yüksəldilməsi, müştəri xidmətlərinin təkmilləşdirilməsi və aktivlərin idarə olunmasının optimallaşdırılmasıdır.

Beləliklə, SOCAR-in transformasiya təşəbbüsləri yalnız mövcud göstəricilərin sabitləşdirilməsinə deyil, həm də uzunmüddətli dövrdə davamlı inkişaf üçün möhkəm əsasların formalaşdırılmasına yönəlib.

Təbii qazın ixracı:

Azərbaycanın qaz ixracı hazırda rekord səviyyədədir - 2024-cü ildə bu göstərici 25,3 milyard kubmetr təşkil edib ki, bu da 2023-cü ildəki 23,9 milyard kubmetr və 2022-ci ildəki 22,4 milyard kubmetrə müqayisədə artım deməkdir.

2026-cı ilə qədər Avropa ilə qaz ixracının təxminən 18,6% artırılaraq 2023-cü ildəki 11,8 milyard kubmetrdən 14 milyard kubmetrə çatdırılması hədəflənir. Azərbaycan əlavə kapital xərclərinə (CAPEX) ehtiyac olmadan, "SWAP" mexanizmləri vasitəsilə 12 ölkəyə qaz ixracını həyata keçirir.

"Downstream" (emal və satış):

Heydər Əliyev adına Neft Emalı Zavodunda (NEZ) modernizasiya proqramına start verilib və bu proqramın birinci mərhələsi 2024-cü ildə uğurla tamamlanaraq, Azərbaycanda ilk dəfə "Avro-5" standartına uyğun yanacaq istehsal olunub.

Modernizasiyanın birinci mərhələsində qarşıya üç əsas hədəf qoyulmuşdu:

- Avro-5 standartlarına cavab verən dizel yanacağı və benzin istehsalının təmin olunması;
- "Azərikimya" ASC üçün daha keyfiyyətli və sabit xammal tədarükünün təşkil olunması;
- Emal prosesi zamanı ətraf mühitə mənfi təsirlərin azaldılması.

Layihənin ilkin olaraq 2021-ci ildə təməllənməsi nəzərdə tutulsa da, işlərin həcminin əhəmiyyətli dərəcədə genişlənməsi səbəbindən layihə yalnız 2024-cü ildə başa çatdırılıb. Əvvəlcə yalnız ayrı-ayrı qurğuların yenilənməsi planlaşdırılsa da, genişmiqyaslı dayanıqlılıq sınaqları zamanı əlavə problemlər aşkarlanıb: bəzi qurğularda metal qatının kifayət qədər qalın olmaması və bir neçə kolonun istismara yararsız olması. Bu səbəbdən işlərin həcmi qismən modernizasiyadan tamamilə yeni qurğuların tikintisinə dəyişdirilib (əsasən, Əməyin Təhlükəsizliyi və Ətraf Mühitin Mühafizəsi sahəsində risklərin azaldılması məqsədilə), bu isə layihənin icrasının uzadılmasına gətirib çıxarıb. Belə dəyişikliklər və müddət gecikmələri emal müəssisələrində həyata keçirilən iri layihələr üçün tipik haldır.

Məqsədli şəkildə həyata keçirilən əməliyyat mükəmməlliyi proqramları vasitəsilə NEZ-də ağ neft məhsullarının (benzin, dizel, aviyaşya yanacağı) istehsalı 2022-ci ildəki 63%-dən 2024-cü ilin sonuna 69%-ə yüksəlib, əməliyyat itkiləri isə 2%-dən 1,6%-ə qədər azalıb.

Proseslərin optimallaşdırılması nəticəsində 2024-cü ildə daxili bazar üçün neft məhsullarının xarici ticarət balansında müsbət saldo 50 milyon ABŞ dollarını ötüb və proqnozlara görə, bu göstəricinin növbəti 5 il ərzində təxminən 250 milyon dollaradək artacağı gözlənilir. Bu nəticə benzinin idxalının azalması və aviyaşya yanacağının ixracının artması hesabına mümkün olub.

Karbamid Zavodunda 2024-cü ildə istehsalı həcmi 2022-ci ildəki 537 min tondan 652 min ton səviyyəsinə çatıb ki, bu da 21,4%-lik artım deməkdir. Paralel olaraq, 1 ton üzrə təbii qaz sərfiyyatı 24% azalıb.

"Azərikimya" istehsalat Birliyi üzrə etilən və propilen hasilatı 2022-ci ildəki 48,6%-dən 2024-cü ildə 55,4%-ə yüksəlib.

Ümumilikdə 2023-cü ildən bəri həyata keçirilən təkmilləşdirmə işləri nəticəsində "Dəyər Yaratma Layihələri"nin ilkin iqtisadi təsiri 131 milyon ABŞ dolları səviyyəsində qiymətləndirilir ki, bu da növbəti beş il ərzində təxminən 650 milyon ABŞ dolları deməkdir.

Türkiyədəki downstream fəaliyyəti çərçivəsində STAR Neft Emalı Zavodunda istehsalat gücü 2020-ci ilin may ayında 98,5% olduğu halda, 2023-cü ilin yanvarında 119%-ə çatdırılıb. Bu, NEZ-lər arasında ən yüksək istismar səmərəliliik göstəricilərindən biri hesab olunur və xüsusilə 2022-2023-cü illərdə emal marjalarının yüksək olduğu şəraitdə müəssisəyə əhəmiyyətli maliyyə üstünlüyü qazandırır.

q) Rəqəmsallaşma (bütün segmentlər üzrə əsas və strateji əhəmiyyət daşıyan istiqamət kimi):

SOCAR genişmiqyaslı rəqəmsal transformasiya proqramına start verib və bütün dəyər zənciri üzrə rəqəmsal həllərin tətbiqinə başlayıb. Bu proses ilk olaraq Türkiyədə həyata keçirilərək, daha sonra Azərbaycanda əməliyyat sahələri üzrə genişləndirilib.

Türkiyədə "Petkim" və "STAR" zavodları müvafiq olaraq 2020 və 2021-ci illərdə Dünya İqtisadi Forumu tərəfindən dünyada ilk dəfə nüfuzlu "Global Light-house Network" mükafatına layiq görülən neft-kimya və emal müəssisələri olub.

2023-cü ildə SOCAR Azərbaycanda Karbamid Zavodunda rəqəmsal transformasiya proqramına start verib. Hazırda zavod Dünya İqtisadi Forumunun "Global Lighthouse Network" şəbəkəsinə qoşulmaq üçün hazır vəziyyətdə getirilib.

"Azəriqaz" İB, "İtalgas" kimi beynəlxalq şirkətlərlə əməkdaşlıq çərçivəsində yüksək ölçmə infrastrukturunu və "ağıllı sayğac şəbəkəsi"nin qurulmasına dair strateji təşəbbüsə start verib. Qaz sızmasının aşkarlanması üzrə yüksək həssaslıq malik texnologiya ilə 5000-dən çox sızma müəyyən edilib, onların 3000-dən çoxu operativ şəkildə aradan qaldırılıb. Bu tədbirlər nəticəsində illik qaz itkisi təxminən 2,6 milyon kubmetr azalıb, bu da təxminən 50 min ton CO₂ ekvivalent emissiyaların azalması ilə nəticələnib.

2025-ci ildə "Azneft" İB global texnologiya təminatçıları ilə strateji tərəfdaşlıq çərçivəsində çoxillik rəqəmsal transformasiya və infrastrukturun modernləşdirilməsi proqramına start verib. İlkin mərhələdə, "Azneft" İB ilk dəfə olaraq quyuların hasilat və əməliyyat göstəricilərinə uzaq məsafədən real vaxt rejimində nəzarəti təmin edən virtual monitoring sisteminin istifadəsinə başlayıb.

Azərbaycanın enerji tarixinin yeni səhifəsi

Bu sistem ön iri hasilat platforması olan "Günəşli Platforma 2", "Neft Daşları" çən parkı və Dübəndi çən parkını əhatə edir.

2. Azərbaycanın enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsi və SOCAR-ın beynəlxalq enerji şirkətinə çevrilməsi:

Milli neft və qaz şirkətləri (MNQŞ-lər), adətən, iki əsas məqsəd daşıyır: daxili enerji təhlükəsizliyini təmin etmək, eyni zamanda regional və global səviyyədə rəqabətə davamlı şirkətə çevrilmək. SOCAR bu "iki məqsədli" uğurla həyata keçirir. Daxili bazarda neft və qaz məhsullarının əsas təchizatçısı kimi SOCAR Azərbaycanın enerji təhlükəsizliyini təmin edir və yerli bazara satılan xam neftin 100%-ni təmin edir. Bundan əlavə, avtomobil yanacağı (o cümlədən ilk dəfə Avro-5 standartlarına cavab verən benzin) və aviasiya yanacağı üzrə yerli tələbatın 90%-i SOCAR tərəfindən qarşılır.

Qeyd edək ki, Heydər Əliyev adına NEZ-in ümumi istehsal həcmi 2019-2024-cü illər ərzində təxminən 2% artıb və bu artım əsasən texnoloji itkilərin 3,6%-dən 1,6%-ə endirilməsi hesabına əldə olunub. Eyni zamanda yüngül məhsulların (benzin, dizel və s.) ümumi məhsul portfelinə dəli payı 65,9%-dən 70,5%-ə qədər yüksəlib.

Digər tərəfdən, son illərdə SOCAR ölkə üzrə qazlaşdırma səviyyəsini 97%-ə çatdırıb ki, bu göstərici həm regionda, həm də dünya miqyasında ən yüksək səviyyələrdən biridir.

Qlobal enerji keçidi şəraitində və Azərbaycanın bərpaolunan enerji sahəsində böyük potensialını nəzərə alaraq, SOCAR davamlı inkişaf istiqamətində strategiyasını fəal şəkildə yenidən qurur.

COP28 konfransında şirkət karbonsuzlaşdırma üzrə iddialı hədəflərini təqdim edib:

- 2050-ci ilə qədər karbon neytrallığına (net-zero) nail olmaq;

- 2035-ci ilə qədər upstream (hasilat) segmentində metan emissiyalarını tamamilə aradan qaldırmaq;

- 2035-ci ilə qədər şirkətin karbon intensivliyini 30% və ümumi tullantıları 20% azaltmaq.

Bu hədəflər SOCAR-ın investisiya portfelinin bərpaolunan enerji istiqamətində genişmiqyaslı şəkildə yenidən formalaşdırılmasına təkan verir. 2024-cü ilin sonuna olan məlumata görə, SOCAR Green törəmə şirkətinin təsdiqlənmiş layihə portfeli 1,4 QVt təşkil edib. Bu portfelə aşağıdakılar daxildir:

Total şirkəti ilə birlikdə həyata keçirilən 1 QVt-lıq "Mega" layihəsi;

BP ilə birlikdə həyata keçirilən 240 MVt gücündə "Şəfəq" Günəş-Elektrik Stansiyası;

Çin tərəfdaşları ilə birlikdə həyata keçirilən 160 MVt-lıq layihələr.

Eyni zamanda SOCAR və BƏƏ-nin "Masdar" şirkəti Azərbaycanın bərpa olunan enerji və hidrogen enerjisi sahəsində ümumi gücü 4 QVt olan layihələrin birgə reallaşdırılmasına barədə razılıq əldə ediblər. Bu əməkdaşlıq çərçivəsində 2024-cü ildə Biləsuvarada 445 MVt və Neftçalada 315 MVt gücündə günəş-elektrik stansiyalarının tikintisinə investisiyalar başlayıb. Bu layihələr üzrə ümumi investisiya həcmi 600 milyon ABŞ dollarını öteçək.

Əlavə olaraq irimiqyaslı layihələr elan olunub:

Əlavə olaraq, "ACWA Power" (Səudiyyə Ərəbistanı) və "Masdar" (BƏƏ) ilə birlikdə 3,5 QVt-lıq, "China Datang Overseas Investment" və "PowerChina" ilə 2 QVt-lıq dənizdə külək-elektrik stansiyası layihəsi üzrə planlar mövcuddur.

Bundan əlavə, SOCAR və SLB Azərbaycanca geotermal enerji potensialının birgə araşdırılmasına barədə razılığa gəlib.

Son illərdə SOCAR qlobal bazarlarda müşahidə edilən volatillik fonunda uğurlu fəaliyyət göstərərək strateji inkişaf imkanlarından istifadə etmə bacarığını bir daha təsdiq edib. SOCAR-ın transformasiyası yalnız milli sərhədlərlə məhdudlaşmayıb - beynəlxalq layihələrdə fəal iştirakı və strateji tərəfdaşlıqlar sayəsində şirkət gəlir mənbələrini şaxələndirərək beynəlxalq səviyyədə fəaliyyətini genişləndirib.

Son illərdə SOCAR qlobal enerji bazarlarında müşahidə olunan volatillik fonunda sabit və effektiv fəaliyyət nümayiş etdirərək strateji inkişaf imkanlarından səmərəli şəkildə faydalandığını sübut edib. Şirkətin transformasiyası yalnız ölkə daxilindəki fəaliyyəti ilə məhdudlaşmayıb -

beynəlxalq layihələrdə fəal iştirakı və strateji tərəfdaşlıqlar sayəsində SOCAR gəlir mənbələrini uğurla şaxələndirib və xaricdəki fəaliyyət sahəsini genişləndirib.

Neft və qaz ixrac infrastrukturunun daha da səmərəli istifadəsi və genişləndirilməsi:

Azərbaycanın qaz ixracı rekord səviyyəyə çatıb - 2024-cü ildə bu göstərici 25,3 milyard kubmetr (2023-cü ildə 23,9 milyard kubmetr və 2022-ci ildə 22,3 milyard kubmetr olub). 2026-cı ilədək Avropaya illik qaz ixracının 2023-cü ildəki 11,8 milyard kubmetrdən 14 milyard kubmetrə qədər (təxminən 18,6%) artırılması hədəflənir. Azərbaycan əlavə kapital xərcləri olmadan, SWAP çərçivəsində 12 ölkəyə qaz tədarük edir.

SOCAR, Türkiyənin BOTAŞ şirkəti ilə əməkdaşlıq çərçivəsində 97,5 km-lik "İğdır-Naxçıvan" qaz kəmərinin tikintisini başa çatdırıb. Bu strateji layihə Türkiyə ilə Azərbaycanın Naxçıvan bölgəsi arasında enerji əlaqəsini gücləndirir və Naxçıvanın enerji ehtiyaclarını qarşılamağa xidmət edir.

SOCAR və Qazaxıstanın milli neft və qaz şirkəti "KazMunayGas" 2024-cü ildə Aktau-Bakı-Ceyhan Neft Tranziti Sazişi çərçivəsində Bakı-Tbilisi-Ceyhan vasitəsilə 1,5 milyon ton neftin naqli üzrə beşillik müqavilə imzalayıb.

Xarici "Upstream" investisiyaları: SOCAR beynəlxalq neft şirkətləri ilə əməkdaşlıq çərçivəsində yüksək potensialı malik bölgələrdə neft və qaz yataqlarının kəşfiyyatı və işlənməsi üzrə fəaliyyət göstərir.

Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində: SOCAR, ADNOC şirkətində "Umm Lulu" və SARB yataqlarında 3% effektiv iştirak payı əldə edib. Bu yataqlarda ümumi neft ehtiyatları 2,7 milyard barrel həcmində qiymətləndirilir. SOCAR-ın illik hasilat payının təxminən 2,8 milyon barrel (təxminən 0,4 milyon ton) neft olacağı proqnozlaşdırılır. Bu, SOCAR-ın ölkə hüddurlarından kənarda "upstream" sahəsinə yattırdığı ilk investisiyasıdır.

İsraildə: SOCAR, "Chevron" şirkətinin istismar etdiyi "Tamar" yatağında 10% iştirak payının alınmasına dair müqavilə imzalayıb. "Tamar" İsrailin ikinci ən böyük ofşor təbii qaz yatağıdır. Bundan əlavə, SOCAR, BP və "NewMed Energy" şirkətlərindən ibarət konsorsium İsrailin Xüsusi İqtisadi Zonasında (EEZ) təbii qaz kəşfiyyatı aparmaq üçün lisenziyalar əldə edib.

SOCAR, İsveçrədə 2026-cı ilə qədər 100 yüksək sürətli elektrik yükləmə stansiyalarının quraşdırılması və yerli enerji şirkətləri ilə birgə "yaşıl hidrogen" istehsalı üzrə zavodu inkişaf etdirməyi planlaşdırır. Vyetnamın "Binh Son" NEZ-i "SOCAR Trading" ilə 2025-ci il üçün xam neft təchizatı üzrə müqavilə imzalayıb.

SOCAR həmçinin beynəlxalq LNG təchizatının artırmaya istiqamətində addımlar atıb. Bu xüsusda təbii qazın mayələşdirilməsi terminalları, rezaifikasiya qurğuları və transmilli infrastruktur layihələrinə sərmayələr qoyulub. "Pakistan LNG Limited" (PLL) ilə "SOCAR Trading" arasında 2025-ci ildə Pakistana LNG yüklərinin təchizatı üzrə çərçivə sazişi imzalanıb. 2025-ci ildə SOCAR Rumniyada qazın topdansaışı bazarına daxil olub. 2023-cü ildən etibarən "SOCAR Trading" Asiyada artan tələbatı qarşılamaq məqsədilə Sinqapurda LNG ticarəti üzrə fəaliyyətini gücləndirib.

Bu addımlar SOCAR-ı beynəlxalq enerji bazarlarında etibarlı tərəfdaş kimi tanıdaraq global imicini gücləndirib və dayanıqlı səviyyədə gəlir axınının təmin edilməsi üçün strateji baza formalaşdırıb.

3. SOCAR-ın sosial missiyanı effektiv şəkildə yerinə yetirməklə yanaşı, yüksək maliyyə dayanıqlılığını təmin etməklə:

Qlobal enerji bazarlarında hökm sürən volatillik və sürətli dəyişikliklər fonunda dayanıqlı inkişafın təmin edilməsi üçün güclü maliyyə intizamının qurulması lazımdır. Bununla yanaşı, SOCAR kimi dövlət şirkətlərinin vacib sosial məsuliyyət öhdəlikləri də mövcuddur.

SOCAR neft-qaz sektorunda dövrü dəyişikliklərin yaratdığı qeyri-müəyyənliklərə qarşı dayanıqlılığını artırmaq məqsədilə son iki ildə güclü maliyyə göstəricilərinə nail olmağı strateji hədəf kimi müəyyənəşdirib. Şirkətin 2023-2024-cü illərdəki əsas maliyyə nailiyyətləri aşağıdakılardır:

2023-2024-cü illər ərzində SOCAR-ın faiz, vergi və amortizasiya öncəsi gəliri (EBITDA) 8,3% artaraq 4,8 milyard ABŞ dollarından 5,2 milyard ABŞ dollarına yüksəlib (bu göstəricilər STAR və SGC-nin tam konsolidasiyasını nəzərə almayıb).

Aşağıda son illərin EBITDA dinamikası təqdim olunur:

2020: 2,4 milyard ABŞ dolları
2021: 4,6 milyard ABŞ dolları
2022: 8,7 milyard ABŞ dolları
2023: 4,8 milyard ABŞ dolları
2024: 5,2 milyard ABŞ dolları
Azad pul axınının artması:

2023-2024-cü illərdə sərbəst pul axını 46% artım göstərmişdir. Bu nəticəyə xərclərə ciddi nəzarət və nizamlı kapital idarəçiliyi vasitəsilə nail olunub.

Kredit reytinginin yüksəldilməsi:

Fitch Ratings agentliyi 2024-cü ilin avqust ayında SOCAR-ın kredit reytingini "BBB-" səviyyəsinə qaldırıb ki, bu da Azərbaycanın suveren reytinginə bərabərdir. "Moody's" agentliyi isə şirkətin mövcud likvidlik səviyyəsini və 2025-ci ilə qədər borc öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi üçün maliyyə imkanlarını nəzərə alaraq, SOCAR-ın reyting proqnozunu müsbətə dəyişib.

ESG reytingi: 2024-cü ilin son rübündə MSCI agentliyi SOCAR-a ətraf mühit, sosial məsuliyyət və korporativ idarəetmə (ESG) kriteriyaları üzrə ilkin "BBB" səviyyəsində reyting vermişdir.

Maliyyə göstəricilərinin optimallaşdırılması:

Depozitlər üzrə faiz gəlirlərinin artması və sığorta xərclərinin optimallaşdırılması sayəsində SOCAR kreditlər üzrə faiz dərəcələrini səmərəli şəkildə aşağı sala bilib.

"Yaşıl" istiqrazlara böyük maraq:

2025-ci ilin birinci rübündə SOCAR bərpaolunan enerji layihələrinin maliyyələşdirilməsi məqsədilə ümumi dəyəri 200 milyon ABŞ dolları olan "yaşıl" istiqrazlar buraxmışdır. 10 iyun 2025-ci il tarixdə bu istiqrazlar üzrə ilk faiz ödənişi həyata keçirilmiş və istiqraz sahiblərinin hesablarına ümumilikdə 3 milyon ABŞ dolları köçürülmüşdür. "Yaşıl" istiqrazlara yerli bazarda yüksək maraq müşahidə olunub - 7 mart tarixindən etibarən ikinci bazarda olan bu alətlər üzrə Bakı Fond Birjasında 330-dan çox əməliyyat aparılıb və əməliyyatların ümumi həcmi 13,8 milyon ABŞ dollarını keçib. Bu aktivlik daxili kapital bazarında ciddi canlanma yaratmışdır.

Dövlət büdcəsinə töhfələr: 2022-2024-cü illər ərzində SOCAR mənfəət vergisi və yol vergisi istisna olmaqla dövlət büdcəsinə 5,7 milyard AZN məbləğinə vergi, 629 milyon AZN birbaşa dividənd ödənişləri həyata keçirib.

Bu faktlar SOCAR-ın neft və qaz sektorunda tsiklik təzyiqlərə qarşı davamlılığını, adaptasiya qabiliyyətini və maliyyə sabitliyini uğurla təmin etdiyini təsdiq edir.

Borc səviyyəsinin azalması: Post-COVID dövründə neft-qaz sektorunda global tələbat və təchizat "şok"larını təsiri ilə kəskin dəyişikliklər müşahidə olunub və sənayedə orta borc/EBITDA nisbəti 1-1,5 dəfə səviyyəsi 2-2,5 dəfə səviyyəsinə yüksəlib. Bu dövrə SOCAR-ın Beynəlxalq Maliyyə hesablarına əsasən borc/EBITDA nisbəti 2020-ci ildə 3,4-dən 4,2 dəfə yüksəlib. STAR, "Goldman Sachs", SOFAZ borcları nəzərə alındıqda (CQD istisna olmaqla) bu göstərici 7 dəfə səviyyəsinə düşüb.

Buna baxmayaraq SOCAR, əməliyyatların təkmilləşdirilməsi və strateji tədbirlər

lər nəticəsində bu çağırışa qarşı sürətlə və effektiv cavab verdiyini nümayiş etdirib:

2022-ci ildə SOCAR 70,1 milyard ABŞ dolları gəlir və 8,7 milyard ABŞ dolları EBITDA ilə rekord səviyyədə nəticələr əldə edib. Bu artımın təxminən yarısı neft və qaz qiymətlərinin kəskin yüksəlməsi ilə əlaqədar olub, qalan hissəsi isə ticarət əməliyyatlarının optimallaşdırılması və "STAR" zavodunun yüksək səmərəliliklə fəaliyyət göstərməsi kimi strateji təşəbbüslər nəticəsində təmin olunub.

2022-ci ilin sonuna qədər SOCAR borc/EBITDA nisbətini 2 dəfədən aşağı salıb və 2023-2024-cü illər ərzində bu göstəricini 2-3 dəfə aralığında saxlamağa nail olub. Nəticə etibarilə, 2021-2024-cü illər ərzində SOCAR, EBITDA göstəricisini ikiqat artırır, bütün borclarının əhəmiyyətli hissəsini (35%-dən çoxunu) ödəyib və borc/EBITDA nisbətini 66% azaldaraq maliyyə sabitliyinə sadiqliyini və intizamlı xərclərini nümayiş etdirib.

Maliyyə nəticələri ilə sosial məsuliyyətin balanslaşdırılması:

Son üç il ərzində SOCAR mühüm sosial layihələrə 3 milyard ABŞ dollarından çox investisiya qoyub. Bu layihələrə aşağıdakılar daxildir:

Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının qazlaşdırılması: Enerji infrastrukturunun yaradılması və regional inkişafın dəstəklənməsi.

Sosial rifah layihələrinə investisiyalar: Ehtiyac duyulan bütün hallarda, SOCAR Azərbaycan vətəndaşlarının sosial həyat səviyyəsinin yüksəldilməsinə yönəlmiş təşəbbüsləri maliyyələşdirib, ölkənin rifahının təminatçılarından biri kimi rolunu gücləndirib.

2024-cü ildə SOCAR ekoloji tədbirləri maliyyələşdirib.

Bundan əlavə, SOCAR Azərbaycan vətəndaşları üçün yanacağın qiymətini Avropa səviyyəsindən əhəmiyyətli dərəcədə aşağı saxlayaraq sosial rifaha töhfə verib. Belə ki, dizel yanacağının 1 litrinin qiyməti 0,59 ABŞ dolları (Avropadan 66% ucuz), A1-95 markalı benzini isə 1 litri 0,94 ABŞ dolları təşkil edib (Avropadan 47% ucuz).

EY tərəfindən aparılmış əmək bazarı təhlili hesablarına əsasən, 2022-2024-cü illər ərzində SOCAR əməkdaşlarının rifah halının inkişafına sadiqliyini qoruyaraq, işçilərin illik orta hesabla 160 milyon AZN həcmində əlavə xərc çəkib.

Qarşıdakı Yol: Məqsədlər üzərində qurulmuş gələcək

SOCAR-ın transformasiya yolu davam edir və bu yolun əsas məqsədi ənənəvi neft-qaz şirkətindən Azərbaycan üçün enerji təhlükəsizliyini təmin edən və dəyər yaradan beynəlxalq enerji şirkətinə çevrilməkdir. SOCAR-ın "Next Horizon" ("Növbəti Üfüq") strategiyası bu istiqamətdə aydın fəaliyyət planını müəyyən edir:

Karbohidrogen hasilatının maksimuma çatdırılması: SOCAR yerli "upstream" əməliyyatlarını effektiv şəkildə davam etdirməyə, eyni zamanda uzunmüddətli enerji təchizatını təmin etmək üçün beynəlxalq miqyasda "upstream" fəaliyyətini genişləndirməyə çalışır.

Emalin və neft-kimyasının modernizasiyası (downstream):

SOCAR enerji təhlükəsizliyini təmin etmək üçün ölkədə "downstream" aktivlərində (xüsusilə Heydər Əliyev adına NEZ və "Azorikimya" İB) modernizasiya işlərini davam etdirməklə yanaşı, Türkiyədəki strateji fəaliyyətini artırır.

Əməliyyat mükəmməlliyi:

SOCAR proseslərin təkmilləşdirilməsi və xərclərin optimallaşdırılması vasitəsilə etibarlı və səmərəli neft-qaz təchizatını təmin edir; eyni zamanda ən yüksək təhlükəsizlik standartlarına riayət edir.

SOCAR üçün səmərəliliyin, etibarlılığın və təhlükəsizliyin artırılması əsas prioritet olaraq qalır. Ən müasir texnologiyaların tətbiqi və xərclərin optimallaşdırılması sayəsində şirkət neft və qazın dayanıqlı və fasiləsiz tədarükünü beynəlxalq ESG və sənaye təhlükəsizliyi standartlarına uyğun olaraq möhkəmləndirir.

HSE transformasiya proqramına SOCAR prezidenti birbaşa tabe olan, yeni müştəqil təşkilat rəhbərlik edir və bu təşkilat bütün aidiyyətli struktur bölmələri və biznes vahidləri ilə əməkdaşlıq edir. Bu yanaşma ExxonMobil və Shell kimi beynəlxalq neft şirkətlərinin dünya standartlarına uyğundur.

Təhlükəsizlik sahəsində sistemli səylərə baxmayaraq, SOCAR-ın fəaliyyəti yüksək risklə əlaqədirdir və insan faktoru ilə bağlı hadisələrin tamamilə istisna edilməsi mümkün deyil ki, bu da təəssüf doğurur. Buna baxmayaraq, təhlükəsiz iş şəraitinin təmin olunması və təhlükəsizlik standartlarının yüksəldilməsi istiqamətində daimi işlər aparılır.

2024-cü ildə SOCAR neft kəmərlərinin mövcud vəziyyətinin dərin təhlili və uzun illər yığılmış investisiya tələblərini nəzərə alaraq, zəruri tədbirlərin həyata keçirilməsi üzrə layihəyə start verib. Təəssüf ki, modernizasiya layihəsi davam edərkən ("Neft Daşları" - Çilov - Şah saçı

modernizasiya layihəsi sürətlə davam etdirilir.

Enerji keçidində dəstək: 2050-ci ilə qədər karbon neytrallığına nail olmaq öhdəliyinə uyğun olaraq, SOCAR iqlim neytralı həllərin tətbiqini sürətləndirir. Əsas diqqət təkrarolunan enerji sahəsində, qabaqcıl beynəlxalq tərəfdaşlarla əməkdaşlıq şəraitində həyata keçirilən layihələrin balanslı portfelinin formalaşdırılmasına yönəldilmişdir. Bu, şirkəti global enerji keçidinin ayrılmaz hissəsinə çevirir.

Portfelin optimallaşdırılması və dayanıqlılığı:

SOCAR aktiv portfelinin strukturunu və coğrafiyasını ardıcıl şəkildə yenidən gözədən keçirir və enerji bazarının yeni realitələrinə uyğunlaşdırır. Əsas məqsəd uzunmüddətli perspektivdə dayanıqlı böyüməni, maliyyə dayanıqlılığını və şirkətin yüksək investisiya cəlbəediciliyini təmin etməkdir.

Bu strateji istiqamətlər SOCAR-ın dəyişikliklərə yalnız uyğunlaşmaqla kifayətlənməyib, həm də enerji gələcəyini formalaşdırmaq, regional və global səviyyədə liderliyini gücləndirmək niyyətində olduğunu göstərir.

Bugünkü SOCAR təkcə milli neft-qaz şirkəti deyil, beynəlxalq miqyasda fəaliyyət göstərən güclü və çoxşaxəli enerji oyunçusudur. Neft və qazın hasilatı, emalı və nəqli sahəsində kompleks layihələr həyata keçirərək, SOCAR Azərbaycanın enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsində sistem yaradan rol oynayır. Eyni zamanda şirkət Avropa və digər regionların enerji

- Dübəndi boru kəməri üzrə) 2025-ci ilin fevral ayında sızma hadisəsi baş verib.

2025-ci ilin mart ayında Heydər Əliyev adına NEZ-də xam neftin distillə olunması qurğusunun alt hissəsində nasosun texniki baxışı üçün hazırılıq zamanı yanğın hadisəsi baş verib. Hadisəyə operatorativ və effektiv reaksiya verilməsi məqsədilə xüsusi komanda yaradılıb və iki podratçı qısa zamanda texniki xidmət prosesinə cəlb olunub. Bu işlər çərçivəsində bir sıra vacib və əsaslı tədbirlər görüldü: nasoslarnin təmiri, boru kəmərləri və kəməllərin dəyişdirilməsi, atmosfer və vakuum kolonlarının xidməti, enjektorların texniki baxışı və 200-dən artıq klapanın dəyişdirilməsi. Bu kimi hadisələrin qarşısını almaq məqsədilə NEZ-in genişmiqyaslı

dayanıqlılığınə əhəmiyyətli töhfə verərək, transmilli infrastruktur təşəbbüslərinin həyata keçirilməsində etibarlı tərəfdaş kimi çıxış edir.

SOCAR-ın global enerji keçidində fəal iştirakı xüsusi önəm daşıyır. "Yaşıl" texnologiyaların inkişaf etdirilməsi, təkrarolunan enerji sahəsində layihələr portfelinin yaradılması və dayanıqlı təcrübələrin strategiyaya inteqrasiyası ilə şirkət yeni çağırışlara hazır olduğunu göstərir və davamlı inkişaf prinsiplərinə uzunmüddətli bağlılığını təsdiqləyir.

Beləliklə, SOCAR milli maraqları global məsuliyyətlə uğurla uzlaşdıraraq, Azərbaycanın beynəlxalq enerji dialoqunun vacib və məsuliyyətli iştirakçısı kimi mövqeyini möhkəmləndirir.

14 İyun Ümumdünya Qan Donorluğu Günüdür

Həyat bəxş edənlər

Bu ilin 5 ayı əzində 50 mindən çox şəxs qan donoru olub

Hər il müxtəlif şüarlar altında qeyd olunan Ümumdünya Qan Donorluğu Günü könüllü qan verən insanlara minnətdarlıq və donorluğun əhəmiyyətini cəmiyyətə çatdırmaq məqsədi daşıyır. Könüllülük prinsipi ilə həyata keçirilən prosedə hər bir şəxs humanizm addımları ilə digər şəxslərə həyat bəxş edir. Başqalarına həyat verən belə xəsməramlı missiyanı qiymətləndirmək üçün 14 iyun bir fürsətdir.

- Bu il ərzində neçə nəfər qan donoru olub və əsasən hansı yaş aralığındadırlar?

- Bu ilin 5 ayı əzində 50 mindən çox şəxs qan donoru olub. Qan köçürülən şəxslər də buna müvafiqdir.

- Əsasən qadınlar, yoxsa kişilər qan donoru olur?

- Əvvəllər belə bir təfəkkür var idi ki, ancaq xəstənin yaxınları qan verə bilərlər. Dövlətimiz tərəfindən aparılan uğurlu səhiyyə siyasəti, həmçinin Heydər Əliyev Fondunun böyük dəstəyi sayəsində aparılan təbliğat-təşviqat işləri nəticəsində könüllü donorların sayı artıb. Bu, böyük işdir. Eyni zamanda bizim təbliğat-təşviqat qrupumuz var. Səhiyyə Nazirliyində qan donorluğuna çox ciddi diqqət yetirilir. Eyni zamanda qan və qan komponentlərinin təhlükəsizliyi istiqamətində xeyli işlər görülüb.

- Hazırda Qan Bankında nə qədər qan ehtiyatı var?

- Qan Bankı mərkəzdən və 8 regional bölmədən ibarətdir. Bunlar - Sumqayıt, Quba, Şirvan, Şəki, Bərdə, Mingəçevir, Gəncə bölmələridir. Hər bir bölmə bir neçə rayonu əhatə edir. Hazırda Qan Bankında və 8 regional bölmədə kifayət qədər qan ehtiyatı var.

- Qan ehtiyatlarının saxlanması şəraiti necə olmalıdır və qan komponentləri hansı temperaturda neçə gün saxlanıla bilər?

- Donordan qan götürüldükdən sonra komponentlərə ayrılır və hər bir komponentin saxlanması şəraiti nəzərə alınır. Məsələn, eritrosit kütləsi 2-6C temperaturda 35-42 gün müddətində, plazma 24 ay müddətində - 30C temperaturda, trombosit kütləsi 20-24C temperaturda 5-7 gün saxlanıla bilər. Qan komponentləri ayrı saxlanılır. Qan Bankının əsas funksiyalarından biri qanın tələbə uyğun tənzimlənməsidir. Yəni qan komponentləri elə saxlanılır ki, vaxtı keçməsin, zamanında ehtiyacı olan şəxslərə köçürülsün. Bəzən qan torbasının təhlükəli pozulur və ya müəyyən səbəblərə görə ləğv edilir. Bu, xüsusi üsullarla istifadə edilir.

- Qan verilməsində cinsiyyət önəmi varmı? Bəzi hallarda qadınlardan kişiyə qan köçürülməsi həkimlər tərəfindən qəbul olunmur. Bunun səbəbi nədir?

- Qan köçürülməsində əsas göstəricilər qan qruplarının uyğunluğudur. Lakin bəzi hallarda qadın donorların plazmasında immunoloji risklər olur. Həmin risklər olduğuna görə, bu plazma məhsulları xüsusi hallarda istifadə edilə bilər.

- Qan verilməsində, dünyə təcrübəsində qadın plazmasından ancaq müəyyən hallarda istifadə olunur. Bu yalnız qanın bir komponentinə aiddir, eritrositlərdə ciddi problem yoxdur. Bu da qadın orqanizmindəki fizioloji proseslərlə bağlıdır. Bu qərar ancaq mütəxəssis rəyi əsasında verilir, yəni bu məsələdə də əsas donorluq kişilərin üzərinə düşür.

lər qan və qan komponentləri ilə təmənnaşlıq olaraq təmin edilirlər.

- Qan qruplarının tərkibinin dəyişdirilməsi mümkündürmü?

- I qan qrupu universal hesab olunur, bütün qruplara qan verə bilər. Bəzən isə xəstəyə ancaq öz qan qrupundan olan donor qanının köçürülməsi məsləhət görülür.

- Bölgələrdə qan təminatı necə həyata keçirilir?

- Paytaxtda aparılan işin kiçik prototipi bölgələrdə tətbiq olunur. Bu yaxınlarda Gəncədə, Sumqayıtda donorluqla bağlı təbliğat-təşviqat işləri həyata keçirilib. Qarabağ Universitetində də məarifləndirmə tədbirləri görülür. Orta məktəblərdə də belə təbliğat işləri aparılır. Ümumdünya Qan Donorluğu Günü üçün də hazırlıq işləri görülüb. Aşura günü ilə bağlı da Səhiyyə Nazirliyi və Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin birgə təşəbbüsü ilə məscidlərdə qanvermə aksiyaları keçiriləcək. Bütün aksiyalar könüllülük prinsipi əsasında həyata keçirilir. İstər regionlarda, istərsə də mərkəzdə günün 24 saati ehtiyacı olan vətəndaşlarımızın qan və qan komponentləri ilə təminatı həyata keçirilir. Qan Bankı bölmələri ilə mərkəz arasında koordinasiya var. Hansı bölmədə hansı qan qrupuna ehtiyac olarsa, həmin qan qrupu göndərilir. Yəni həm mərkəzdən regional bölmələrə, həm də bölgələrdən Bakıya qan göndərilə bilər. Bu, xüsusi proqramla tənzimlənir.

- Vətən müharibəsi dövründə qan təminatı necə həyata keçirildi? Yeni ekstremal hallarda Qan Bankında ehtiyat kifayət qədərdir deyə bilərikmi? Təminatda hansı çətinliklər var?

- 2020-ci ildə Vətən müharibəsi dövründə vətəndaş həmrəyliyi rekord səviyyədə idi. Bu müddətdə insanlarımız qan verməyə ürkəklə gəlirdilər. Ümumiyyətlə, hansı qrup üçün kifayət qədər qan ehtiyatı varsa, onu götürməyə lüzum yoxdur. Təki, müharibə, fəvqəladə hallar olmasın, amma Qan Bankında istənilən fors-majör hallar üçün kifayət qədər qan və qan komponentləri ehtiyatı var. Bankda bütün qan qruplarından və hər bir komponentdən ehtiyatın olması prioritet məsələmizdir. Təcili durumlarda hər kəsin qan təminatını qarşılamalıyıq.

- Ümumdünya Qan Donorluğu Günü ilə bağlı hansı tədbirlər görülməlidir?

- Ümumdünya Qan Donorluğu Günü ilə bağlı Respublika Qan Bankında, eyni zamanda regional bölmələrdə qanvermə aksiyaları həyata keçiriləcək. Tədbir zamanı könüllü qanvermə hərəkətinə iştirak edən donora fəxri fərman və təşəkkürnamələr də təqdim olunacaq. Əsas məqsəd isə ictimaiyyətə bu günün mahiyyətini çatdırmaqdır.

- Müsahibəni apardı: Əsmər QARDAŞXANOVA, "Azərbaycan"

OXUCULARIN VƏ MƏTBUAT YAYIMI TƏŞKİLATLARININ NƏZƏRİNƏ!

“AZƏRBAYCAN” qəzetinə

2025-ci il üçün abunə yazılışı davam edir!

Abunə respublikanın bütün poçt şöbələri tərəfindən aparılır. Eyni zamanda aşağıda göstərilən mətbuat yayımı qurumlarına müraciət edə bilərsiniz:

“Azərpoçt” MMC (012) 598-49-55, (051) 225-02-13

“Azərmətbuat yayımı” ASC (012) 441-19-91, (050) 322-33-17

“Qaya” firması (012) 566-77-80, (050) 214-40-53

“Region Press” MMC (055) 316-79-01, (050) 316-79-01

“Səma-M” MMC (012) 594-09-59

“Ziya” LTD (012) 497-76-96, (050) 306-77-22

“Pressinform” MMC (012) 598-49-52, (070) 340-01-00

“City press” MMC (055) 819-09-26

1 illik -187,20 (yüz səksən yeddi manat iyirmi qəpik) manat

6 aylıq - 93,60 (döxsən üç manat altmış qəpik) manat

3 aylıq - 46,80 (qırx altı manat səksən qəpik) manat

1 aylıq - 15,60 (on beş manat altmış qəpik) manat

Hörmətli oxucular!

Abunə ilə bağlı hər hansı bir problemlə üzləşsəniz, redaksiyaya (Tel.: (012) 539-59-33) zəng vura bilərsiniz.

İndi də İsrail-İran savaşı

Xəbər verildiyi kimi, Bakı vaxtı ilə dünən səhər saat 4-də İsrail İrana hücum edib. İsrail Hərbi Hava Qüvvələri Natanz və Fordoda uranın zənginləşdirilməsi obyektlərinə, Kırmanşah və Xürrəməbaddakı raket bazalarına, həmçinin Tehran, İsfahan, Təbriz və ölkənin digər iri şəhərlərindəki hərbi obyektlərə zərərblər endirib.

Əməliyyatda 200-dən çox təyyarə iştirak edib, 100-dən çox hədəf vurulub. Hədəflər İran silahlı qüvvələrinin və İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusunun rəhbərliyi, həmçinin nüvə proqramı üzərində çalışan alimlər olub. İslam Respublikasının dini rəhbərliyinin çoxlu nümayəndələrinin yaşadığı Quma da zərərblər endirilib.

İranın dövlət katibi Marko Rubio bildirib ki, İsrailin zərərbləri nəticəsində İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusunun komandiri Hüseyin Səlamə, Silahlı Qüvvələrin Baş Qərargah rəisi Məhəmməd Baqiri, bir sıra digər SEPAH zabitləri və nüvə alimləri, o cümlədən fizik-alim Məhəmməd Mehdi Tehrançi həlak olublar.

İsrail Müdafiə Qüvvələrinin sözcüsü Efi Defrin bunun qabaqlayıcı hücum olduğunu deyib. Çünki İran "nüvə silahı öldürməyə həmişəkindən daha yaxındır və İsrail dövlətini məhv etmək istəyən bir rejimin kütləvi qırğın silahlarına sahib olması icazə verməyəcək".

İsrailin Baş naziri Benyamin Netanyahu israililərə iivritce, amerikalılara isə ingiliscə mesajlar verib. O, İrana qarşı əməliyyatın "Şir kimi xalq" adlandırıldığını açıqlayıb. Onun sözlərinə görə, İran 9 nüvə bombası üçün kifayət qədər uran toplayıb və 3 il ərzində 10 min ballistik raket istehsal etmək niyyətindədir.

İran İsrailin hücumuna cavab verəcəyini vəd edir. Müdafiə nazirliyi bildirir

ki, İran İsrailə 100-dən çox pilotsuz uçuş aparatı göndərüb və İsrail tərəfinin bildirdiyinə görə, onların hamısı vurulub. Buna baxmayaraq, İsraildə fəvqəladə vəziyyət elan edilib. Məktəblər, uşaq bağçaları, universitetlər və vacib obyektlər istisna olmaqla, bütün müəssisələr qapanıb. Ölkənin hava məkanı bağlanıb.

ABŞ dövlət katibi Marko Rubio bildirib ki, İsrail İrana "tək" hücum edib. Xatırladaq ki, Dövlət Departamenti hücumdan bir gün əvvəl Yaxın Şərqdəki amerikalıların həddindən artıq ehtiyatlı olmağa çağırırdı. Kəmənci personala Amerika səfirliklərini və bölgədəki hərbi bazalarını tərk etmək əmrini vermişdi.

Adı açıqlanmayan iranlı politoloq və keçmiş SEPAH zabiti "Euronews Persian"ə deyib ki, İsrailin səhər hücumu həftələrlə davam edə biləcək bir sıra hərbi və qəşfiyyət hərəkətlərinin başlanğıcıdır: "İsrailin əməliyyatı göstərir ki, İranın ayrı-ayrı şəxsləri, nüvə, raket və hərbi obyektlərinə qarşı kompleks tədbirlər həyata keçirilir, o cümlədən hava hücumları, yerüstü qəşfiyyət əməliyyatları və hətta xüsusi təyinatlı qüvvələrin əməliyyatları həftələrlə davam edə bilər".

İsrailin hücumunun nüvə obyektlərinə, raket buraxılış qurğularına, hərbi komandanlığa və elmi potensiala nə qədər ziyan vurduğunu dəqiq qiymətləndirmək hazırda mümkün deyil. Mümkün olarsa odur ki, yerli Qızıl Aypara Cəmiyyətinin dünən gündüz saatlarına olan məlumatına görə, İsrailin İranın 12 vilayətinə endirdiyi zərərblər nəticəsində azı 95 nəfər yaralanıb. Xilasedicilərdən birinin həlak olduğu da bildirilib.

"Məhr" xəbər agentliyinin məlumatına görə, dünən günorta İranın şimal-qərbində yerləşən Təbriz hava limanına hücum edilib. Öz növbəsində, "Ynet" portalı İsrail aviasiyasının bombardmanı nəti-

cəsində Təbrizdəki aeroportun məhv edildiyini bildirir. İran dövlət mediasının məlumatına görə isə, İsrailin hava hücumlarının ikinci dalğası İranın cənub-qərbində yerləşən Şiraz şəhərini vuraraq hərbi raket istehsalı müəssisəsini məhv edib. Həmçinin Natanz nüvə obyektinə zərərblər dünən günortadan yenidən başlayıb. İsrail Natanza ciddi ziyan vurduğunu, o cümlədən yeraltı sentrifuganın dağıdılmasını iddia etsə də, İran uranın zənginləşdirilməsi zavoduna dəymiş ziyanın böyük hissəsinin yalnız "səthi" olduğunu bildirir.

"Tasnim" xəbər verir ki, İranın BMT-dəki Daimi Nümayəndəliyi İsrailin İran İslam Respublikasına qarşı hərbi əməliyyatı ilə əlaqədar BMT Təhlükəsizlik Şurasının təcili iclasının çağırılmasını istəyir. İran rəsmiləri BMT Təhlükəsizlik Şurasının sədrinə göndərdikləri məktubda təşkilatdan "İsrail rejiminin cinayətkar və təcridatçı hücumlarına cavab olaraq qəti addımlar atmağı" tələb ediblər. İran missiyası İsrailin hücumunu BMT Nizamnaməsinin və beynəlxalq hüququn əsas prinsiplərinə açıq şəkildə pozulması kimi pisləyib və bildirib ki, bunun nəticələri regional və beynəlxalq sülhə təhdid edir.

Bu arada "The Wall Street Journal" qəzeti yüksək rütbəli İsrail rəsmisinə istinadən yazır ki, İsrail yaxın 14 gün ərzində İrana hücum edəcək: "İsrailin baş naziri Benyamin Netanyahu hərbi əməliyyatın "nə qədər lazımdırsa" davam edəcəyini deyərək növbəti zərərblərə ehtiyatlıdır. Hədəflər İranın nüvə proqramı, hərbi rəhbərliyi və raket arsenalı olacaq. Bu yolla İsrail cavab zərbəsi ehtimalını məhdudlaşdırmaq istəyir". Eyni zamanda İsrail rəsmisi bildirib ki, hazırkı münəfiqə də danışıqlar yolu ilə başa çatdı.

Rizvan CƏFƏROV, "Azərbaycan"

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin reklam xidməti 539-49-20

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

"Azərənəri" ASC-nin rəhbərliyi və kollektivi Cəlilabad Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Rafiq Cəlilova anası HƏVVA XANIMIN vəfatından kədərli vəziyyətini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

BAŞ REDAKTOR

Bəxtiyar SADIQOV

Əlaqə telefonları:

Qəbul otağı	- 539-68-71,	Beynəlxalq həyat, idman və
Baş redaktor müavini	- 538-86-86, 539-72-39	informasiya şöbəsi - 539-63-82, 432-37-68
Məsul katib	- 539-43-23,	Humanitar siyasət şöbəsi - 538-56-60, 434-55-58
Məsul katib müavini	- 539-44-91,	İctimai əlaqələr şöbəsi - 539-49-20, 538-31-11,
Parlament və siyasət şöbəsi	- 539-84-41, 539-21-00,	Kompüter mərkəzi - 538-20-87,
İqtisadiyyat şöbəsi	- 538-42-32, 538-35-55,	Mühəssisatlıq - 539-59-33,

AZ 1073, Bakı şəhəri, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə, "Azərbaycan" nəşriyyatı, IV mərtəbə

azreklam@mail.ru

www.azerbajjan-news.az

Qeydiyyat № 1

"Azərbaycan" qəzetinin kompüter mərkəzində yığılıb sahifələnməmiş, "Azərbaycan Nəşriyyatı" MMC-nin mətbəəsində çap edilmişdir

Qəzetə dərc üçün göndərilən materiallar Azərbaycan dövlətinin mövqeyinə uyğun olmalıdır

Gündəlik rəsmi dövlət qəzeti

Tiraj 3817

Sifariş 1199

Qiyməti 60 qəpik